

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata
CXXXV. évfolyam 5. szám
(május)

Főszerkesztő
PÁPAI GÁBOR

A szerkesztőbizottság elnöke:
DR. SZIKRA DEZSŐ

A Szerkesztőbizottság tagjai: dr. Bartha Dénes, Bartha Pál, dr. Bondor Antal, Dévai Péter, Gencsi Zoltán, dr. Járasi Lőrinc, dr. Király Pál, Oláh Tibor, Pintér Ottó, Répászky Miklós, dr. Somogyi Zoltán, Szakács László, Tóth Miklós.

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon/fax: 201-7737
Mobil: 06-30-97-15-255
Internet: <http://larix.efe.hu/oe>

Kiadó:
Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó:
KÁLDY JÓZSEF

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest
Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2000. április 30.

ISSN: 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta. A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosak a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. A szerkesztőség fenntartja magának a szerkesztés jogát. Honoráriumot – megegyezéssel – csak felkért íráso-kért, a fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

Címképünk: Viharkárok, Montskó Károly felvétele

Fotó: Fersch Attila
Taxonómiai kérdések a tölgykutatásban című cikkünk a 134. oldalon

Tartalom

- Ifj. Rakonczay Zoltán:* Az erdőtanúsításról piaci szemszögből 129
- Vendégünk Holdampf Gyula az FVM Erdészeti Hivatalának elnökhelyettese 132
- Frank Norbert:* A természetközeli erdőgazdálkodás erdőművelési módszereinek kidolgozása a Soproni-hegység területén 133
- Kézdy Pál:* Taxonómiai kérdések a tölgykutatásban 134
- Pálosné Nagy Rózsa:* A parádi vadaskert 137
- Horváth Zoltán:* Vadaskert vadnyugati állapotokkal 138
- Szell Andrea:* A talaj nedvességtartalmának változásai egy középkorú bükkösben 140

Különböző erdőfelújítási módok hatása észak-alföldi gyertyános-kocsányos tölgyes gyepszintjére, talaj-faunájára és talajlakó mikroorganizmusaira 142

Felavattuk a Dr. Káldy József Erdőgépjelöltő Központot 146

Dr. Molnár Sándor: A barkócaberkenye fájának tulajdonságai és ipari felhasználása 149

Berecz Béla: Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület bemutatása 150

Andrés Pál: Látogatás erdélyi testvériskolákban 153

Egyesületi hírek 156

A lapot
Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

Az erdőtanúsításról piaci szemszögből

Az erdészeti eredeti-, ill. minőségtanúsítás („certifikáció”) az utóbbi évek egyik legtöbbet vitatott szakmai témájává vált. Bár a kérdéskör nemzetközi irodalma sok kötetet megtöltene, a hazai szakközönség eddig leginkább csak néhány cikk, illetve hozzászólás alapján tájékozódhatott. Legutóbb az Erdészeti Lapok 2000. januári számában, *Erdőtanúsítás a magánerdőben* címmel jelent meg egy írás. Többek között ez készített arra, hogy megpróbáljam a kérdést összefüggésében bemutatni. A teljesség igénye nélkül fölvezolom a minőségtanúsítás alap gondolatát és az ebből következő követelményrendszert, valamint bemutatom az eddigi egyetlen, számottevő piaci részesedéssel bíró rendszer néhány vonását. Igyekszem kitérni a kérdés hazai vonatkozásaira, valamint a fent említett cikk néhány pontatlan, ill. félrevezető állítására.

Mire való?

A jól ismert svéd IKEA cég 2000. évi magyarországi katalógusában, a fenyő tárolópolcokat bemutató oldalon olvasható az alábbi nyilatkozat:

„Környezetkímélő termék

Mint minden fából készült termékünk, a STEN is telepített erdőkből származó fából készült. Nem használunk olyan fát, amely esőerdőből vagy védett erdőből származik...”

Ez a rövid kijelentés számos kérdést vet föl, melyek elvezetnek a problémakör lényegéhez:

Miért tartja az említett vállalat szükségesnek deklarálni, hogy honnan származik (ill. honnan nem) az alapanyaguk?

Honnan tudhatjuk mi, vásárlók, hogy a cég állítása igaz?

Honnan tudhatja maga a cég, hogy igazat állít?

Mit értenek telepített, ill. védett erdőn?

Miért érdekes, hogy a fa „telepített erdőből”, ill. nem esőerdőből származik?

Érdemes ezeken a kérdéseken elidőzni:

Marketing

A megjelenés helye arra utal, hogy beszerzési politikájának ezen elemétől a cég valamiféle piaci előnyt remél. Az ilyen kijelentések nagyban hozzájárul-

hatnak a cég arculatának alakításához, így várhatóan többen és szívesebben fogják felkeresni áruházait. Az IKEA csak egy a számos olyan, a faipari szektorhoz kapcsolódó vállalat közül, mely egyre inkább érzi a saját felelősségét az erdők sorsának alakításában. Ez lehet egy önként vállalt filozófia része, vagy lehet a vállalat válasza a társadalom környezeti problémák iránti növekvő érzékenységére. A lényeg az, hogy mind több cég akarja környezetbarátként elismertetni magát.

Hibetünk-e a vállalat kijelentésének?

Elhisszük-e valakinek, ha azt állítja magáról, hogy beszél oroszul, ha mi magunk nem tudjuk az megítélni? Ha általában megbízunk az illetőben, akkor igen, de ebben az esetben is megnyugtatóbb, ha fel tud mutatni egy hiteles nyelvvizsga bizonyítványt. Az adott cég esetében minden bizonnyal őszinte törekvésről van szó, de az egyszerű vásárló kénytelen beérni a cég állításával, független forrásból nem tájékozódhat.

Honnan tudhatja a vállalat, hogy igazat állít?

A legtöbb hasonló nagyvállalat nem a saját erdeiből szerzi be az alapanyagát, hanem számos ország számtalan forrásából, ezért képtelen közvetlenül meggyőződni a kijelentés valóságtartal-

máról. Meg kell tehát bízni a beszállító által tett nyilatkozatokban. Ezeknek a beszállítóknak viszont gyakran alapvető létevéde, hogy a céget megtartsa vásárlói között, így adott esetben nagy lehet a késztetés a cég félrevezetésére.

Szakmai tartalom

A környezet iránti elkötelezettségét demonstrálandó a vállalat rákényszerült arra, hogy számára idegen fogalmakkal operáljon. Az IKEA egy lakberendezési cég, így nem igazán képes megítélni az erdőgazdálkodás milyenségét akár környezeti, akár más szempontból. Elfogadhatatlannak tartják a „rosszul” megtermelt fa felhasználását, de nyilvánvalóan nehezükre esik szabatosan megfogalmazni, hogy mire gondolnak. Nem világos például, hogy mit értenek telepített erdőn (minden bizonnyal beleértik a természetsterű, felújított erdőket is, különben hogy tudnának pl. bükkből készült termékeket kínálni).

Értékítélet

Nem derül ki, hogy miért „jó” az, hogy a fa „telepített erdőből”, ill. miért „rossz”, hogyha „esőerdőből” vagy „védett erdőből” származik. *Védett területen is folyhat/folyik a védelem céljait nem sértő erdőgazdálkodás.* Esőerdőben is lehet szakszerű, a környezetet

nem károsító módon gazdálkodni, sőt épp az erdőgazdálkodás segítségével lehet rehabilitálni az ember által korábban lerontott területeket. Az ültetvény-szerű gazdálkodás is lehet kritikán fölül álló vagy nemkívánatos.

A fentiek rávilágítanak a faipari termékeket forgalmazó cégek dilemmájára: hogyan tudják egyszerűen, de hiteles módon és szakmailag is védhetően megnyugtatni vásárlóikat (és nem utolsó sorban befektetőiket) afelől, hogy termékeik környezeti, ill. szociális szempontból megnyugtató módon kezelt erdőből származnak, és ilyen alapon nem kritizálhatók. Erre született válaszul az erdészeti minőségtanúsítás gondolata.

Nemzetközi ügy

Hangsúlyozni kell, hogy a kérdést több okból sem lehet a nemzetközi vonatkozásoktól eltekintve vizsgálni. Az erdőtanúsítás gondolatát a világ erdeinek állapota iránti növekvő aggodalom váltotta ki. Az erdőterület fogyása és az őserdők átalakítása, visszaszorulása globális problémák, de éppen a mi régióinkban kevésbé jellemzőek. (Bár megjegyzendő, hogy épp egy szomszédos országban mindkettő nagyon is valós veszélyt jelent a most folyó, kellően elő nem készített kárpótlás miatt.) Kevésbé látványos, de sokkal elterjedtebb probléma az erdők fajokban történő elszegényedése, a ritka erdőtípusok tévesztése, a háborítatlan, beavatkozástól mentes „referenciaterületek” méltatlanul alacsony hányada stb.

Az erdők állapotára érzékeny, rajtuk segíteni kívánó és képes lakosság nem ott él, ahol a legnagyobb a baj. A tanúsítással rendelkező fa felvevőpiacozómmal néhány fejlett országra korlátozódik, de ezek az országok a világ minden tájáról vásárolnak, és szállítóiktól egyre inkább elvárják a számukra megnyugtató eredet tanúsítását. Ugyanezen országok igen jó piacot jelentenek a minőségi fatermékek számára.

Alapelvek

A fentiek alapján felvázolhatók a piacorientált tanúsítási rendszer főbb tulajdonságai:

Alapja egy olyan szabvány, amely

- nemzetközileg elfogadott alapelveken nyugszik, tehát minden földrajzi régióban azonos értékeket képvisel, de ugyanakkor
- a helyi körülményekhez megfelelően alkalmazkodik, és
- tükrözi az erdők többcélúságának alapelvét, tehát a gazdasági, környezet-

védelmi és szociális érdekeket képviselő csoportok képviselőinek túlnyomó többsége számára elfogadható (tehát egy jó kompromisszumot tükröz).

A szabvány nem kirekesztő, tehát minden erdőtípus, tulajdonosi kategória és üzemméret esetén követhető.

A szabvány betartását hiteles, független szervezet(ek)nek (ún. „harmadik fél”-nek) kell tanúsítania.

Az erdőtanúsítás rendszerét kiegészíti egy eredettanúsítási rendszer, mely lehetőséget nyújt a tanúsított erdőkből származó termékek védjeggyel történő ellátására. Az eredettanúsítási rendszer teszi követhetővé a faanyagot a (tanúsított) erdőtől a végső felhasználóig. Az eredettanúsítási rendszer rendelkezik arról is, hogy fizikai követhetőség esetén (pl. papírgyártás, ahol a minősített, ill. a nem minősített nyersanyag anyag nem választható szét) milyen feltételekkel lehet a végterméket tanúsítással ellátni.

A rendszerben való részvétel szigorúan önkéntes és lehetőleg piaci alapú.

A fenti feltételrendszer nem egy kis csoport önkényesen kialakított elképzelését tükrözi, hanem bírja számos érdekcsoport (fa- és papíripari, illetve kereskedelmi cégek, nemzetközi intézmények, környezetvédő és társadalmi érdekvédési szervezetek, szakszervezetek stb.) támogatását is. Példaképpen említhető, hogy a Világbank is célul tűzte ki a fenti ismérvekkel rendelkező erdőtanúsítás minél szélesebb körben történő elterjesztését.

Az FSC

Jelenleg csak egy rendszer működik a világban, amely megfelel a fenti kívánalmaknak, ez pedig a Forest Stewardship Council (FSC) rendszere. (A szervezet nevét nehéz lefordítani, talán a „Felelős Erdőgazdálkodás Tanácsa” fejezi ki legjobban a jelentését.) Az 1993-ban alapított rendszerben 2000. januárig 16,7 millió ha erdőt tanúsítottak. Ebből Európában 11,5 millió ha található (többnyire Svédországban és Lengyelországban).

Számos faipari, illetve fatermékeket forgalmazó cég tűzte ki célul maga elé, hogy néhány éven belül többnyire vagy kizárólag az FSC által minősített terméket fog forgalmazni. Az Egyesült Királyság fapiacának már több, mint egyötödét teszik ki az FSC által tanúsított termékek. Európában az FSC-minősítéssel rendelkező fa iránti kereslet meghaladja a kínálatot, különösen a keményfák (pl. tölgy és akác) keresettek.

A PEFC

A bevezetőben említett cikk csak futó említést tesz az FSC-ről, majd a PEFC (Pan-European Forest Certification – pán-európai erdőtanúsítás) mellett teszi le a voksát. A PEFC-rendszert olyan európai érdekcsoportok (elsősorban a magánerdő-tulajdonosok szervezetei) hozták létre, melyek felismerték az erdőtanúsítás (FSC) iránti egyre növekvő igényt, de úgy ítélték meg, hogy az FSC az ő céljaiknak nem a legmegfelelőbb rendszer. Elsősorban azt kifogásolták, hogy az FSC a kisebb erdőbirtokokat előnytelen helyzetbe hozza azzal, hogy számukra a tanúsítás megszerzése költségesebb. (Ez körülbelül annyiban igaz, amennyiben a kis birtoknagyság általában növeli a gazdálkodás fajlagos költségét és hatékonyságát.)

A PEFC deklarált követelményrendszere sok tekintetben nagyon hasonlít az FSC-ére. Ez nem meglepő, hiszen ugyanazon nemzetközileg elfogadott alapelvek betartását lenne hivatott tanúsítani. A feltételes módot az indokolja, hogy a rendszer még kipróbálatlan: a PEFC e cikk írásának idején még egy hektár erdőt sem tanúsított, hiszen a szisztéma még kidolgozás alatt áll.

Várható, hogy a rendszer beindulása után rövid idő alatt igen nagy területeket fognak tanúsítással ellátni. Bár nincs kizárva, hogy a PEFC-minősítést is elismeri majd a piac (egyelőre nincs érzékelhető várakozás), számos tényező megkérdőjelezi a rendszer hitelét, illetve piaci használhatóságát.

- Nyilvánvalónak tűnik, hogy a PEFC-t eddig szinte kizárólag csak az erdőtulajdonosok és bizonyos szakmai körök támogatják. Csekély érdeklődést mutatnak a termelő és kereskedelmi vállalatok, a mérvadó környezet- és természetvédő szervezetek pedig egyáltalán nem támogatják. Ez megkérdőjelezi a rendszer társadalmi hitelét. (Emlékeztetek arra, hogy az eredettanúsítás nem a szakemberek, hanem az erdőgazdálkodás minőségét illetően szkeptikus, laikus nagyközönség meggyőzését szolgálja. Ezen rétegek számára épp az jelenti az elfogadhatóság egyik legfontosabb garanciáját, ha az erdőgazdálkodás iránt általában kritikus társadalmi szervezetek is támogatják a minősítést.)

- A rendszer (nyugat- és közép-) európai, így az ezen a régió kivülről származó fa tanúsítására nem alkalmas, hiába termelik azt kifogásolhatatlan módon.

- A rendszer csak olyan országban alkalmazható, ahol létrejött egy nemze-

ti PEFC-testület. Azon országok termelői, ahol ilyen testület nem áll föl, önhibájukon kívül piaci hátrányba kerülnek (már amennyiben lesz a PEFC-nek piaca).

• A PEFC még nem dolgozta ki eredtetanúsítási rendszerét. Amíg ez a rendszer el nem készül, addig PEFC emblémával nem vihetők piacra a termékek, így piaci előnyökről (ami az erdőtanúsítás egyik legfőbb értelme) sem lehet szó.

Hazai vonatkozások

A hazai szakmai közvéleményt eddig – érhető módon – nem igazán foglalkoztatta az erdőtanúsítás gondolata. Még kevésbé alakulhatott ki konszenzus abban a tekintetben, hogy milyen lépések bevezetése volna kívánatos a hazai erdőgazdálkodók és egyéb piaci szereplők szempontjából (ellentétben a bevezetőben említett cikk állításaival). Kívánatos, hogy a kérdéssel kapcsolatban mielőbb beinduljon egy nyilvános diskurzus. Mivel a tanúsított (FSC) termékek iránti kereslet folyamatosan bővül, nem lenne helyes figyelmen kívül hagyni az ebben a piaci tényezőben rejlő lehetőségeket.

A remélhetőleg mielőbb beinduló szakmai vitához az alábbi gondolatokkal szeretnék hozzájárulni:

• Ma Európában jellemzően kínálati fapiac van. Magyarország (illetve régióink) nincs abban a helyzetben, hogy a keresletet érdemben befolyásolja. Egyetlen külpiaaci esélyünk a meglévő (illetve jelentkező) kereslet minél jobb kielégítése minél olcsóbban.

• A meglévő problémák ellenére Magyarország *nemzetközi mércével mérve magas szintű az erdőgazdálkodás színvonalára és még európai összehasonlításban is jónak mondható.* Ez azt jelenti, hogy az erdőtanúsítás bevezetése viszonylag gyorsan és olcsón megtörténhet, ami komparatív előnyöket nyújthat számunkra olyan országokkal szemben, ahol jogszabályi vagy intézményi okokból ez több nehézséggel jár.

• Az erdőtanúsítás alapvetően egy önkéntes, piaci alapú tevékenység, és nem lehet célja a szakhatósági munka helyettesítése. Célja, hogy a jogszabályi minimumot környezeti és szociális szempontból túlteljesítő gazdálkodóknak lehetővé teszi egy igényes felvevőpiaci szegmens elérését.

• A folyamat állami támogatása (anyagi, erkölcsi, ill. adminisztratív) kívánatos lehet, de közpénzek ilyen irá-

nyú felhasználása csak akkor indokolt, ha abból társadalmi haszon származik (jobb erdők és/vagy kedvezőbb külpiaaci helyzet formájában).

• Bár piaca még csak az FSC-nek van, nem kizárt, hogy a jövőben a PEFC-nek is lesz gazdasági előnye. Állami támogatás esetén tehát indokolt a két rendszer egyidejű segítése. Erre jó példa az Egyesült Királyság esete, ahol a nemzeti erdőtanúsítási szabványt (UKWAS) úgy dolgozták ki (széleskörű összefogással, állami bábáskodás mellett), hogy az mind az FSC-, mind pedig a PEFC-rendszerben alkalmazható.

• Megemlítendő, hogy az Európai Unió a kérdésben semleges. Álláspont-

ja szerint EU pénzeket az egyik rendszer egyoldalú támogatására fölhasználni nem szabad.

Egyéb tanúsítási rendszerek

A fentiekben nem foglalkoztam az ISO 9002 és 14001 típusú, valamint más hasonló (ún. folyamatalapú) minősítési rendszerekkel. Ezek nem minősítik a gazdálkodás „fizikai” jellemzőit, így nem használhatók a termékek jelölésére. Következésképpen piaci előnyöket sem nyújthatnak. Az ilyen rendszerek megléte ugyanakkor könnyebbé teszi az FSC (és feltehetőleg a PEFC) megvalósítását.

Az európai viharkárok

(EUWID Holz 1/2. szám, 2000. január 14.)

Az Európai Fűrészipari Szövetség az EOS becslése szerint az európai viharkár összességében 160 M m³ felett lesz. – Franciaországban legalább 115 M m³, Németországban kb. 25 M m³, Svájcban kb. 11 M m³, Dániában kb. 4 M m³, Svédországban kb. 5 M m³ és a balti államokban kb. 6 M m³ a kár.

Ilyen nagymértékű hengeresfa túlkínálat ellensúlyozása érdekében a kiter-

melést visszafogják, a vizes tárolást növelik és Európán kívüli új felhasználókat keresnek.

(EUWID Holz 1/2. szám, 2000. január 14.)

A francia és a német orkánkárosultak nem számíthatnak az EU sürgősségi segítségére. A 2000 és 2006 közötti időszakra kereken 184 Mrd Euro összegű alap áll rendelkezésre, melyből egyedül Németországra 29 Mrd esik.

(Forrás: *Fatáj*)

Joglesen

Agrárrendtartási Hírlevél

• 6/2000. (II. 26.) FVM rendelet az agrárgazdasági célok 2000. évi költségvetési támogatásáról (Csak a piacrajutást segítő támogatásokat tartalmazó fejezet. A szerk.)

Magyar Közlöny

- 1/2000. (III. 24.) KöM r. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról 1296
- 2/2000. (III. 24.) KöM r. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról 1298
- 3/2000. (III. 24.) KöM r. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról 1299
- 4/2000. (III. 24.) KöM r. A Duna-

Dráva Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról 1304

- 5/2000. (III. 24.) KöM r. A Szakmai vizsgák szervezésére jogosult intézményekről szóló 5/1998. (II. 20.) KTM rendelet módosításáról 1307
- 6/2000. (III. 24.) NKÖM r. A Könyvtári Intézet jogállásáról 1308
- 10/2000. (III. 24.) PM r. A szabálysértési eljárás során lefoglalt és elkobzott dolgok kezeléséről és értékesítéséről, valamint a pénzbírság és egyéb pénzüsszeg letiltásáról és átutalásáról 1308

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő

- 22/2000. (III. 8.) Korm. r. Az agrár-támogatások igénybevételeinek általános feltételeiről szóló 273/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet módosításáról 162

Vendégünk Holdampf Gyula, az FVM Erdészeti Hivatalának elnökhelyettese

Az OEE márciusi elnökségi ülése rendhagyóan kezdődött. *Holdampf Gyula* elnökhelyettes úr elfogadva az Egyesület invitálását, előadást tartott az elkövetkezendő évek – várhatóan – legizgalmasabb eseményéről, az EU-csatlakozásról és az ezzel kapcsolatos, ágazatunkat érintő kérdésekről.

Az elnökhelyettes úr nem sokáig csigázta a jelenlévők kíváncsiságát, mert mindjárt az előadás elején közölte magánvéleményét, miszerint a teljes jogú, működőképes tagságunk 2005-re valószínűsíthető. Kijelentését azzal támasztotta alá, hogy a felvétellel kapcsolatos döntést mind a tizenöt tagország törvényhozásával el kell fogadtatni. (Ismerve a demokrácia időigényességét, s hogy a törvényhozás malmi lassan őrölnék, valószínűleg az elnökhelyettes úrnak lesz igaza.) Az agráriumot érintő egyeztetések legkeményebb folyamata Lengyelországgal lesz. *(Ezt látszik igazolni az elmúlt években a magyar búza sínreeresztése is. A szerk.)* Az erdők EU közösségi súlyát a legutóbb felvételt nyert északi államok tagsága növelte meg.

Holdampf Gyula rövid kitekintést adott a világ erdeire. Eszerint a Földön jelenleg 3,6 milliárd hektár erdő található. Megtudhattuk, hogy évente 14 millió hektár erdő tűnik el Földünk felszínéről. Mivel a statisztikusok öt éves átlagszámokból indulnak ki, a legutóbbi öt év adatai némi lassulást mutatnak az előzőekéhez képest.

Az erdőkkel kapcsolatban 1999-ben Rio de Janeiróban megfogalmazódott az az elv, hogy az ENSZ égése alatt születessen jogi érvényű egyezmény. Ez felváltaná a jelenlegi elvi megállapodást, amit több ország nem írt alá. Az új megállapodás már nem csak az erdő faanyagelemével foglalkozik, hanem kiter az ökoszisztéma egyéb összetevőire is, pl. a vadra, a légyszárúakra, a talajra stb.

Az EU tagországainak 136 millió hektár erdeje van. Kétharmada magántulajdonban, ami azt jelenti, hogy tizenkétmillióan birtokolják az erdőt, hozzávetőleg hathektáros területátlaggal. Érhető tehát, hogy a szakmát érintő rendeletek elsősorban a magánerdővel kapcsolatban születtek. Az EU-harmonizációhoz öt fő témakörben kell megfelelni.

– **Erdő monitoring, az erdő egészségügyi figyelése: (ez harmonizáltak tekinthető)**

– **Az erdészeti szaporítóanyag-termesztés és -forgalmazás; úgyszintén megoldott, hiszen 1989-től OECD-tagok vagyunk ezen a szakterületen.**

– **Az erdőtüzek kérdésében hazánk nem sokat nyom a latba, így elég lesz a jogi harmonizáció és az informális feladatok ellátása.**

– **A statisztikai és információs rendszerünk alapja az adattár, az egységesítéshez műszaki fejlesztés szükséges.**

– **Az agrárpolitika és a vidékfejlesztés kérdéséhez tartozik az erdőtelepítés témaköre, mint a vidékfejlesztés lényeges eleme.**

Holdampf Gyula rámutatott, hogy az erdőtelepítések terén nem szabad csodákra számítani. Megemlítette, hogy a tizenöt tagország mintegy évi százezer hektár erdőtelepítésre kap anyagi fedezetet. Ez a nálunk közszájon forgó vagy óhajtott területnagyságnál kevesebb. Mivel a jelenlegi tagországok átlagos erdőszűrsége harminc százalék, csak reménykedhetünk, hogy az elmaradás javításához nagyobb kereteket kaphatunk. A támogatást természetesen személyek vagy ezek szervezetei érhetik el.

Az ágazat hazai helyzetéről is szó esett az elnökhelyettes úr tájékoztatásában. Mint említette, az EU-hoz hasonlóan márkás agrárdominancia van, de egyértelmű az erdészet szerepének növekedése. Szólt arról, hogy egyedül Törökországban van önálló erdészeti minisztérium.

A Környezetvédelmi Minisztérium – törvény szerint – 370 ezer hektár erdőben a tevékenységeket szakhatósági hozzájáruláshoz kötheti. A többi EU tagországhoz képest Magyarországon több a védett erdőterület. Ezzel kapcsolatban kiemelte a gyakori és fokozott,

folyamatos párbeszéd fontosságát. Addig, amíg hiányzik az erdőrezszetekre kiterjedő természetvédelmi kezelési terv, különösen fontos a szakemberek naprakész együttműködése, s ez csak akkor hozhat valós eredményt, ha józan kompromisszumok születnek. Erre addig fokozottan van szükség, amíg a KöM megalkotja a hiányzó, erdészetre vonatkozó végrehajtási rendeletet. A jelenlévő elnökségi tagok közül többen kérdéseket tettek fel.

Holdampf Gyula válaszában hangsúlyozta, hogy az Egyesület az egyetlen fórum a szakmában, mely az ágazat valamennyi szegmensét integrálni és mozgósítani tudja.

A magánerdő-tulajdonosok szakmai érdekképviselőt a MEGOSZ látja el. A felsőoktatásban az universitással alakult egyetemünk gondjai az oktatásügyi tárcához tartoznak. A szakközépiskolákat a helyi önkormányzatok tartják fenn.

Az erdészeti kutatást kutatói főosztály integrálja, ahová a mezőgazdasági ágazat egyéb kutatással foglalkozó intézményei is tartoznak. El kell fogadtatnunk magunkat.

Egyöntetű volt a vélemény a párbeszéd fontosságáról, mert e létszámában oly kicsi szakma csak úgy tudja megvédeni önmagát, ha tradícióihoz híven – de felismerve a körülöttünk zajló világ változásait – alkalmazkodni tud. Ebben pedig legjobb tanítómesterünk az erdő.

Pápai Gábor

A természetközeli erdőgazdálkodás erdőművelési módszereinek kidolgozása a Soproni-hegység területén

(Előtanulmány)

Az utóbbi évtizedekben hazánkban is erősödő igény jelentkezik az erdők természetközeli kezelésére. Ez az igény kiemelt a védett területen elhelyezkedő erdők esetében, melyek közül a Soproni-hegység erdei mind természetvédelmi, mind erdőgazdálkodási és oktatási szempontból a vizsgálatok homlokterében állnak.

A Soproni Tájvédelmi Körzetet az Országos Természetvédelmi Hivatal 1/1977. határozatával hívta életre [Tanácsok Közlönye, 1977, 26(13):261–271]. A tájvédelmi körzet Sopron város, Harka és Ágfalva községes közigazgatási területén fekszik, területe 4904,8 ha, ebből 4392,8 ha erdő; természetvédelmi törzskönyvi száma: 140/TK/77. A tájvédelmi körzet rendeltetése többek között a területen található erdei növény-társulások védelme, fenntartása, az erdészeti szakoktatás és kutatás segítése, valamint az üdülési és turisztikai igények kielégítése.

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának Erdőművelés Tanszéke a Környezetvédelmi Minisztérium 1999. évi közcélú „c” keretében meghirdetett II. Országos Környezettudományi és Természetvédelmi Kutatási Pályázatára e célok elérésére pályázatot nyújtott be, mely sikeresen szerepelt (nyilvántartási szám: 47).

A tájvédelmi körzet területén a természetközeli erdőgazdálkodás keretén belül a következő vizsgálatokat tervezük elvégezni:

1. A hazánkban egyedülálló szálalóvágás-felújítási kísérletet 1937-ben Roth Gyula professzor kezdte el, melyet az Erdőművelés Tanszék munkatársai az 1990-es évek elején újra felvételeztek az eredeti Roth-féle kísérlet alapelveinek megfelelően. A kísérlet célja többek között egy hosszú időtartamú természetes felújítás (szálalóvágás), mely hazai viszonyaink között csak a középhegységi bükk és jegenyefenyves-bükk állományokban alkalmazható. Az 1994/1995. év telén végrehajtott bontás következtében hatalmas mennyiségű újulat található a

területen, melynek további felszabadítása, illetve az egész erdőrészlet gondos, szinte minden faegyedre kiterjedő kezelése indokolt. A több évtizedes kísérlet eredményeképpen lehetőség nyílik azon paraméterek megállapítására, melyek teljesülése szükséges a szálalóvágás magyarországi alkalmazásához. Ezen tapasztalatok birtokában képesek leszünk (vagyunk) – a megfelelő szempontok teljesülése esetén – a szálalóvágás kiviteli terének elkészítésére.

2. A Soproni-hegység területén található kisebb települések (Brennbergbánya, Hermes) környékén lévő erdőrészek természetes felújítása mind ökológiai, természetvédelmi, mind tájésztétikai szempontból igen fontos feladat. Az itt található erdőállományoknak egy részét a lucfenyő pusztulása következtében kitermelték, más részük még álló középkorú, illetve idős, túlnyomó részben bükk állomány. Természetes felújításuk megtervezésekor kiemelt figyelmet kell fordítani a település környezetének „esztétikai védelmére”. A pályázat időtartama alatt a természetes felújításhoz szükséges támadóvonalakat, közeli nyomokat, valamint az első ütemben kivágandó törzseket kívánjuk kijelölni.

3. A tájvédelmi körzet területén az alapító okirat szerint 35 erdőrészlet (208,1 ha) fokozottan védett, ezek közül számos erdőrészlet évtizedek óta kísérleti terület, mások viszont a hegységi erdőtársulások karakterét meghatározó nyugat-dunántúli acidofil tölgyesek, acidofil gyertyános-tölgyesek. Mivel ezen erdőtársulások hazánkban csak a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén található, így szükséges az állományok fokozottan védetté nyilvánítása. Munkánk során ezeket az erdőrészleteket kívánjuk kiválasztani, illetve a természetközeli erdőgazdálkodás kihívásainak megfelelő természetes felújításuk kidolgozását óhajtjuk elkészíteni.

4. Az Erdőművelés Tanszék már évek óta vizsgálatokat folytat az úgynevezett minőségi csoportos gyérités té-

makörben. A hagyományos gyéritések során törekszünk a javafák és a véghasználatig fenntartandó fák egyenletes eloszlására, ezzel szemben a minőségi csoportos gyérités az egyes gyéritési egységeket (biogruppok) önálló életteréként kezeli. Vizsgálataink célja annak eldöntése, hogy mely állománytípusok, fatermési osztályok alkalmasak erre az eljárásra.

5. Erdeink felújítását az utóbbi időben az agresszíven terjeszkedő (invazív) gyomok is akadályozzák, melyek ellen a hagyományos védekezés nem vezet eredményre, vagy olyan mértékű ráfordítást igényel, amit az erdészeti ágazat nem tud elviselni. A *Calamagrostis epigeios* ellen a szuperszelektív egyszikű irtókat, a *Rubus fruticosus* agg. esetében pedig azokat a levélen keresztül felszívódó hatóanyagokat kívánjuk tesztelni, melyek rendkívül alacsony környezetterheléssel járnak és nem perzisztensek. Emellett a kijuttatási technológiában is keressük azokat a módszereket, melyek egyrészt csökkentik a felhasználásra kerülő szermennyiséget, valamint lehetővé teszik az elsodródás- és csepegésmentes kezelést. E két erdészeti legveszélyes gyom korlátozásával a természetes felújítás lehetősége nagymértékben növelhető.

A természetközeli erdőgazdálkodás elveinek kidolgozása után azt várjuk, hogy a Soproni-hegység erdőállományainak mind nagyobb része válik a természetes állapothoz közelállóvá, természetszerűvé.

A különböző tájvédelmi körzetek, nemzeti parkok, valamint védett területek állapotáról, kezelésük irányelveiről az Erdőművelés Tanszék az utóbbi közel 30 évben mintegy 20 kutatási jelentést készített. A Tanszékünk a védett erdők kezelési módszereinek kidolgozásában folyamatos kutatómunkát végez, melyek gyakorlati alkalmazási lehetőségét a Soproni-hegység Tájvédelmi Körzet területén végzett feltáró munka után a hasonló ökológiai adottságú és erdőállományú területeknél is ajánljuk.

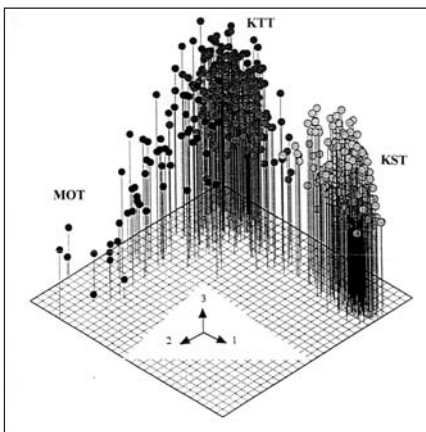
Taxonómiai kérdések a tölgykutatásban

KTT, KST, MOT – 1 faj vagy 6?

Külön faj-e a kocsányos és a kocsánytalan tölgy? (Sind Stieleiche und Traubeneiche zwei getrennte Arten?) – ezzel a címmel folytatnak heves vitát a legkitűnőbb francia és német tölgykutatók az Erdészeti Lapok Zürichben megjelenő testvérlapja, az Allgemeine Forst-Zeitschrift (AFZ) oldalain. Míg a nyugat-európai tölgykutatók – elsősorban genetikai vizsgálatok és keresztezési kísérletek eredményei alapján – a tölgyfajok összevonását javasolják, addig Délkelet-Európában elfogadott nézet, hogy a molyhos, kocsányos és kocsánytalan tölgyek továbbá önálló fajokra bonthatók, melyek ökológiai igényeikben is különböznek.

Európai tölgy

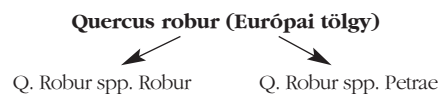
Már a múlt század tölgykutatói előtt ismert volt, hogy a tölgyfajokat átmeneti alakok sorozatai kapcsolják össze. Az utóbbi évtizedekben a közép-európai tölgyfajokra kiterjedő, többváltozós statisztikai módszerekkel végzett populációvizsgálatok is ezt támasztották alá, sőt egyes esetekben a fajok közötti folyamatos átmenet volt megfigyelhető (1. ábra). Ez különösen a több faj együttes előfordulását lehetővé tevő átmeneti termőhelyeken igaz. Kleinschmit és társai (1995) szerint a kocsányos és kocsánytalan tölgy között a botanikai irodalom egyetlen jó elkülönítő bélyeget sem tudott kimutatni.

1. ábra. Természetes tölgyállományok többváltozós morfológiai vizsgálata (Dupouey-Badeau, 1991). A körök tölgyegyedeket jelentenek: fekete – *Q. pubescens*; szürke – *Q. petraea*; üres – *Q. robur*.

Az utóbbi években e két tölgyfajon Nyugat-Európában mesterséges keresztezések, valamint genetikai és morfológiai vizsgálatok sorát végezték el, melyek azt igazolták, hogy a fenti jelenséget a fajok közötti hibridizáció, illetve a szülőfajokkal történő visszakereszteződések (introgresszió) eredményezik. A kutatók arra is felhívták a figyelmet, hogy a tulajdonságok domináns öröklődése miatt a „tisztának” tűnő állományokban is előfordulnak hibrid eredetű egyedek.

A bevezetőben említett vitát a váltotta ki, hogy az AFZ 1995. évfolyamának 5., majd 23. számában Vulicevic-Rotbe, illetve Kleinschmit és társai kijelentették: a kocsányos és a kocsánytalan tölgy keresztezhetősége és a két típus elválasztó bélyegek hiánya alapján indokolt visszatérni az 1777-ig uralkodó nézethez, mely szerint a kérdéses tölgyek egy „biológiai fajhoz” tartoznak. A biológiai fajfogalom szerint ugyanis egy fajhoz a populációk olyan csoportjai tartoznak, amelyek egy szaporodási közösséget alkotnak és más csoportoktól reprodukciósan izoláltak (Mayr, 1967). A két típus ökotípusként kezelhető és ennek megfelelően alfaji rangot érdemel:

Klasszikus és biológiai fajfogalom

Aas és társai (1997) válaszcikkében a fenti elmélet több pontját megkérdőjelezi.

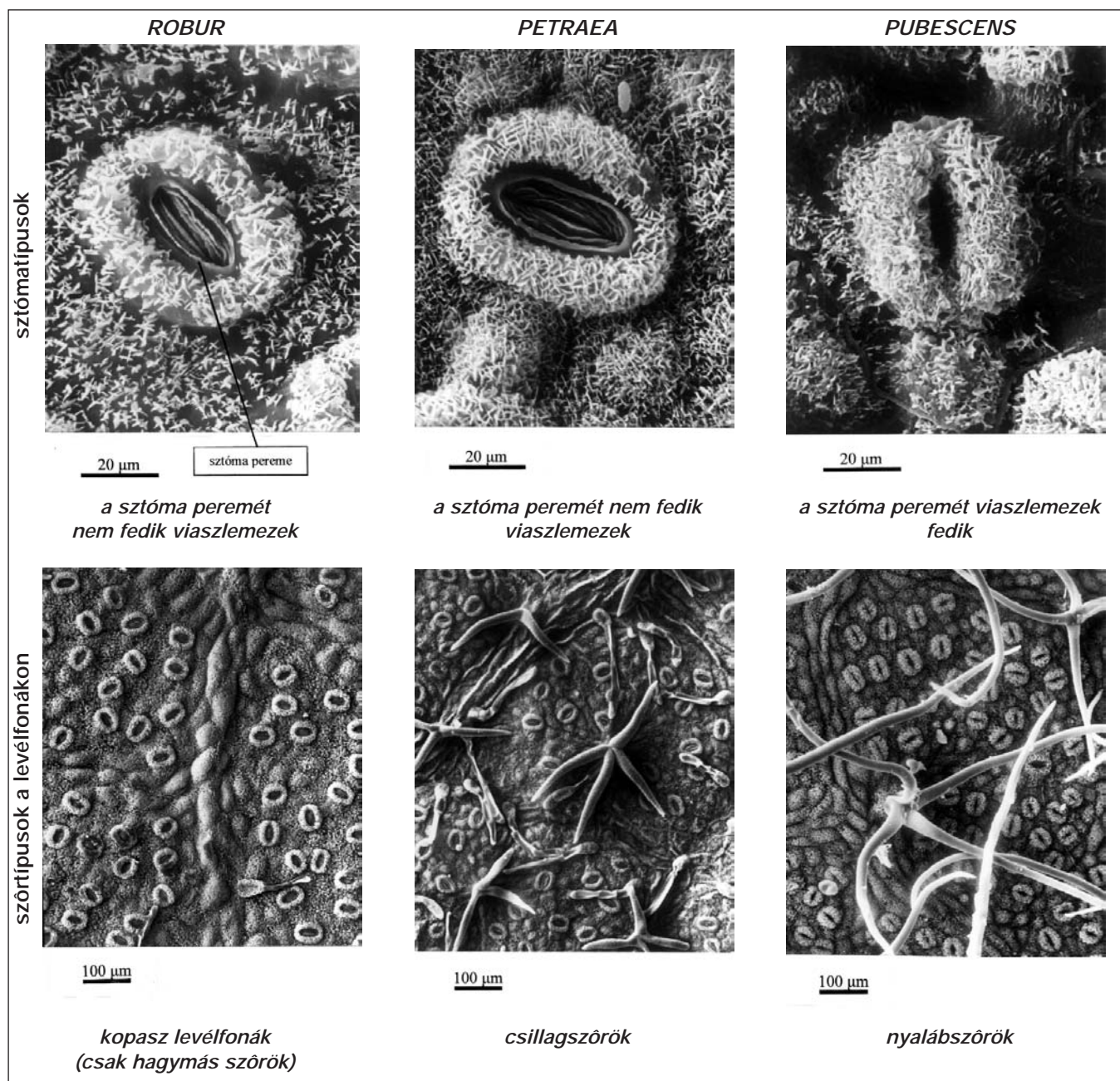
Az a tény, hogy a fajok mesterségesen keresztezhetőek, még nem ad választ arra a kérdésre, hogy milyen mértékű a génkicserélődés természetes körülmények között. A tölgyfajok közötti hibridizációt gátló „izolációs mechanizmusok” kevéssé ismertek, ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a mesterséges keresztezések ezek egy részét kiküszöbölik. Érdekes ebben az összefüggésben egy franciaországi vizsgálat, amely azt mutatta, hogy a két tölgyfaj elegyes állományában az újulati szintben kimutathatók voltak hibridek, azonban az idős állományból hiányoztak. Ez arra utal, hogy a hibridek az első években

kiszelektálódnak (*Bacilieri* és társai, 1996).

Abból, hogy a két fajnál eddig sem a morfológiai, sem a genetikai vizsgálatok nem tudtak fajspecifikus bélyegeket kimutatni, még nem következtethetünk arra, hogy a két faj nem differenciálódott. Ökológiai viszonyaikban például jól szétváltnak, aminek erdészeti kezelésük során is nagy jelentősége van. Ugyanakkor a morfológiai elkülönítésre vonatkozóan minden eddiginél jobb eredményeket hozott a tölgykutatás egyik új ága, a mikromorfológiai bélyegek vizsgálata. A szőrtípusok (Aas, 1998) és a sztómátípusok (Bussotti-Grossoni, 1997) fajspecifikusnak bizonyultak (2. ábra). Kombinált előfordulásuk feltehetően hibrid eredetre utal.

A fajösszevonás hívei nem adnak választ arra a botanikai szempontból alapvető kérdésre, hogy a zoológus Ernst Mayr (1967) által felállított „biológiai fajfogalom” alkalmazható-e a magasabb rendű növények és speciálisan a tölgyek esetében. Bizonyított, hogy a kocsányos és kocsánytalan tölgy által alkotott szaporodási közösségbe (biológiai fajba) a molyhos tölgy is beletartozik, annak ellenére, hogy a másik két tölgytől morfológiájában, de még inkább ökológiai viszonyaiban egyértelműen különbözik. Ezt a gondolatmenetet folytatva az eredmény egy, a gyakorlat számára kezelhetetlen eurázsiai nagyfaj lenne.

Aas (1998) szerint a Quercus nemzetség jól példázza a biológiai fajfogalom fogyatékoságát. Az ő felfogása szerint az egymással szaporodási közösséget alkotó tölgyek egy gyűjtőfajt (semispecies, multispecies) alkotnak. Az ide tartozó egyes fajok, az „ökológiai fajok” meghatározott ökológiai niche-eket foglalnak el. Az ott uralkodó szelekciós erőknek köszönhető a fajok keletkezése és önálló egységként való megmaradása. Mindezt jól szemlélteti Burger (1975) elmélete. Szerinte a legtöbb klasszikus faj az interspecifikus génáramlás ellenére morfológiailag és ökológiailag jól elkülönül. A klasszikus és a biológiai fajfogalom azonban a Quercus nemzetségnél nem zárja ki egymást. A fajok evolúciója „két fronton” történik. Az egyik fronton a

2. ábra. Fajspecifikus szótma- és szórtípusok a közép-európai tölgyeknél Aas (1998) és Bussotti–Grossoni (1997) munkái alapján. A pásztázó elektronmikroszkópos felvételek a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Központi Laboratóriumában készültek. Gyűjtési helyek: *Q. robur* – Nagykőrös, Albertirsa; *Q. petraea* – Nadap; *Q. pubescens* – Albertirsa, Nagykőrös.

klasszikus fajoknak az eltérő ökológiai niche-ekhez való alkalmazkodása zajlik, míg a másik frontot a genetikailag interaktív fajokat magában foglaló biológiai faj evolúciója jelenti.

Aas (1998) álláspontja szerint a szexuálisan szaporodó növényeknél a fajok pragmatikus szétválasztása elfogadható, ahol fenetikai, genetikai, földrajzi és ökológiai kritériumok is szerepet játszhatnak. Ezek súlya jelentősen eltérhet az egyes vizsgált növénycsoportoknál, mint ahogyan azok a folyamatok is nagyon sokfélék lehetnek, amelyek a fajképződéshez vezetnek.

A vitában az IUFRO által, 1997 októ-

berében Pennsylvania államban megrendezett tölgykonferencián résztvevő európai előadók is állást foglaltak. Az escherodei erdészeti kutatóintézetben 1989 és 1996 között kocsányos és kocsánytalan tölgy egyedeken mintegy 41 000 mesterséges beporzást végeztek. A kutatók szerint a fajösszevonás mellett szót, hogy a kocsánytalan tölgyről származó pollennel ugyanolyan sikerességgel porozhatók be a kocsányos tölgy egyedek, mint a saját fajhoz tartozók (Steinboff, 1997). A két faj különválasztása mellett érveltek a grosshansdorfi, szintén erdészeti kutatással foglalkozó intézet kutatói. Liesebach-

Stephan (1997) ültetési kísérlete azt bizonyította, hogy a petraea-, illetve robur-típusba osztályozott makkokból azonos típusba sorolható csemeték keltek. A makkok osztályozását csíkozottságuk, míg a csemetékét növekedésük, fenológiai jellemzőik és levélmorfológiájuk alapján végezték el.

Délkelet-európai tölgyek

Míg Nyugat-Európában a genetikai kutatások és keresztezési kísérletek a hagyományos taxonómiai egységek összevonásához vezettek, addig a mi régióinkban a tölgykutatásra épp ellenkező tendencia jellemző: a hagyomá-

nyos fajokat újabb fajokra és faj alatti egységekre bontják. A legtöbb kutatás a hagyományos taxonómiai iskolát követve az egvedek szintjén marad. Hazánkban ennek kiteljesedését *Mátyás Vilmos* munkája jelentette. Taxonómiai felfogását jellemzi, hogy pl. a molyhos tölgyek közül a *Q. pubescens* faj nálunk honos *lanuginosa* alfaját 9 változatra, ezeket további 20 formára és 20 subformára bontotta (*Mátyás*, 1975).

A taxonómiai rendszer alapját *Otto Schwarz* 1936-os tölgymonográfiája jelenti. Műve nyomán vált elfogadottá, hogy a molyhos tölgy két önálló fajra, míg a kocsánytalan tölgy további három fajra bontható. Több szerző álláspontja szerint (*Borbidi*, 1969, *Mátyás*, 1973) ezek a fajok ökológiai igényeikben is eltérnek. (Meg kell azonban jegyezni, hogy a közléseket nem támasztották alá szisztematikusan mintavételen alapuló vizsgálatok.) Érdekességként jegyezzük meg, hogy *Schwarz* a *Flora Europea* 1993-ban – halála után – megjelent új kiadásában már csak egy molyhos tölgyről ír, és az Olaszországból leírt *Q. virgiliana*-t a firenzei *Busotti-Grossoni* (1997) is „bizonytalan fajként” említi.

A taxonómiai eredmények gyakorlati következményei

A fenti fejtegetések akadémikus nevezéktani vitának tűnhetnek, és a kérdést némi iróniával lezárhatnánk a legrugalmasabb fajfogalmat idézve: „faj az, amit egy hozzáértő taxonómus annak tart”. Valamennyi szerző felhívja azonban a figyelmet, hogy a kérdésnek gyakorlati következményei is vannak.

Németországban az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodást szabályozó jogszabály alapján csak olyan kocsányos, illetve kocsánytalan tölgy szaporítóanyag hozható forgalomba, amely a másik fajból legfeljebb 1%-ot tartalmaz. A fajösszevonás hívei szerint, mivel az anyafáknál nem tudhatjuk, hogy hibridekről vagy tiszta ökotípusokról van-e szó, ezért a törvény értelmetlen. A tölgyekkel történő erdősítésnél elsősorban a származás a döntő. A származáson belül törekedni kell a minél szélesebb genetikai változatosságra, mert így őrizhető meg a populáció alkalmazkodóképessége. Javaslatuk szerint szélső termőhelyeken a tiszta ökotípusokkal, míg átmeneti termőhelyeken mindkét ökotípust tartalmazó szaporítóanyaggal kellene erdősíteni (*Kleinschmit* et al., 1995; *Kleinschmit-Roloff*, 1998).

Természetesen amennyiben azt a nézetet fogadjuk el, hogy a hagyományos tölgyfajok további fajokra bonthatóak, és ezek ökológiai igényei és ennek megfelelően erdőművelési tulajdonságai is különbözőek, ez a fentiekkel ellentétben a szaporítóanyag-gazdálkodás szabályozásának szigorítását vonná maga után.

Következtetések

A nyugat- és kelet-európai tölgykutatás eredményei közti ellentmondást az alábbiakkal magyarázhatjuk.

1. Míg a nyugat-európai eredmények jól felszerelt laboratóriumokban elvégzett DNS-vizsgálatokon és számos keresztezési kísérleten alapulnak, addig a mi régióinkban ezek a kutatások szinte teljesen hiányoznak. Biztatóak az OMMI-nél elkezdett genetikai, illetve az ERTI-nél folyó keresztezési kísérletek.

2. Feltételezhető, hogy az itteni tölgyek változatossága eltér a nyugat-európaiaktól. Példaként említhetjük, hogy

az alföldi száraz tölgyesekben kimutathatóak a molyhos és kocsányos tölgyek közötti átmeneti alakok is, míg Nyugat-Európában ezek a hibridek hiányoznak (*Kézdy*, 1999).

A fajfogalom meghatározásának nehézségei természetesen nem most és nemcsak a tölgyeknél merültek fel [a kérdést a magyar nyelven *Borbidi* (1995) könyve elemzi részletesen]. A *Quercus* nemzetség azonban jó terepet kínál a probléma újbóli átgondolásához. A fentiek szerint a taxonómiai kutatások egyelőre inkább kérdéseket eredményeztek, mint válaszokat. Mit tehet az erdészeti gyakorlat, amíg a válaszok megszületnek? A legbiztosabb megoldásnak a helyi szaporítóanyagról történő (lehetőség szerint természetes) felújítás tűnik.

Köszönetnyilvánítás

A szerző köszönetét fejezi ki *Nagy Barbarának* az elektronmikroszkópos felvételek gondos elkészítéséért.

A viharkár és az EU

Az utóbbi hónapok az uniós tagállamok erdeiben alapos kárt tettek, és az illetékes brüsszeli főhivatalnok igazán nagy megértéssel mondta, hogy átérzi azon erdőtulajdonos gazdák tragédiáját, akik egyetlen éjszaka alatt családjuk több generációja gondos munkájának eredményét látták megsemmisülni a szélvihárban. Az uniós erdőket ért károk kényszerítik az agrárpolitikusokat, hogy az Agenda 2000 és az elfogadott vidékfejlesztési program bizonyos fejezeteit átgondolják. Korábban ugyanis Brüsszelt az érdekelte, hogy a mezőgazdasági területek mind nagyobb és újabb részét hódítsák meg az értékes fák – a közösség finanszírozásának közreműködésével. Ám ez most kevésnek bizonyult.

Egy-egy régió frissen megfogalmazott igényei két hónap alatt mennek át az uniós bürokrácián, s ekkor – Fischler német agrárkomisszár szerint – április lesz, mire egyáltalán Brüsszelben dönthetnek, ami már késő. Fischler tehát megértést tanúsított a német és a francia erdők iránt, de azt ajánlotta, hogy a regionális programok kereteibe illesszék be a rendbehozatalt, a közösből erre egyetlen fillér sem kerül.

A németek rögvest neki is láttak: a közvagyonot képző erdők rehabilitására 4500 erdőmunkát, 300 gépet, 300 darut

vetettek be, ami havonta kétfélmillió folyóméter sérült fa eltávolítását oldja meg. Ez arra elegendő, hogy 2001 elején már látható legyen az eredmény, felemészítve másfél-kétfélmilliárd márkát. Azonnali segítségre 100 millió márka áll rendelkezésre és további 600 millió előteremthető. A többi hézagot azonban az Európai Uniónak kell betönni. Fischler annyit közölt, hogy ha gazdaságként kétszáz ezer márka segítséget adnak a németek az erdőkárok felszámolására, az nem ellentétes az Unió támogatási gyakorlatával.

A francia erdőknek pedig szerencsétlenek, hogy nagy részük két célprogram által amúgy is érintett, vagyis hétéves időtartammal – az éves költségvetést nem terhelve – rehabilitálhatják erdeiket a tulajdonosok. Száz szónak is egy a vége, mondják mindkét tagállamban: az Európai Unió egy vasat nem ad pluszban az erdőkre. De akkor mi is a helyzet a tizenötök erdeiben – kérdezik? Eddig ugyanis felületesen mindenki elhitte, hogy a mezőgazdasági termelésből kivont területekre erdők telepítését ösztönzik, így a környezetbarát, friss levegőt adó és idővel természetes alapanyagot is nyújtó fák egyre többen vannak. Hát ez nem is olyan egyszerű.

(*Tardos Júlia, Magyar Energiagazdaság*)

A parádi vadaskert

A Mátra kiváló talajviszonya és vízbősége révén igen alkalmas volt vadtenyésztésre. A keleti Mátra egyik legnevezetesebb helye Parád, melyet 1847-ben gróf Károlyi György – a parádi uradalom részeként – örökáron vásárolt meg gróf Forgách Antaltól.

A Károlyi család birtokain már folytattak vadtenyésztést, amit egy 1712-ben gróf Károlyi Sándor részére készített: „Az fáczányozásnak vagy azok őszveszélésétésének fundamentuma” című írás is bizonyít. Ebben külön fejezet foglalkozik a fácnok fácnosházban való teletetésével, a kibocsátás idejével, illetve annak módjával, a szelídítőhellyel, valamint a fácanneveléssel.

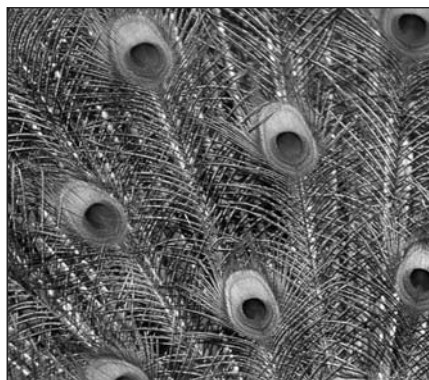
Gróf Károlyi Gyula az apjától megörökölt debrő-parádi uradalom parádi részén zárt vadaskertet hozott létre, melyet sodronnyal kerítettett körül. Ez volt a híres mátrai vadas, amely 3 község határával érintkezett:

- Parád határában 3499,60 kh,
- Recsk határában 144,96 kh,
- Domoszló határában 520,22 kh,
- Összesen: 4164,78 kh területen.

A vadas kiterjedésénél fogva hazánk egyik legnagyobb zárt vadászterülete volt. A parádi fürdő mellett álló portáslaktól kiindulva Óhuta mellett a Somhegy felé görbül, majd a Parádról Gyöngyösre vezető műutat csaknem érintve a Sombokoron át a Kékesre vitt, innen végigfutott a gerincen, a Saskó meredek szilkafalánál megszakadt, majd a sziklafal mellett újból folytatódva a markazi hágon át a Nagy-Szokorra, Palánktetőre kapaszkodott, a Jóidő-hegy mellett északnak fordult a Hegyestetőnek és a Veresvár alján bekapcsolódott a főkapuhoz.

A vadaskert területéből 120 kh volt legelő, 100 kh pedig rét, s ez adta a vadtakarmányt. A fönmaradó rész erdő volt, aminek a faállománya részben bükk, részben tölgy volt, a következő megoszlásban: bükk 50%, csertölgy 30%, gyertyán, tölgy, kőris, juhar, nyír, kecskefűz, tullelű együtt 20%.

Károlyi Gyula gróf kiváló vadász és kiváló vadgazda volt. Nagy gondot fordított a vadtenyésztésre és a -telepítésre. A múlt század 70-es éveiben az erről a területről teljesen kipusztult vadállomány helyébe ő telepített először szarvasokat meghonosítás céljából, s az ő nevéhez fűződik a szarvas tenyésztésének megkezdése is a Mátrában. A minőséget úgy

igyekezett javítani, hogy más vidékről hozott szarvasokat, s ezekkel keresz-

írányította. Az 1900-as évek elején a parádi vadaskertben muflonok telepítésével is kísérleteztek, ami sikerrel járt, a mostani muflonállomány alapját ez képezte.

A szarvasállomány valószínű szaporodása a Károlyi grófi parádi vadaskertben 1878–1888 között:

Suták	meddő	30
	ellő	121
	ünő	44
Bikák		110
Borjúk	bika	59
	suta	60
Összesen:		424

Kimutatás a parádi vadaskertben (6000 h) lőtt szarvasbikákról:

	14-es	12-es	10-es	8-as	6-os	Villás	Nyársas	Összesen
1896:	6	6	8	2	1			23
1899:	1	5	9	4	3	1		23
1902:	2	5	6	5	2	1	3	24

tezte az itteni állományt. Az évek folyamán meg is látszott fáradozásának eredménye, bizonyíték erre az, hogy Károlyi Gyula a trófeakiállításokon bemutatott mátrai trófeákkal elnyerte a megtisztelő Vadtenyésztő címet. A Vadász-Lap 1886-os számában erről a következőt olvashatjuk: „...*de bála – a pár év óta kifejtett – helyesebb vadászszérzőknek, ma már kezdének nagyobb gondot fordítani úgy a vadóvársra, mint a rendes vadászatra, s e részben a kezdeményező a Mátrában Károlyi Gyula gróf volt.*”

Elsőként ő kezdte el ezen a vidéken a vadóvást és a rendes vadászatot, vadjait nemcsak lőtte, hanem gondozta is, az erdész személyzetről pedig kitűnően gondoskodott. Tisztartóit kötelezte: „...*mind a vadaskertben lévő vadak számára, mind pedig az erdő ültetésre jó korán elegendő érett makkot szedessen*”-ek. Ha kevés volt a makktermés, akkor vadgesztenyét vásároltatott, s ezt vitette parádi erdejébe az ott élő vad részére. A Károlyi-birtokon tekintélyes számú szakember dolgozott: 1 erdőmester a vadaskerti Sándorréten, 4 erdőőr Disznókőn, Várbükkön, Somhegyen, Méhészkertrben, 2 vadőr Sándorréten és a főkapunál. Többek között 1859. április 1-jétől itt állt alkalmazásban *Zemaneck György* uradalmi erdész, később pedig fia, *Zemaneck Adolf*, aki 1878-ban Parádon mint erdészsegéd a vadaskert építését

1918-ban a vadaskert vadállománya már nem érte el a korábbi éveket, az állomány megoszlása a következőképpen alakult:

Szarvas – bika 80,
Szarvas-tehén, borjú 220,
Összesen: 300 db.

Őz 50–60, évről évre fogy.

Vaddisznó 25–30, régen 300–400 db.

Ezen kívül még kevés nyúl, elvétve róka, borz, nyest, menyét, görény.

A szarvasállomány minőségénél megfigyelhető a fokozatos romlás, egyre több a satnya, a tehének közül pedig a meddő. Az agancsok ugyan jól fejlettek és győzöttek voltak, ám súlyuk aránylag kicsi. Míg az 1900-as évek legelején a 7 kg-os agancs gyakori volt, a későbbi években viszont a legnehezebb sem haladta meg az 5 kg-ot. A mátrai agancs jellemző sajátossága és különlegessége a nagy szemág és a lapos korona volt.

Az uradalom cseres erdeiben fácan-tenyésztés is folyt, a cseri pagonyban ebben az időben 700 fácan tenyészett. Aldebrőn is volt fácnok, ez a „*Csal nevezetű – leginkább mocsár és kevés tölgyfákból álló mintegy 200 bold nagyságú – erdő régtől fogva árokkal körülrítve lévén, fáczány bereknek használtatik.*”

A fentiekből kitűnik, hogy a Károlyi uradalomban igen nagy gondot fordítottak a vadtenyésztésre és a vadóvársra, de ugyanez érvényes az erdészetre is.

Vadaskert vadnyugati állapotokkal

Erdőtulajdonos ismerősöm felkért, hogy készítsek értékelést „birtokaira”. Ismerve viszonyainkat, arra kértem, hogy térképekkel, üzemtervi kivonatokkal felszerelve nézzük meg az erdőket, s vegyük sorra azokat a szabályozásokat, törvényeket, amelyek befolyással vannak a földtulajdon, az erdő értékére.

Egy verőfényes februári napon autóba ültünk, s leutaztunk a „birtokra”. Menet közben megbeszéltem az erdőhasználatot gyakorló szervezet, az erdőbirtokosság működéséről, tulajdonosi összetételéről, a tapasztalatokról. Az erdőbirtokosság közel 300 hektáros, többségében elegyes tölgy és kőris, nyár, illetve akác fafajjal, ebből több mint 200 ha szántók, legelők, kaszálók és mocsaras területek közé ékelődik egy tömbben, a többi 30–40 ha-os vagy ennél kisebb egységekben, a látóhatáron belül helyezkedik el. Gyakorlatilag a család, a testvérek tulajdonában van az erdőbirtokosság 70–80%-a, a többi egyéni tulajdonos csupán néhány hektárral rendelkezik.

– Ki az erdőbirtokosság elnöke? – kérdezem a tulajdonost.

– Az első közgyűlésünkön az egyik kisebb tulajdonostársat választottuk ki, aki egy erdőszel meg is kezdte a gazdálkodást. Sajnos a fakitermelés és az azt követő felújítás nem igazán hozott üzleti sikert. A közgyűlésen kiderült, a fakitermelés bevétele nem fedezte az erdőfelújítási járulék, a kitermelés, az adminisztráció, az alkalmazott erdész munkabérének a költségeit. A korábbi elnök lemondott, a lemondásában döntő szerepe volt a többi kistulajdonosnak, akik azt állították, hogy alacsony áron adták el a rönköket. Később egy „szakértő” tulajdonostárs jelentkezett a társaság vezetésére.

– Bizonytalan vagyok, megbízhatom-e az új jelöltben? Ráadásul nem eredeti tulajdonos, hanem, mint mondja, ajándékba kapta a 4–5 ha-os birtokát!

– Hüm, ez valóban érdekes és ambíciós tulajdonosi törekvés, úgy látszik, nem elég az „ajándék”, szeretné megszerezni a 300 ha feletti gazdálkodási jogot is, s eközben a tulajdonosi kötelezettségekből, a „véletlenül” bekövetkezett veszteségekből csupán másfél százalékban részt vállalni. Nem tanácsolom a tulajdonosi jogok ily módon való

önkorlátozását, hiszen ez az egyetlen lehetőség arra, hogy a meghatározó tulajdonosok védekezzenek a törvényekben foglalt, amúgy is súlyos kötelezettségekkel szemben.

Közben megérkeztünk, az autóútról földes útra kanyarodtunk, két–háromszáz méter után, a lapályhoz közeledve az átázott nedves talajon nem mehetünk tovább, gumicsizmát húztunk, s gyalog indultunk a birtok irányába. Az út menti nádasban takaros rendbe gyűjtött kékű sorakoztak, ahogy közeledtünk, a rakások között egy ember téblábolására lettünk figyelmesek.

A nádas nem tartozik az erdőbirtokossághoz? – kérdem az erdőtulajdonost. De igen, s a térképre mutatva megjelöli a szántó és a csatorna közötti, Gauss-görbével határolt mocsaras területet. Üdvözljük a nádaratót, s megkérdezzük, kinek a földjén arat. A tébláboló zavartan mond egy nevet, majd hozzászól, a vízügy engedélyével az árokpart rendbetételét, kitisztítását és nyári kaszálását is ő végzi. A kiegészítő tájékoztatásnak ekkor számunkra még nincs jelentősége, de tudhatjuk, a nád az erdőbirtokosság tulajdona. Alig egyedünk szóba, motor zúgására leszünk figyelmesek, egy metálszürke, csillogóan villogó krómozott, négykerék-meghajtású autósoda könnyedén manőverezik a lápos, tengelyig érő fekete sárban. Zöld gyakorlóba öltözött férfi száll ki, a nyakát kíváncsian nyújtogató nő nyugton marad, a férfi magabiztosan csatlakozik hozzánk, a nádarató tájékoztat: a vállalkozó szeretné megvásárolni a nádat. Tovább állunk, semmit sem tehetünk!

Átmegyünk a csatornahídon, az erdővel határolt árokpart gondozott, az erdőszélen friss vágáslapok jelzik, hogy a kaszálóra behajló fák ágait levágták. Megyünk tovább, a terület egyre mocsarasabb, távolabb elhagyatott, gondozatlan gyümölcsös látszik, meglepetésemre a kerítés jó állapotban van. A nyárerdő szomorú képet mutat, évtizedek óta nem nyúltak bele, a méretes fák egymásra dőlve mennek tönkre, válnak ipari hasznosításra alkalmatlanná. Az út másik oldalán a tölgy- és kőriserdő hasonló képet mutat. A „romos” erdőkkel övezett utat kerítés zárja le. Kérdésemre az erdőtulajdonos tájékoztat, előttünk egy 400 ha-os vadaskert van, a kerítésen belül körülbelül 110 ha az erdő, eb-

ből több, mint 60 ha az erdőtulajdonosé. A kapun átmenni nem tudunk, lezárt terület, amit látni lehet, az egyáltalán nem megnyugtató, itt nem erdőgazdálkodás, s nem vadgazdálkodás, hanem intenzív állattartás folyik! Csendes szemlélődésünk közben vaddisznókonda elvonulását észleljük, az állatok fülében a tulajdonjog és az állategészségügy zöld színű bilétáival. A szögesdróttal védett kerítésre dőlve kérdezem az erdőtulajdonost:

– Mennyi bérleti díjat fizet a vadászati jog bérlője?

A tulajdonos kissé bizonytalanul, de sorjázza:

– 1997-ben átszabták a vadászterületet, a régi „disznóskertet” alapító társaság pozíciója meggyengült, az új, nagyhatalmú csapat közel tízezer hektáron szerezte meg a vadászati jogot, s elvette a kertet is. Bérleti díjat ez idáig még nem fizettek, különben is az éves bérleti díj csupán 80–100 Ft/ha, a 60 ha-ra öt–hatezer forint jut.

– Na, erről mi a véleménye?

– Erre térjünk vissza később, inkább azt kérdezem, hogyan működik a „disznóskert”?

– Hát ez is nagyon érdekes, a kertet működtető káéfté tulajdonosa egy német vadász!

– Ez a „disznóskert” jó üzlet, de a földtulajdonosokat, az erdőbirtokosságot ebből az üzletből törvényesen kizárták.

– Miért, a 300 ha-os erdőbirtokosság nem működtethet „disznóskertet”?

– Nem bizony, ezt nagyon ügyesen kifundálták, erdőgazdálkodni lehet kisbirtokon, de a vadászati jog gyakorlásához legalább 3000 ha-os nagybirtok szükséges.

– Mégis, hogyan működtetheti német tulajdonos a kertet?

– A vadászati törvény tiltja az alhaszonbérletet, de a vad védelmében kötelezi a vadászati jog tulajdonosát a jog gyakorlására vagy annak hasznosítására, ezáltal teszi törvényessé, legalizálja a kert működtető káéftét. Miközben a vadászati jog tulajdonosát törvény kötelezi a piaci áron való hasznosítására vagy a jog ingyenes gyakorlására, addig a földtulajdonosokat hermetikusan elzárták a piactól. A vadászati lobby a vad védelmének égisze alatt rendkívül erős monopólium a vadászati jog tulajdono-

sát, s nem a földtulajdonosokat juttatja jövedelemhez.

– Amint látom, a vadaskerti erdők sem vadgazdálkodással, sem erdőgazdálkodással nem hoznak jövedelmet.

– Valóban, jövedelmet egyik használati mód sem eredményez, a bevételhez jutás lehetőségétől megfosztották a vadaskerti erdők tulajdonosait, de a törvényalkotók arra is gondosan ügyeltek, hogy a vadászati jog monopóliumának költségeit az erdő tulajdonosaival fizetessék meg. Mire gondolok? A vadaskert sűrű vadállománya az erdőkben részben költséget jelentő károkat okoz komolyan azzal, hogy lelassítja az erdőállomány fejlődését, a jövőbeli pénzbevételek későbbi időpontokra esnek, így a jövedelem értéke is csökken, másrészt a vadak mozgása miatt az egyes fákat ért sérülések, kéreghántások gyakorisága rendkívül magas, a megtermelt faanyag ipari felhasználásra alig alkalmas, csak kevésbé értékes rost- és tűzifaként adható el. Amennyiben az erdőgazdálkodás kieső jövedelme teljes egészében a vadászati jog tulajdonosának zsebébe vándorol, akkor sajnos azt kell mondanom, a vadaskerti 60 ha erdőnek nincs gazdasági értéke, sőt olyan pénzügyi kötelezettség terheli, amely a dolgok jelen állása szerint az erdőbirtokosság többi erdeinek jövedelmét is hosszú ideig felemészti!

– Mi a megoldás? Tehetek-e valamit birtokaim értékének védelmében vagy adjam el?

– Ezt nem ajánlom, hiszen ebben a konstrukcióban a vásárlók egyedül a vadászati jog tulajdonosai lennének, akik nevenségesen alacsony érteken vásárolnák meg és később búsán haszonnal tovább adnák az erdőbirtokosság vadaskerti erdeit. Sajnos a vadvédelem égisze alatt hozott törvény nem csupán a bérleti díj meghatározását zárta ki a piacról, de az erdő- vagy földvásárlók körét is lényegében a vadászati jogok tulajdonosaira korlátozta. A jelenlegi törvényi szerkezet a vadászati üzlet profitmaximalizálását szolgálja. A korlátozott földforgalom és a hús százalékos piaci kamatláb mellett a bérleti jövedelem tökécsítésével a 60 ha vadaskerti erdő értéke 30 000 Ft, 500 Ft/ha. Az elmaradt haszon költsége azonban olyan jelentős, hogy évtizedek kellene a vadaskerti erdők jövedelmezővé tételéhez!

– Ez lehetetlen, hiszen a kárpótlási liciteken többet fizettem érte!

– Hét–nyolc évvel a kárpótlást követően a szakemberek arra számítottak, hogy

a tulajdonváltást követően a szakmai törvények bátorítást adnak az egyéni gazdálkodás beindítására, megteremtik a piaci alapokon nyugvó földforgalom feltételeit, segítik az erdő termékeinek, a fatermékek és használati jogok piacosítását, piacra jutását, megbízható piaci információk rendszereket működtetnek, az adózás- és támogatáspolitikát a birtoknagyságot figyelembe véve alakítják stb. Sajnos az elmúlt időszak gazdaságpolitikai lépései nem az erdőbirtokok értékének emelését, hanem ennek ellenkezőjét, elértéktelenítését eredményezték. Az ipari, kereskedelmi vállalkozások morálja felett a verseny törvény őrökődik, számomra úgy tűnik, az erdő- és vadászati törvényeink csak a nagybirtoknak, a piaci monopóliumoknak adnak esélyt, ezek a törvények a vad és a természet védelmének égisze alatt semmibe vehetik a tisztességes verseny szabályait!

– Nem az erdő és tulajdonosa biztosítja a vad védelmének területi és környezeti feltételeit?

– Hát igen, a vadaskerti erdők védelmet, bűvhelyet, élelmet adnak a vadnak. Az erdőtulajdonos vagyonával járul hozzá a vad védelméhez, ennek sokkal nagyobb az értéke, mint bármelyik vadász „társadalmi” munkájának, kinek „villámlo botjától” ráadásul rettegnek a vadak. A csertölgyesen makkoltatott vadállomány szintén a vadaskertet működtető kéafte költségeit csökkenti, növeli profitját, pedig egykoron a makkoltatás is az erdőtulajdonos jövedelmét gyarapította.

– Mégis mi lenne a megoldás?

A 106 éves IUFRO-ról

Az IUFRO (Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetsége) egyike a legrégebbi nem kormányzati szervezeteknek. Szerte a világon 700 tagintézménye van több mint 100 országban. 15 000 kutató munkáját fogja össze. Utóbbiak 276 kutatócsoportban és munkabizottságban fejtik ki tevékenységüket. Ezek közül vannak határozott szakterületre szakosodot-

Megállapodás Montrealban

Montrealban megszületett a megállapodás a génkezelt organizmusok biztonságos forgalmazásáról. A dokumentumot több mint 130 ország írta alá. A jegyzőkönyv a legmagasabb szintű ellenőrzés alá helyezi a génkezelt szervezeteket a

– A vadászat szórakozás, kikapcsolódás, a vadgazdálkodás üzleti vállalkozás a föld- és erdőhasználat egyik formája. A vadgazdálkodónak piaci árat kellene fizetnie a föld(/erdő)használatért, hiszen a vadászok (vadászszervekkel megáldott emberek) is piaci áron vásárolják a vadászat lehetőségét. A vadgazdálkodási tevékenységet, az üzletet kell törvényben úgy szabályozni, hogy a piaci szereplők, a föld(/erdő)tulajdonosok és a vadgazdálkodók egyenlő eséllyel, piaci módon kapcsolódjanak egymáshoz, s egyik fél se kerülhessen a másikkal szemben monopolhelyzetbe. Ha a törvény a piac egyik szereplőjét, a vadászati jog tulajdonosát kiválságos helyzetbe hozza, akkor ezzel kárt okoz a piac többi szereplőjének, s végső soron a természet biológiai egyensúlyát – beleértve a gazdálkodó embereket – is veszélyezteti, hosszú távon pedig növeli az egyensúly megbomlásának kockázatát!

Felhők gomolyognak az égen, a februári nap melege gyorsan elillan, visszafelé indulunk, de a kitisztított csatornapartot még megnézzük. Amit látunk, rögtön megmagyarázza a nádarató zavart mondatainak értelmét. Az árokpart kitisztításának, a gallyak nyelésének néhány frissen kidőlt méretes tölgy és kőris is áldozatul esett, a kár kb. 50–60 ezer Ft. Mindketten tudjuk, semmit sem tehetünk, de azzal tisztában vagyunk, hogy ezek a károk nem mérhetők azokhoz a milliókhoz, amit a vadászati törvény a vadaskerti erdőkben okoz.

Horváth Zoltán

tak, fafajra vagy témára specializáltak, de vannak földrajzi térségek szerint rendeződöttek is. A szervezet legközelebbi világgkongresszusát a malaysiai Kuala Lumpurban tartja, ezen elsősorban globális problémák megoldására kívánják a résztvevők figyelmét irányítani.

Hivatkozás:

Mátyás Cs. (szerk.): Forest Genetics and Sustainability, Dordrecht–Boston–London, 1999.

Dr.hc.Dr. Szodfridt István

vetőmagoktól az állati takarmányokon át az emberi fogyasztásra szánt termékekig és a további feldolgozásra szánt élelmiszeripari alapanyagokig. Az aláíróknak jogában áll megtiltani az egészségre vagy a környezetre veszélyesnek ítélt génkezelt anyagok behozatalát. Minden ilyen vetőmag első importját külön államközi egyezménynek kell megelőznie.

(Élet és Tudomány)

Az európai országok nem törődnek erdeikkel

Elkészült a WWF Európai Erdészeti Rangora (WWF European Forest Scorecard 2000), melyben a résztvevő országok erdeinek állapotát és kezelését értékeli a nemzetközi természetvédelmi szervezet, mintegy 100 kérdés alapján. Az értékelt 20 ország listáját Svájc és Finnország vezeti, Magyarország a középmezőnyben foglal helyet.

„Az európai országok nem törődnek erdeikkel” – mondta Per Rosenberg, a WWF Európai Erdők Programjának vezetője a szervezet brüsszeli sajtótájékoztatóján. – „Még az első helyezett Svájc is mindössze 62 pontot ért el a lehetséges 100-ból. Az átlagos eredmény pedig 51 pont, ami nagyon alacsony. Minden országnak jelentős előrelépéseket kell tennie az erdők megóvása területén.”

A legáltalánosabb európai problémák:

- a légszennyeződés,
- az őserdők és természetközeli erdők területének csökkenése,
- a védett területek alacsony aránya,
- nagymértékű vegyszerfelhasználás az erdőgazdálkodásban,
- az erdőben a gazdálkodók nem hagynak elhalt fákat, ami számos növény- és állatfaj élőhelyének elvesztését okozza.

Az értékelés az országok által elfoga-

dott nemzetközi alapelvek szerint készült. A vizsgált kérdések a fatermesztéstől kezdve a természeti, szociális és kulturális értékek védelmén át a légszennyezettségig terjedő széles skálát fogják át.

„Az erdők egyedülálló és érzékeny természeti erőforrások” – állítja Per Rosenberg. „Megfelelő bölcs kezelésük esetén munkát, pihenést, faanyagot, vizet és természeti kincseket nyújtanak számunkra az új évezredben. Ám Európa nem kezeli bölcsen erdeit, ezért sürgős lépésekre van szükség!”

A WWF Magyarországi Irodája szerint Magyarország 52 pontos eredménye azt mutatja, hogy a magyar erdők megóvásáért is sürgős és hathatós lépéseket kell tenni:

- Alapvető fontosságú, hogy minél előbb elkészüljön a Nemzeti Erdőstratégia, amelyben az erdők környezetvédelmi és szociális szerepének kiemelt helyet kell adni.
- Sürgősen el kell készíteni a védett területek kezelési terveire vonatkozó jogszabályokat. Ez a feltétele annak, hogy mihamarabb elkészülhessenek a védett erdőterületek természetvédelmi kezelési terveit.
- Kiemelkedő célként kell kezelni a természetközeli erdők területének növelését.

A WWF Európai Erdészeti Rangora arra figyelmeztet, hogy Magyarországnak elismert eredményei ellenére nagyobb figyelmet kell fordítania az erdők természeti értékeinek megóvására.

A WWF Európai Erdészeti Rangora (2000)

Ország	Összes pontszám %-ban
Svájc	62
Finnország	61
Svédország	58
Ausztria	57
Szlovákia	57
Lengyelország	53
Norvégia	53
Törökország	53
Magyarország	52
Németország	52
Spanyolország	52
Franciaország	51
Litvánia	51
Románia	48
Görögország	47
Hollandia	45
Egyesült Királyság	45
Lettország	40
Észtország	38
Dánia	36

(A pontozást és szempontjait lásd e havi számunk mellékletében.)

A talaj nedvességtartalmának változásai egy középkorú bükkösben

Írásomban egy bükkös állomány talajának nedvességtartalom-változásaival foglalkozom, amellyel részt vettem az Országos Tudományos Diákköri Konferencián. Ebből szeretnék most kivonatot átnyújtani az Olvasónak. Napjainkban, amikor egyre több szó esik a klímaváltozásról és annak lehetséges következményeiről, úgy egyre fontosabbá válik, hogy környezeti állapotunkat jobban megismerjük, és ehhez az erdők létezésének és fennmaradásának feltételeit is ismernünk kell. Az erdő környezeti igényének és az azt befolyásoló tényezők alakulásának minél pontosabb ismerete a közeljövőben kulcsfontosságúvá válhat.

Az erdő életét döntően meghatározó és befolyásoló tényezők közül az egyik legfontosabb a víz, a vízellátottság, amely az adott helyen és időben kialakuló vegetáció fennmaradásának egyik alapfeltétele.

Kutatási terület és módszerek

Vizsgálataimat egy ma már több éve működő projekt keretében egy még pozitív vízmérlegű területen, a Soproni-hegység egyik bükkös állományában, a Sopron 171G erdőrészletben (Farkasárok) kezdtem el még 1995 őszén, és egészen 1997 végéig folytattam. Itt

szubmontán bükkös klímában a természetes társulásnak megfelelő állomány, nudum bükkös található, ahol a kocsánytalan tölgy mellett szálszálanként előfordul egy-egy szelídgesztenye, cse-resznye, gyertyán is.

A talaj nedvességtartalmát az elektromos ellenállás mérésén alapuló Eijkelkamp 14.22 típusú talajnedvességmérővel mértem.

Vizsgálataimat a fent említett területen folytattam, ahol két darab 2x2 méteres mintaterületet alakítottam ki, az egyik avarral fedett, a másik avarmentes volt.

Az itt 10–70 cm mélységekben elhe-

lyezett szenzorok segítségével két-három naponként méréseket végeztem abból a célból, hogy pontosabb képet nyerjek az állomány vízhasználatáról és a talaj nedvességállapotáról. A talaj aktuális víztartalmát a gipsztest felvette, a pórusait kitöltő víz mennyisége és összetétele a szenzor elektromos vezetőképességét befolyásolta. A kialakult ellenállás függvényében változott a műszerről leolvasott érték.

Amikor látszott, hogy a 70 cm-es mélységben is jelentős vízfelvétel zajlik, 90 cm-es mélységben is elhelyeztünk egy szenzort 1997 áprilisában. Ám itt már nem volt jelentős a vízfelvétel.

A területen kijelöltem egy másik részt, ahonnan 6 dm³-es, henger alakú eredeti talajmintát vettem, 0–20, 20–40, 40–60, 60–80, 80–100 cm mélységekből az erre a célra vásárolt hengeres műanyag edényekbe, amelyek aljába lyukat fúrtam.

Az egyenként kiásott, adott mélységű talajból az edénnyel kivettem a mintát, a laborba vittem, felülről belehelyeztem a gipsztesteket, a közben kiemelt talajt pedig visszahelyeztem az edénybe.

A mintákat a laborban 105 °C-on súlyállandóságig kiszárazítottam, majd megmértem a száraz súlyát. (Az edény súlyát korábban már ismertem.)

Ezután a mintát vízfürdőbe tettem, ahonnan a talaj felszívta a vizet. A minta addig maradt itt, amíg a talaj felszínén a víz meg nem jelent. Így megismertem a hozzáadott víz mennyiségét, amelynek térfogata egyben a pórustérre vonatkozó információt is megadta. A kiemelt mintákat egy üres vödörbe téve

pedig a gravitációs víz mennyiségét kaptam meg.

Az Eijkelkampról naponta leolvasott értékek és a súlycsökkenési adatok (amelyek a talaj száradásából származnak) segítségével kalibrációs görbét szerkesztettem. Így tudtam modellezni a talajban végbemenő benedvesedési és kiszáradási folyamatokat és értékelhetővé tenni a terepi mérések adatait.

Eredmények

A bemutatott ábrán nyomon követhetjük a bükkös 10 naponkénti (dekád) csapadékösszegeit és a talajsintek nedvességtartalmának térfogatszázalékos értékeit.

Az 1995/96-os tél 50 mm-t meg nem haladó csapadéka hatására a talaj nedvességtartalma egyenletes eloszlást mutatott. A rendkívül kedvező nedvességellátottságú 1996-os tenyészidőszakban megfigyelhető a talaj nedvességkészletének csökkenése, azaz a felvehető vízkészlet csökkent, és így a gyökérzet nehezen juthatott vízhez, de a gyökérszóna nem élte fel teljesen a talaj vízkészletét.

Az intenzívebb csapadékmennyiség 1996 őszén egy nedvességi csúcsot idézett elő, de a tél folyamán a talaj nedvességkészlete egyenletesen oszlott el. Az 1997-es év tenyészidőszakának kezdete és a vele járó csapadékmennyiség a vizsgált időszakban nyári (augusztusi) víztartalom-csúcsot idézett elő a terület talajában. Ekkor a viszonylag száraz talajban a 100 mm körüli dekád csapadékösszegek hatására megemelkedett a nedvességtartalom. Érdeemes megfigyelni, hogy a legmagasabb értéket a 90 cm-es mélységben észleltük a szenzorral.

Ezután a talaj vízkészlete drasztikusan csökkenni kezdett, ami azt mutatja, hogy az ezen időszakban lehullott csapadékvíz nem fedezte a növények vízigényét. Ilyenkor a bükkös is elfogyasztotta a talaj diszponibilis (felvehető) vízkészletét. 1997-ben is tapasztaltam a vízkészlet teljes felélését, de ez már csak a tenyészidőszak végére, októberre állt elő. Ekkor a 30 cm-es réteg szinte teljesen kiszáradt (gyökérszóna miatt).

A nyári csapadékok vízkészletpótló hatása csak a felső néhány dm-es rétegben volt tapasztalható, így csak a 10 és 30 cm-es mélységben tapasztaltam visszanedvesedést egy-egy nagyobb nyári eső után. A 30 és 50 cm-es szintekben jelentkezett a talaj kiszáradása a leghatározottabban (mivel ez a gyökérszóna).

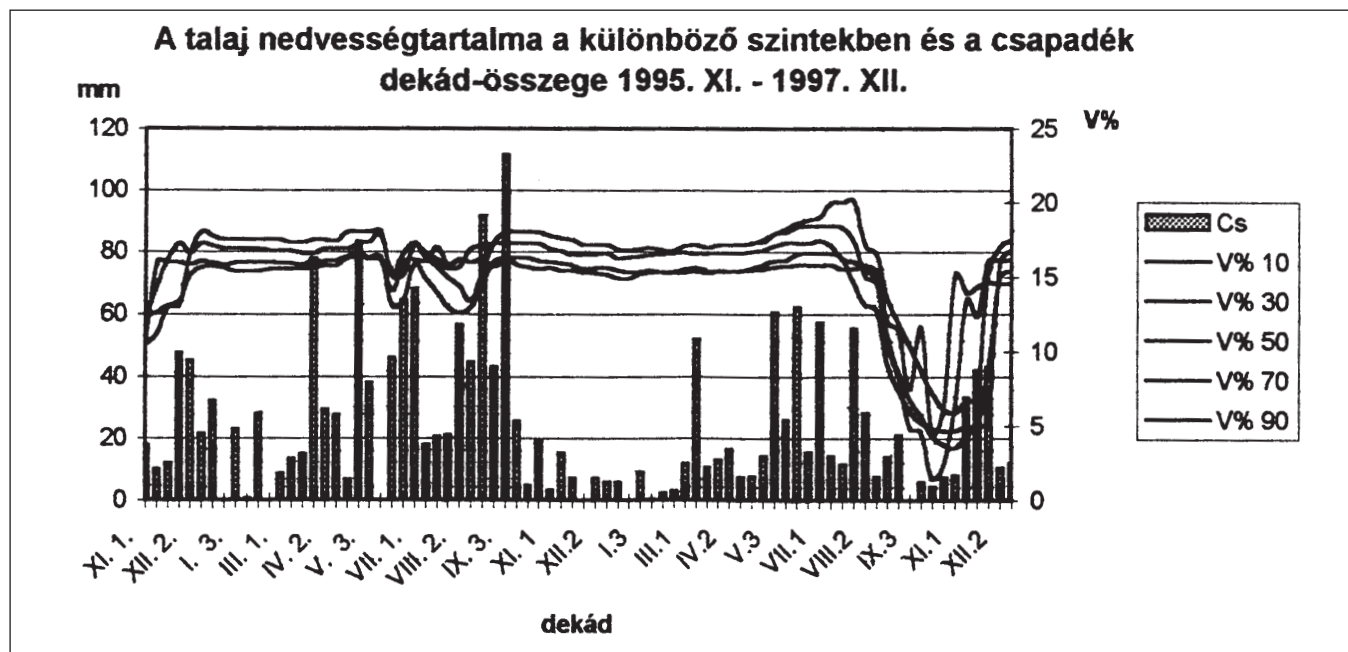
A fenti megállapítások alapján arra a következtetésre jutottam, hogy bár humid klímájú, szubmontán bükkösben vagyunk, ahol a vízmérleg még pozitív, itt is kialakulhat a negatív vízstressz, ennél a közismerten kis vízfelhasználású bükkös állománynál is.

Erre a veszélyre szerettem volna a figyelmet felhívni, de céлом volt egy olyan adatsor létrehozása és folyamatos bővítése is, amelynek segítségével a vízgyűjtő terület vízháztartását jobban megismerhetjük.

Bár a mérési módszer véges pontossága miatt adatainkból messzemenő következtetéseket csak fenntartásokkal vonhatunk le, mégis a talajban lejátszódó alapvető hidrológiai folyamatok megismeréséhez kellő tájékoztatást kaphatunk.

Széli Andrea

V. környezetmérnök hallgató

Különböző erdőfelújítási módok hatása észak-alföldi gyertyános-kocsányos tölgyes gyepszintjére, talajfaunájára és talajlakó mikroorganizmusaira

Bevezetés

A Sztámár-Beregi sík máig megmaradt természetközeli erdőállományai az Alföldön (és Magyarországot tekintve is) kiemelkedő természetvédelmi jelentőségűek. Hazánkban e tájon találjuk a sík vidéki gyertyános-tölgyesek – más néven a gyertyános-kocsányos tölgyesek (Quercus robur-Carpinus) legnagyobb kiterjedésű és legfajgazdagabb aljnövényzetű állományait.

Mind fajösszetételben, mind gazdasági értékében és természetvédelmi jelentőségben közel áll ehhez a társuláshoz a Beregben szerencsére még szép állományokkal képviselt keményfás ligeterdő – más néven tölgy-kőris-szil ligeterdő – (Quercus-Ulmum), melynek kiterjedése 1% alá csökkent. Mindkét társulás igen fontos vegetációs és tájképi érték is.

A Sztámár-Beregi sík két erdőtümbjében, a védelem alatt álló bockereki erdőben (Gelénes) és a beregszászi (Beregdaróc) erdőben végeztük kutatásainkat, ahol az erdőfelújítási módok több változatát követjük nyomon.

Munkánk során vizsgáljuk, hogy az erdészeti tevékenység milyen módon befolyásolja ezen erdők lágyszárú növényzetének, talajlakó ízeltlábú faunájának, illetve mikroflórájának fajösszetételét és fajgazdagságát.

A gyakorlati cél – az alapkutatásokon túl – annak kiderítése, hogy mely erdészeti felújítási módszer befolyásolja (károsítja) legkevésbé a felújítás előtti növény- és állatközösségeket, illetve a mikroflórát.

Munkánkat a Nyírerdő Rt., a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság támogatásával végeztük, amit ezúton is hálásan köszönünk.

Vizsgálati módszerek és elvek

A kutatásokat 1996 áprilisában kezdtük meg a fent felsorolt területeken. A cikkben 1998 decemberéig bezárólag értékeltük a kapott eredményeket.

A mintavételek havi (zoológiai), illetve a vegetáció periodicitása szerinti (botanikai és mikrobiológiai) időbeosztásban történtek.

A botanikai mintavételeket április és október közötti időszakban végeztük, regisztrálva a gyepszint összetételét, változását. A

zárt erdő gyepszintjének és a vágasterület növényzetének fitocönológiai összehasonlítása számos módszertani nehézséget vet fel (minimiereál nagysága, az irtásterületek vegetációjának átmeneti jellege, összetételének véletlenszerűsége). Emiatt a vizsgált területeken flóralistákat készítettünk. A módszer hátránya, hogy kiértékelésénél nem súlyozhatunk a tömegviszonyokkal.

A lombkoronaszintek és a cserjeszint fajait jelen kutatás keretében nem vizsgáltuk, mert ezek fajösszetételét és dominanciaviszonyait teljesen meghatározza az erdőgazdasági tevékenység, hasonlóképpen nem vettük figyelembe a megjelenő, makkvetésből származó magoncokat sem.

A zoológiai mintavételek 1996 áprilisától napjainkban is folytatódnak. A talajlakó, talaj felszínén vadászó, táplálkozó állatscsoportok felmérésére leginkább alkalmasak a nemzetközi gyakorlatban is elfogadott ún. Barber-csapdák. Ezek a talajszinttel egyenlő magasságban nyíló, nem csalogató, de rovarölő anyaggal mintegy ujjnyira töltött üvegek – 3–4 heti „fogás” után kerülnek ürítésre. Az alkalmazott módszer segítségével a talajhoz kötött élő talajlakó ízeltlábúakat gyűjtöttük (ikerszelvényesek, ászkarák, pókszabásúak, százlábúak, futóbogarak), mert ezek viszonylagos helyhezköttőségük miatt alkalmasak a biotóp megváltozásának indikálására. Nem vettünk azonban mintát a cserje- és lombkorona-szintekről.

A mikrobiológiai mintavételek szezonálisan, szintén 1996 tavaszától máig folynak, melyek a talaj mikrobaszámát, gombaszámát kívánták megmutatni három különböző mélységben. Mivel a talajlakó mikroorganizmusok életereinek elemi összetevője a talaj pH- és nedvességtartalma, valamint a talajszintek hőmérséklete, ezért ezeket is minden esetben regisztráltuk. A talajmikrobiológiai vizsgálatok céljára nyolc mintavételi helyről három különböző talajmélységről az első két évben négy, talaj pedig három alkalommal vettünk talajmintát.

A baktériumszám meghatározására huspepton táptalajt [húskivonat (DIFCO) 3 g, pepton (SERVA) 10 g, desztillált víz 1000 ml, agar (SERVA) pH 7,2] használtunk. A gombaszám meghatározása pepton-glükóz táptalajon (KH₂PO₄ 1 g, MgSO₄ 0,5 g, bengal 3,3 mg, streptomycin 30 mg) történt. A táptalajt Johnson et al. (1959) módszere szerint készítettük. A leoltás mind a baktérium-, mind a gombaszám-meghatározás esetében lemezöntéssel történt. A tenyésztést a baktériumszám- és a gombaszám-meghatározás

esetében 30 °C-on végeztük 48 órán, illetve 7 napon keresztül.

A talaj pH-értékének a meghatározását az MSZ-008 0206–2–78 szabvány szerint végeztük, a pH mérésére Cole-Parmer gyártmányú pH-mérőt használtunk. A talajminták nedvességtartalmának meghatározása szárítószekrényes eljárással történt 105 °C-on.

A kiválasztott mintavételi helyek az alábbiak:

- Idős, nem bolygatott állomány (kontrollterület) a bockereki és a beregszászi erdőben
- Olyan erdőrészlet, ahol a tuskókiemelés, mélyfogatást, vegyszeres kezelést követte erdősítés mind a két erdőtümbben.
- Olyan erdőrészlet, ahol a végvágást pásztás talajelőkészítés és makkalvetés előzi meg.
- Olyan erdőrészlet, ahol a végvágást követően a felújítás makkvetéssel történik.

A mintavételi helyek és a vizsgálati eredmények rövid ismertetése

Vizsgálati eredményeknél ismertetjük a Borhídi-féle szociális magatartástípusokat (SZMT: generalista, specialista, gyom, kompetitor, zavarástűrő, adventív), a Simon-féle (természetvédelmi értékkategóriákat (TVK: védendő, kísérő, zavarástűrő, edafikátor, gyom, adventív) és a Német-féle degradációtűrési fokozatokat (nem tűrő, kevésbé tűrő, közepesen tűrő, jól tűrő, degradációt kedvelő).

1. Erdészeti jele: Gelénes 11A erdőrészlet, területe: 8,9 ha.

A faállomány kora: 91 év.

Faállomány összetétele: kocsányos tölgy 66%, magaskőris 34%, elegyfák: gyertyán, mezei juhar, vadkörte, tatárjuhar, mezei szil, barkócaberkenye, szürke nyár.

Cserjék: veresgyűrű, egybibés galagonya, kányabangita, tatárjuhar, szeder, csíkos kecskerágó, magas kőris, mezei juhar.

Megjegyzés: kontrollterület (a legutolsó erdészeti kezelés 1986-ban történt).

Vizsgálati eredmények:

A Bockerek erdő mintaterületei közül itt mérték a legnagyobb baktériumszám-értékeket.

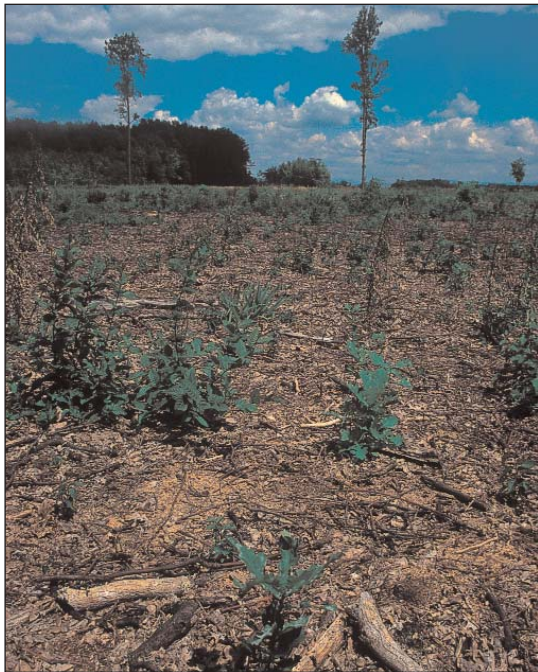
Gyepszint fajszáma: 50. SzMT: 23 generalista, 7 specialista, 2 gyom, 5 kompetitor, 11 zavarástűrő, 2 adventív. TVK: 4 védendő, 34 kísérő, 7 zavarástűrő, 2 edafikátor, 1 gyom, 2 adventív. Degradációtűrési: 5/5, 4/18, 3/25, 2/2, 1/–.

Gyepszint összetétele: 20%.

Védett fajok: Platanthera chloranta,

* Kossuth Lajos Tudományegyetem Növénytan és Ökológiai Tanszéke, Debrecen

** Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága, Debrecen

Újulat a beregszászi erdőben

Fotó: szerzők

Leucojum aestivum, Gagea spathacea, Dryopteris carthusiana.

A zárt erdőt hűvös, fényszegény élőhelyet kedvelő rovarfajok élnek itt.

2. Erdészeti jele: Gelénes 1C erdőrészlet, területe 5,3 ha.

Faállomány kora: 28 év.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy 100%, elegendő vadkörte, gyertyán, akác, magas kőris, cseresznye, szürke nyár.

Cserjeszint: veresgyűrű, tatárjuhar, kányabangita, mogoró, mezei hulah, kókény, gyertyán.

Megjegyzés: Az előző faállomány véghasználatát után a talajból a tuskókat kiszedték és mélyforogtatást végeztek. Az erdőszítésre ezt követően csemetével került sor.

Vizsgálati eredmények:

Gyepszint fajszáma: 25. SzMT: 11 generalista, 3 specialista, 1 gyom, 4 kompetitor, 5 zavarástűrő, 1 adventív. TVK: 1 védendő, 16 kísérő, 3 zavarástűrő, 2 edafikátor, 2 gyom, 1 adventív. Degradációtűrés: 5/4, 4/13, 3/8, 2/-, 1/-.

Védett fajok: Platanthera chlorantha, Neottia nidus-avis.

(Apró, széllel könnyen terjedő magvaik révén kerülhetnek a termőhelyre.)

A nyitott erdőre (fénygazdag, száraz, meleg) jellemző rovarfajok jelenléte. (Növényevő rovarfajok, ragadozó rovarfajok, ászkarák.)

3. Erdészeti jele: Gelénes 11C erdőrészlet, területe: 8,8 ha.

Faállomány kora: 91 év.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy 71%, magas kőris 12%, gyertyán 17%. Elegyfajok: mezei hulah, szürke nyár, mezei szil, barkócaberkenye.

Cserjeszint: egybibés galagonya, veresgyűrű, kányabangita, mezei hulah, gyertyán, tatárjuhar, szürke nyár.

Megjegyzés: 1996-ban a cserjeszint kitermelését őszi makkvetés követte. 1997 őszén a felverődött cserjék eltávolítását követően a makkvetést megismételték. Az állományt 1997/98 telén véghasználták.

Vizsgálati eredmények:

Az aljnövényzet eltávolítását követően a rovarvilágban csak kis eltérés mutatkozik a kontrollterülethez viszonyítva. Gyakorlati és egyedszámbeli eltérések kicsik. A talajlakó életközösségek táplálkozási piramisában az egymást követő lépések arányaiban csak minimális változás észlelhető.

A véghasználatot követően a talajfaunát szinte csak futóbogarak, dögbogarak és pókok képviselik.

4. Erdészeti jele: Beregszász 11B erdőrészlet, területe: 14,5 ha.

Faállomány kora: 91 év.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy 82%, gyertyán 18%.

Cserjeszint: gyertyán, tatárjuhar, mezei hulah, zöld hulah, mogoró, vadrózsa, veresgyűrű, akác, szeder.

Egytárcsás árokásó

Kéttárcsás árokásó

Rézsükasza három ponton felfüggesztve

MINDENRE A LEGJOBBAT

- **bozótirtók és**
- **vágástér tisztítók**
- **pásztakészítők, erdészeti talajmarók**
- **tuskófűrők**
- **emelőkosaras rendszer nyeléshez, maggyűjtéshez**
- **erdészeti ekék, tárcsák**
- **rézsükaszák**
- **árokmarók**

HUNDUNA BT.

1135 Budapest, Jász u. 15/a

GSM: 0036/20-9256-305, tel./ fax: 0036-1339-5308

e-mail: hunduna@mail.matav.hu

Makkvetésre előkészített állomány a bockereki erdőben Fotó: szerzők

Megjegyzés: 1996 őszén cserjeirtás és makkvetés történt.

Vizsgálati eredmények:

A beregszászi erdő mintaterületei közül itt mérték a legnagyobb baktériumszám-értéket.

Gyepszint fajszáma: 21. SzMT: 10 generalista, 1 specialista, 2 gyom, 3 kompetítor, 4 zavarástűrő, 1 adventív kompetítor, TVK: – védendő, 14 kísérő, 3 zavarástűrő, 1 edafikátor, 3 gyom, – adventív faj. Degradációtűrés: 5/4, 4/9, 3/8, 2/–, 1/–.

A rovarvilágban a legnagyobb diverzitásértéket mutató vizsgálati hely. Szárzabb, melegebb biotop.

5. Erdészeti jele: Beregdaróc 11A erdő-részlet, területe: 3,0 ha.

A faállomány kora: negyedik éves felújítási terület.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy.

Cserjeszint: nincs.

Megjegyzés: Az előző állomány gyertyánelegyes kocsányos tölgyes volt. Az erdő-részlet felújítását tuskózás és mélyforgatás mellőzésével makkvetéssel végezték.

Vizsgálati eredmények:

Gyepszint fajszáma: 48. SzMT: 17 generalista, 3 specialista, 5 gyom, 3 kompetítor, 3 rudeális kompetítor, 1 adventív kompetítor, 16 zavarástűrő, – adventív faj. TVK: – védendő, 21 kísérő, 18 zavarástűrő, 2 edafikátor, 7 gyom, – adventív faj. Degradációtűrés: 5/9, 4/19, 3/20, 2/–, 1/–.

Tömeges a *Scrophularia nodosa*. Az *Urtica dioica* összborítása cca. 10%. Nagy tömegű *Anemone nemorosa*.

A felújítási területek közül – rovarvilágban – ez már igen hasonlít a kontrollterülethez. A talajfelszíni páratartalom, a légnedvesség itt a legmagasabb. A gazdag lágyszárú szint magas fajszámú fitofág és ragadozó közösséget tart el.

6. Erdészeti jele: Beregdaróc 11B erdő-részlet, területe: 4,0 ha.

A faállomány kora: hároméves felújítási terület.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy makkvetés.

Cserjeszint: nincs.

Megjegyzés: 1995/96 telén vég-használat, tavaszi makkvetés. Bekerítve. 1996 nyarán az akácsarjakat vegyszerrel szorították vissza.

Vizsgálati eredmények:

Gyepszint fajszáma: 40. SzMT: 7 generalista, 1 specialista, 7 gyom, 2 kompetítor, 3 rudeális kompetítor, 2 adventív kompetítor, 17 zavarástűrő, 1 adventív faj.

TVK: 1 pionír, 12 kísérő faj, 15 zavarástűrő, 1 edafikátor, 10 gyom, 1 adventív faj. Degradációtűrés: 5/13, 4/20, 3/7, 2/–, 1/–.

Az erdei biotóphoz kötődő rovarfajok jelenléte. A diverzitásérték a 8. sz. mintaterülethez hasonlít. (Alacsony lágyszárú borítás, tavaszi bolygatás, vadjárás stb.)

7. Erdészeti jele: Beregdaróc 11B erdő-részlet, területe: 3,0 ha.

A faállomány kora: hároméves felújítási terület.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy makkvetés.

Cserjeszint: nincs.

Megjegyzés: Vég-használat az 1995. év telén, előtte makkvetés 1995 őszén. Bekerítve.

Vizsgálati eredmények:

Gyepszint fajszáma: 15. SzMT: 9 generalista, – specialista, 1 gyom, 2 kompetítor, 1 rudeális kompetítor, 2 zavarástűrő, – adventív faj. TVK: 1 védendő, 8 kísérő, 3 zavarástűrő, 1 edafikátor, 2 gyom, – adventív faj. Degradációtűrés: 5/3, 4/7, 3/5, 2/–, 1/–.

A rovarvilág diverzitásértékei megelőzik a 6. sz. mintaterületét.

8. Erdészeti jele: Beregdaróc 12B erdő-részlet, területe: 5,1 ha.

A faállomány kora: 24 év.

A faállomány összetétele: kocsányos tölgy 100% (elegyfajok: magas kőris, gyertyán, rezgő nyár, mezei juhar).

Cserjeszint: nincs.

Megjegyzés: Az előző faállomány vég-használata után a tuskókat kiemelték a talajból és mélyforgatást végeztek. Az erdő-sítésre ezt követően csemetével került sor.

Vizsgálati eredmények:

Gyepszint fajszáma: 31. SzMT: 12 generalista, 4 specialista, 2 gyom, 3 kompetítor, 10 zavarástűrő, – adventív faj. TVK: 2 védő, 15 kísérő, 10 zavarástűrő, 2 edafikátor, 2 gyom, – adventív faj. Degradációtűrés: 5/3, 4/10, 3/18, 2/–, 1/–.

A cserjeszintben a *Populus tremula* nagy dominanciával jelentkezik.

Védett fajok: *Lycopodium clavatum* (fenyő- vagy tölgycsemetével érkezhettek), *Dryopteris carthusiana*.

Az eredmények értékelése

Botanikai vonatkozások:

A beregi Quercó-Ulmetum – keményfás ligeterdő, illetve a Quercó robori Carpinetum – sík vidéki gyertyános-tölgyesek gyepszintjében a kora tavaszi hagymás-gumós geofitonok között találjuk az igazán ritka, védelemre érdemes növényfajokat.

Így a fiókás tyúktaréjt (*Gagea spathacea*), kárpáti sáfrányt (*Crocus heuffelianus*), erdélyi csillagvirágot (*Scilla kladnii*), tavaszi tőzikét (*Leucocjum vernum*), nyári tőzikét (*L. aestivum*), réti kardvirágot (*Gladiolus imbricatus*), völgycsillagot (*Astrantia major*). A Bockerek erdő védett geofitonjai mellett azonban még számos, a társulást, élőhelyet jellemző faj fordul elő.

A tuskózásos, talajforgatásos felújítási módokkal létrehozott állományokban az eredeti fajkészletnek még 15–25 év elteltével is csak kis része tud visszatelepedni. A gyepszint fajainak degradációtűrésében és szociális magatartástípus-eloszlásában markáns különbségek vannak a Bockerek erdei idős állomány és az így felújított állományok között. A könnyen terjedő orchideák, illetve harasztok felbukkannak ennyi idő alatt is, míg a gyertyános-tölgyesek gyepszintje értékes geofitonjainak lassabb, nehezkesebb a visszatelepedése.

Mindenképpen elgondolkodtató a szociális magatartástípusok, a degradációtűrés fokozati elviselő fajok arányainak eltolódása a kontrollerdőkhöz viszonyítva. Figyelemre méltó az erdő gyepszintjében élő növényközösségekben a természetes zavarástűrők, a degradációt kedvelő (5), illetve nem tűrők (1) közötti átmenetek közti megoszlás megváltozása.

Zoológiai vonatkozások:

A bitópokban végbemenő tényleges változások a kis talajlakó közösségek (guildek) összetételének mennyiségi és minőségi paramétereinek változásán mérhetők le. A talajfauna izeltlábú közösségéből ragadozó, avarlebontó szervezeteket emeltünk ki, és csak azokra irányítottuk a figyelmet. Miért?

A vizsgált ragadozókat két nagy csoportra különítettük. Egyikbe azokat soroltuk, amelyek az avar tetején, avarban, a levelek között, a talajfelszínen, vagyis az avar alatt élnek – vagyis szaporodnak, vadásznak. Ide tartoznak a pókszabásúak közül a pókok (*Aranei*), kaszaspókok (*Opiliones*), valamint a százlábúak (*Chilopoda, Lithobiidae*).

A másik ragadozócsoporthoz a futóbogarak (*Coleoptera, Carabidae*). Azok nagyobb területet bejáró, helyhez kevésbé kötött, széles táplálékspektrummal, nagyobb ökológiai toleranciával rendelkező ragadozók.

Az avarlebontó szervezetek az erdő táplálék-körforgalmának fontos láncszemei. Ilyenek a szárazföldi ászkarák (Isopoda, Oniscoidea) és az ikerszelvényesek (*Dioplopora*).

A gyepszintben ragadozók a fitofág faunát fogyasztják, de táplálékukat képezik a talajszinten élő is, az avarlebontók, a korhadékevők a gye-, cserjeszint, valamint a fák leveleinek avarjából élnek. Az összefüggés mindebből természetesen adódik: amennyiben a gyepszint eltűnik, majd a cserjeszint és a fák is, elsődlegesen megváltoznak a táplálékviszonyok és a hasonló jelentőségű mikroklímikus adottságok is.

Az itt élő szervezetek ezért mintegy indikátorként – fajszámban, fajösszetételben, fajstruktúrában – jelzik a változásokat. A változások mértékétől függően – miután az erdő közössége komplexen felteveli az élő léteinek – változik meg az eredeti flóra, fauna, mikroflóra. A szigorúan talajfelszínhez kötött terrikol fajok érzékeny indikátorai az élőhelyeket jellemző változásoknak. A talajfauna – az élőhely talajszinten táplálékhálózatba rendezett kapcsolatrendszerében – döntően talajszinten, avarban ragadozó csoportokat foglal magában (futóbogarak, pókszabásúak, százlábúak) mintegy 50%-os arányban, ezt követik az avarlebontók (iker-szelvényesek, ászkarák) 20%-os arányban. Ezen felül egyéb szakrofág szervezetek (lárvák, dögevő bogarak) találunk.

A természetközeli, bolygatatlan erdei biotóp és a fátlan területek között ezen csoportok egymáshoz viszonyított arányában és a csoportokon belül jelentős arányeltolódások tapasztalhatók. A vizsgált gyertyános-tölgyesekben a ragadozók között a kaszaspókok gyakoribbak, mint a pókok. A pókok aránya viszont hasonló a futóbogarak előfordulásához. Valamint jelentős arányban fordulnak elő ászkarák is. A tapasztalat azt mutatja, hogy a talaj bolygatásával ezek az arányok felborulnak. A pókok dominánsabbak lesznek a kaszaspókokkal szemben, viszont a pókok aránya mégis messze alacsonyabb a futóbogarak egyedszám arányához viszonyítva. Ez utóbbi jelenség a feldúsuló légyszárú szinten élő fitofág rovarfauna mennyiségi növekedéséből következik. Mindemellett csökken az avarlebontó ászkarák aránya, és szinte eltűnnek az erdei klímát igénylő ikerszelvényesek. Érzékeny, talajhoz kötött csoportok a ragadozók közül a kaszaspókok, az ászkarák és az avarlebontó ikerszelvényesek. A tuskózatlan területeken folyó erdőfelújításokban hamar megjelennek az igényes terrikol fajok, amely a biotóp kedvező változását jelzi. Különösen igaz az a beregszászi tuskózatlan erdőfelújításokra nézve, ahol a talaj felszíni életközösségek struktúrája egyre jobban közelít a bolygatatlan idős erdőjéhez.

A talajfaunisztikai felmérések is azt mutatják, hogy a tuskózott, mélyforgatott vegyszerrel kezelt erdőrészekben több, mint két évtized után sem olyan a talajfauna összetétele, mint az érintetlen kontrollerdő. A Bockerek erdőben az idős állomány és a tuskózott állomány jelentő-

sen eltér a talajfauna struktúrájában, míg kémleletes erdőfelújításkor alig változik.

A beregszászi erdőben a ragadozó csoportok egymáshoz való százalékos aránya is megváltozott a kontrollerdőhöz viszonyítva – ami a táplálékstruktúra változására utal. A magasabb ragadozóarány viszont a gazdagabb fitofágkínálatból adódik.

Az avarlebontók jelenléte – a mikroklíma változások kapcsán is – megcsappan az irtásokon.

Mikrobiológiai vonatkozások:

A bockereki és a beregszászi területre vonatkozóan egyaránt megállapítható, hogy a talajmélység növekedésével a baktériumszám általában csökkent. Legnagyobb volt a baktériumszám a talaj felső (0–5 cm között) talajrétegében, ennél valamivel kevesebb az 5–20 cm-es és végül legkisebb a 20–50 cm-es talajrétegben. Ez nyilvánvalóan a talaj szervesanyag-tartalmának, továbbá a talajlevegő oxigéntartalmának csökkenésével áll összefüggésben. A beregszászi területen ehhez hozzájárulhat a talaj nedvességtartalmának a mélység függvényében történő csökkenése is.

A bockereki mintavételi területen, mindhárom talajszinten a legangyobb baktériumszámot az érintetlen erdőállomány esetében kaptuk. A kituskózott 28 éves állomány baktériumszáma az érintetlen idős erdőállománynak csupán a felét érte el. 1998-ban az erdőben általában a baktériumszám erőteljes csökkenése volt megfigyelhető, amit a talaj nagy nedvességtartalmának, vízzel való telítettségének tulajdonítunk.

A beregszászi mintavételi területeken is a legnagyobb baktériumszám-értékeket az érintetlen erdőállomány esetében kaptuk. A letermelt és felújított területeken a baktériumszám-értékek általában alacsonyabbak voltak, azonban a tuskózatlan területek baktériumszáma lényegesen magasabb, mint a tuskózos erdőfelújítással keletkezett 24 éves tölgyesben.

1998-ban mind a bockereki, mind a beregszászi területek nedvességtartalma nagyobb volt az előző két évhez viszonyítva. A bockereki terület érintetlen idős erdőállomány talajának nedvességtartalma mintegy 10%-kal meghaladta a beregszászi terület nedvességtartalmát. A cserjéktől megtisztított állomány talajának nedvességtartalma lényegesen nem különbözött az érintetlen állományokhoz vi-

A rovarcsapdák vizsgálata a bockereki erdőben

Fotó: szerzők

szonyítva. A legalacsonyabb nedvességtartalmú értékeket a felújított területeken mértük.

Az érintetlen erdők és a felújított területek talaja pH-értékeiben nem találtunk lényeges eltérést vagy határozott irányú tendenciát. A bockereki területek talajának pH-ja 5 feletti, míg a beregszászi terület pH-értéke 4,5 alatt van.

Összefoglalás

A hosszú távú kutatásunk során a lassú átalakulást, átrendeződést, az eredeti állapotok megközelítésének valószínűségét szeretnénk nyomon követni.

Az a tény azonban már az első két év után megállapítható – mind botanikai, zoológiai és mikrobiológiai szempontból –, hogy a tuskózással, talajforgatással előkészített erdőfelújítás még több, mint két évtized eltelte után sem mutatja azt a struktúrát a növényzetben, talajfaunában, mikroflórában, melyet az „érintetlen” erdők. A „visszatérés” innen jóval nehezebb, mint elvárjuk.

A kontrollált felújítási módok – ha pusztán a refugiumok fennmaradását vesszük figyelembe – jobb feltételeket teremtenek a visszatelepülésre, a régi fajstruktúrák, közösségek felépülésére.

Ennek módját, lehetőségeit, időbeni megvalósulását kell megvizsgálni, és az erdészeti kezelési módot ennek megfelelően finomítani.

Az azonban eddig is megfogalmazható, hogy az erdei életközösség megőrzését segíti, ha

- a felújítást végvágást előtti bontóvágásokra és kiegészítő makkvetésekre alapozzuk;

- kerüljük a talaj bolygatását (tuskókiemlést, szántást stb.) és a vegyszerhasználatát;

- mozaikosan elhelyezkedő kis területű véghasználatokat végzünk.

A legfontosabb tanulság azonban az, hogy az eltérő szakterületek együttműködése során egymás szakmai nyelvét megismerve keressük a választ a mindannyiunkat foglalkoztató kérdésekre.

Felavattuk a Dr. Káldy József Erdőgépfeljesztő Központot

A megnyitón *dr. Faragó Sándor* dékán, *Gémesi József* ügyvezető (ÁPV Rt.), *Wisnovszky Károly* osztályvezető (FVM) és *dr. Jámbor László* vezérigazgató (TÁEG Rt.) köszöntötte a megjelenteket.

„**Káldy József** erdőmérnök, egyetemi tanár az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Kara Erdészeti Géptani Tanszékének 1959-től 1983-ig volt a vezetője. Tevékenységével elindította az Erdészeti Géptani Tanszék oktatási és kutatási munkáját, megteremtve annak technikai háttérét. Irányításával az 1960-as évek elején épült a maga idejében korszerű géptani tanműhely, amely egészen a múlt év végéig biztosította az Erdészeti Géptani Tanszék gyakorlati oktatásának a háttérét. A közelmúltban – az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.-nek, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Hivatalának, a Tanulmányi Erdőgazdaság Rt.-nek és a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának összefogásával – lehetőség adódott arra, hogy némiképpen kibővített profillal új, a mai kor követelményeinek megfelelő objektum épüljön” – írja *Horváth Béla* az „Erdésztnagy-jaink arcképcsarnoka” című kiadványban, melynek kilencedik füzeté *Káldy József* életével és munkásságával foglalkozik.

A létesítmény „Erdőgépfeljesztő Központ”-ként működik majd azzal a céllal, hogy:

– biztosítsa a felső- és a középfokú erdészeti gyakorlati oktatás gépészeti tanműhely igényét, valamint

– erdészeti gépfeljesztő bázishely legyen az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.-nek, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Hivatalának, a Tanulmányi Erdőgazdaság Rt.-nek és a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának összefogásával – lehetőség adódott arra, hogy némiképpen kibővített profillal új, a mai kor követelményeinek megfelelő objektum épüljön” – írja *Horváth Béla* az „Erdésztnagy-jaink arcképcsarnoka” című kiadványban, melynek kilencedik füzeté *Káldy József* életével és munkásságával foglalkozik.

Az „Erdőgépfeljesztő Központ” tervezett tevékenységei között számos olyan feladat rész is szerepel, amelyek

szükségességét már *Káldy József* megfogalmazta, megvalósításukon munkálkodott, és amelyek ma is időszerűek, nevezetesen:

– az erdőgazdasági terület gépesítettségi helyzetének folyamatos nyilvántartása, a fejlesztési igényének felmérése;

– a gépesítési terület hiányhelyeinek naprakész előrejelzése;

– a gépfeljesztési elképzelések folyamatos gyűjtése, összehangolása, ezek alapján a kutatási és fejlesztési irányok meghatározása;

– a hazai gépgyártás összehangolása, beleértve a mezőgépgyártás azon produktumait is, amelyek erdészeti alkalmazása lehetséges;

– a naprakész piaci információk gyűjtése a világ erdőgép-kínálatáról;

– a Magyarországon nem gyártott erdészeti gépek beszerzésének segítése, többes igény esetén azok összehangolása, közös gépbeszerzések;

– a gépzem dokumentációs háttérének biztosítása az erdészeti gépek dokumentációs tárnak létrehozásával,

tájékoztatta a jelenlévőket *dr. Horváth Béla* tanszékvezető és *Reményi Imre*, a TÁEG Rt. műszaki igazgatója.

Sokszor leírtuk már különféle eseményekről készített beszámolóinkban, hogy családi-as hangulatban történt az összejövetel. Nos, most valóban bensőséges, családias volt a létesítményavató, hiszen ott volt a Professor Úr felesége, gyermekei, unokái... és akik

hisznek az emberi szellem öröklétében, érezhették, hogy ott volt maga a névadó is.

Igazán csak az hal meg, akit elfelejtnek. Ez igaz, ám az emlékezés és a megbecsülés között van valami többlet, amit csak azok kaphatnak meg, akik – a mi esetünkben a szakmában – valami nagyot, lelkekben is maradandót alkotnak. *Bedő Albertről, Kiss Ferencről, Roth Gyuláról, Kaán Károlyról, Vadas Jenőről* iskolákat, emlékérmeket nevezünk el, és most *Káldy József* is e névsorhoz tartozik. Ha élne, nyolcvanéves lenne. Méltóbb születésnap ajándékot nehezen lehetett volna elképzelni.

(Tervező: *Dankovics Erzsébet, kivitelező: Lépték Kft., Szombathely, Farkas István cégvezető és dr. Tóth József főépítészvezető. A parkosítást Horváth István vállalkozó végezte.*)

Érdekes, hogy kandidátusi értekezését „A rezgőnyár szerepe erdeink fatermesztésének fokozásában” témában védte. Az értekezés címe is sugallja, hogy sokoldalú memók volt. Szakmai életútján a műszaki ismeretek iránti vonzódás a meghatározó, de – mint a hallgató korában írt tanulmányából látható, amely ma aktuálisabb, mint valaha – humanista volt aggódó haza- és családszeretettel.

Pápai Gábor

sa, amelynek végén 3 millióra apadt a magyarság száma. Hiába tekintették a Habsburgok a magyar katonát sakkfigurának, kit majd itt, majd ott használtak és áldoztak fel saját hatalmi céljaik megvalósítására. Hiába folyt annyi vér, mert a magyar ifjúságnak volt ereje és hite ahhoz, hogy mindent újrakezddjen. 1914-ben már a 18 milliónyi magyar honi népből 54,5 százalék a magyar. Ma „annyi balszerencse s oly sok viszály után” is 13 250 000-re tehető a magyarság száma. Ez ideáig csodálatos. Ma hol vagyunk ettől!

Hazánk területén 1925-ben 250 ezer, 1932-ben 205 ezer, 1937-ben 178 ezer gyermek született. A természetes szaporodás 1932-ben 7,2, 1939-ben 4,8, ma 5,6 1000 lélekre. Ha valamely országban 1000 lélekre nem esik 20 születés, akkor az az ország az előregedés útjára lépett. Hazánkban ez az érték 1938-ban 19,5, 1939-ben 18,3 volt, míg régebben 23–32 között ingadozott.

„A nemzet sorsa, jövője bölcsőinek számától függ.” Elfogyó, előregedő népek nem fognak szóhoz jutni a fiatal Európában. Régen elég lehetett, de ma nem elég hagyományokra, műveltségi fölényre vagy földrajzi helyzetre hivatkozni egy ország birtoklásánál, amikor szerte Európában az a törekvés, hogy országhatárnak a népi határt tekintsék. „Csak az a miénk, amelyet családdal és gyermekkel tudunk megszállni.”

Az egyke okairól köteteket írtak már össze. Ezekre nem is akarunk ezúttal kiterjeszkedni. Most csak arra akarunk rámutatni, hogy az egyke problémáit, mint általában az egész magyar élet problémáit mind megtaláljuk népköltészetünkben, s méghozzá egészen egyéni fogalmazásban. A magyar parasztságot ugyanazok a gondolatok foglalkoztatták – írja Lükő Gábor A magyar lélek formái című könyvében –, ami Arany Jánost s Ady Endrét gyötörte. Hely híján csak ezt az egy Gyergyóújfaluból származó népdalt hallgassuk meg:

*Felszántom a kertem alját?
S ne teremjen több violát
S ne teremjen több violát,
A császárnak több katonát.
Szántottam gyepes gyűkeret
S vettem bánatot eleget,
Szántottam gyepes gyűkeret
S vettem bánatot eleget.*

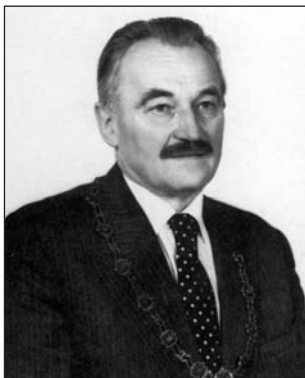
Nem emleget ez a nóta sem gazdasági, sem kényelmi szempontokat. Ezeket csak az egyike szakirodalmi ismeri és az a társadalmi osztály, amelyből a tudós szociológusok származtak – írja tovább Lükő Gábor.

Magunkról – magunknak

*Vajjon örökre így maradnak
Kidalolatlan kegyelemben,
Dalai a bű bánatozó
Napverte bús magyar nyaraknak.*

Ady

Wagner: Istenek alkonya című zenedrámájában van a következő gondolat. Az ifjúság istennőjét elviszik a városépítő óriások: a maguk kedvének szolgálatára. Az ifjúság istennőjének távozásával azonban megváltozik a világ. Az istenek öregedni kezdenek: az egyik nem bírja kalapácsát, a másikkal elméje lesz homályos. Meghalnak az istenek, mert elvitték a gonosz, kísértő hatalmak az ifjúságot. – Meghal a magyar, ha a magyar ifjúság nem tud kiszabadulni a föld, a pénz, az átok kísértésének hatalmából.

Ez a gondolat jutott eszembe, amikor a magyar népesedés legújabb statisztikai adatainak tükrében a magyarság biológiai erejének egyre inkább bekövetkező elernyedését, hanyatlását kellett meglátnom. Nem volt ez így a múltban.

Hol is lennénk már, talán a nevünket sem ismernek Európában, ha a magyarságnak nem lett volna olyan csodálatos biológiai ereje, mint a múltban volt.

Az 1047 évvel ezelőtt betelepedett honfoglaló nép lélekszáma 100 ezer vagy 500 ezer volt. A magyarság már az Árpádok alatt Európa egyik leghatalmasabb nemzetévé erősödött. Bár a tatárhordák végiggázolták és pusztították az egész országot, mégis Mátyás alatt már 4 millió színmagyar lakta ezt a gyönyörű földet. Hiába volt a török uralom 250 esztendőszörnyű pusztítá-

talmasabb nemzetévé erősödött. Bár a tatárhordák végiggázolták és pusztították az egész országot, mégis Mátyás alatt már 4 millió színmagyar lakta ezt a gyönyörű földet. Hiába volt a török uralom 250 esztendőszörnyű pusztítá-

Arany János maga is azt üzenté népének, mikor a császár ünnepi verset rendelt nála:

„Ne szülj rabot te szűz, anya,
Ne szoptass csecsemőt!”

(A walesi bárdok)

„Az egykének más országban lehet az oka az erkölcstelenség – írja Lükő – vagy a kényelemszeretetet, nálunk csak következménye annak. Az egyke a magyar hara-kiri. A kínai ember, ha ellensége elviselhetetlenné tette számára az életet, elmegy annak háza elé s felvágja a hasát. Nem az ellenségét, hanem a sajátját. A kínai törvények gondoskodnak róla, hogy az így megvádolt embert pörbe fogják, hogy a halottnak igazságot szolgáltatassanak. Mi magyarok Európában élünk, s így a halottaknak nem tudunk igazságot szolgáltatni.”

Végre is: nincs még veszve semmi. A megoldás kezünkben van. Az egyke kérdésének megoldása is bele kell, hogy tartozzék abba az országépítő programba, amely nélkül nincs holnap, nincs megmaradás számunkra. Át kell alakítanunk országunkat, de ne úgy, hogy a legnagyobb cselekedtünk a cselekvéstől való tartózkodás legyen. A megoldás felé már tettünk is néhány lépést, csak folytatnunk kell, erősebb iramban. Nem feledve Kossuth azon mondását: „Élni nem fog azon nemzet, mint azon ember sem, kit nem saját életerejé tart fenn, hanem csak mások gyámolítása.”

Egy dán író írta a magyarságról: „a legboldogabb nemzet a dán, a legtehetségesebb a magyar”. Valóban, a magyar sok más fajtánál tehetségesebb. Legfeljebb az aprólékos részletek kijavíthatóságában marad el a német mögött. A „józan paraszti ész” már nem egyszer csinált csodát.

Az 1867-es kiegyezés után a közpályákat, sokszor egészen közepes vagy tehetségtelen vendégnépek fiaival árasztották el, addig a magyar tehetségek csak itt-ott tudtak nehezen előtörni „meleg forrásokban”.

Ezek a sorok nem azért íródnak – ne gondolja senki –, hogy most aztán fűjjanak riadót minden ellen, ami nem hétszilvafás magyar. Nem a vendégnépek előretörése fáj nekünk, hanem egyedül a magyarság lemaradása önhibáján kívül.

Persze a külföld azt nem tudja se-hogy sem megérteni, hogy vallhatják magukat magyarnak idegen nevű honfitársaink is. Nehéz azt ma megmagyarázni, hogy a magyarság nem materia, nem faj és vér, illetve nemcsak az, hanem

„leglényegében”: lélek. Nem a vér alakította ki a magyar lelket – írja Karácsony Sándor – s hozta létre így a magyar fajt, hanem ellenkezőleg, a magyar lélek hatott a vére, s most is minden időben az a magyar faj, amelyet a magyar lélek áthatott. Mindenki oly mértékben magyar, amekkora mértékben magyar lélek ereje él és hat rajta keresztül.

Csak megfelelő reformoktól várhatjuk azt a társadalmi átalakulást, mely az egyetlen lehetséges alapot teremt meg népünk és nemzetünk fejlődéséhez. A

kibontakozásunk útja: a szociális reform és hivatásrendiség. Néhány lépést ebben is tettünk már előre.

Álmainkban már él az a Magyarországnak, amelyben magyar lelkű, de idegennevű honfitársaink is jól fogják magukat érezni. Ezért az új arcú Magyarországnak egy pillanatig sem szűnünk meg harcolni és dolgozni.

Káldy József

(Megjelent a „Bánya, Kobó és Erdőmérnökök Ifjúsági Köre” folyóiratának 1942. augusztusi számában. A szerk.)

A Nyíri erdő márciusa

A lovasbandérium vágta fogadta idén is a Nyíri erdőben gyülekezőket. Minden olyan ünnepes volt, mint eddig. Nem hiányzott a zászlódísz, a negyvennyolcas ágyuk sora, a kondérokban rotyogó vadgulyás, a százados tölgyek és nyárok alatt futkározó gyermekesereg... Egy valamivel több lett a domboktól ölelt tisztás. Egy kopjafával, mely Szulyovszky László emlékét idézi. Nem hiányzott ide ez a kopjafa. Annál inkább a ceremóniamester, a fáradhatatlan szervező erdősz. De nyugodtan pihenhetsz László, mert majdnem minden úgy ment, mint eddig. Csakhát... Te nagyon hiányoztál.

Ha hallottad volna Bessenyei művész úr szenvedélyes emlékbeszédét, mely összefogásra buzdított... ostorozva a nemzet pártoskodását... ha láttad

volna a bakatoborzók játékát... ha láttad volna... de biztos láttad, amint Ági átveszi a Nektek ítélt Kossuth-emlékérmét az összegyűlt majd kétezer ünneplő előtt... szép volt ez most is, Laci.

Remélhető, hogy a hely továbbra is vonzza mindazokat, akiket életműved és a Nyíri erdő varázsa hív.

Egyre inkább szüksége van az erdészeknek ilyen, magunk alkotta találkahelyekre.

Nomen est omen... hasonló tömeget vonzott a Nyírerdő Rt. Debrecenben rendezett futóversenye. Egy olyan kezdeményezés, mely ugyancsak az erdészek hírnevét növelte. Annyi méltatlan támadás érte az utóbbi időben szakmánkat, hogy a választ csak az ehhez hasonló – tömegeket vonzó – kezdeményezésekkel tudjuk hatástalanítani.

Selmecbányán az UNESCO-ról

Miklós László professzornak, a Szlovák Köztársaság környezetvédelmi miniszterének meghívására a Magyar Professzorok Világtanácsa tisztagú küldöttsége környezettudományi kerekasztal-megbeszélésen vett részt február 11–12-én Selmecbányán. A cél: együttműködés kialakítása a Zólyomi Műszaki Egyetem UNESCO Tanszékével. A kör-

nyezettudománnyal, főként a környezeti oktatás-nevelés kérdéseivel foglalkozó előadások után a résztvevők együttműködési szándéknyilatkozatot fogalmaztak meg, amelyet az UNESCO Tanszék részéről Miklós László professzor, a Magyar Professzorok Világtanácsa részéről Kecskés Mihály elnök írt alá: közös környezetvédelmi kutatásokat szerveznek, környezetvédelmi tananyagokat, tanterveket, programokat cserélnek és készítenek.

**30 éves erdő- és vadgazdálkodási technikus
(10 éves szakmai gyakorlattal) munkát keres
az ország bármely területén.
Minden megoldás érdekel.
Telefon: 06-20-9937-908**

A barkócaberkenye (*Sorbus torminalis*) fájának tulajdonságai és ipari felhasználása

Makroszkópos faanyagjellemzők

Üde termőhelyeken 20 m magasságot és 0,4–0,5 m átmérőt is elér. Igen lassan és egyenletesen növekszik. Kérge fiatalon sima, szürke; később repedezik, szürkésbarna színű lesz és vékony cserepekben hámlik. 60–80 éves korban termelik ki.

A szíjács és a geszt egyszínű világos barnászörös (kissé a körtéhez hasonlít). Egyenletes, finom szövetű. Az évgyűrűk keskenyek. A két pászta nem különül el, de az évgyűrűhatárok élesek. A bélsugarak és a szórton elhelyezkedő edények szabad szemmel nem láthatók. Gyakorikak a bélfoltok, és főleg idősebb korban előfordul a vörösesbarna álgeszt is.

Mikroszkópos sajátosságok

A szórt likacsú sajátosság a mikroszkóp alatt jól látható: az apró (20–70 µm átmérő) edények nagyszámúak, egyenletesen „elrendezettek” (kb. 38%). A hosszparenchimák apró sejtjei apotracheális elszórtak (2%). A keskeny bélsugarak általában két sejt sor szélesek, sűrűn elhelyezkedők (23%). A szilárdító alapszövetet főleg rostracheidák és libriformrostok alkotják (37%). Az egyes berkenyefajok szerkezetében igen csekélyek a különbségek.

Fahibák, fakárosodások

A barkócafa két fontos fahibával rendelkezik: ez a sötét színű álgeszt és a göcsösség. Tekintettel a faanyag fülledékenységre, ezen értékes fafajt célszerű télen kitermelni és kora tavasszal feldolgozni.

Műszaki tulajdonságok

A barkóca meglehetősen kemény, nehéz, de egyenletesen finom szövetű fa.

Fizikai jellemzői:

Sűrűség, kg/m³:

abszolút szárazon: 630–710–870

légszárazon: 670–750–900

élőnedvesen: 870–1130

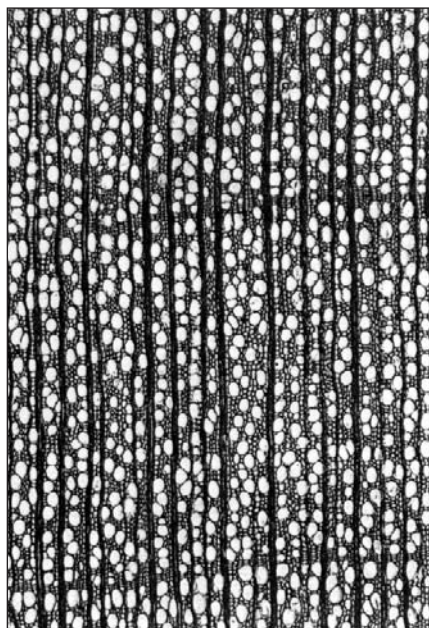
Zsugorodása, %

húrirányban: 11,6

sugár irányban: 5,7

rostirányban: 0,23

térfogati: 17,5

A barkócaberkenye mikroszkópos keresztmetszetén (40x) jól láthatók az egyenletesen elszórt edények és a keskeny bélsugarak.

A barkóca nagy zsugorodási értékei, valamint a húr- és sugár irányú zsugorodás jelentős különbsége a faanyag vetemedési hajlamára utalnak.

Szilárdsági jellemzői, MPa (a rostokkal párhuzamosan)

Nyomószilárdság: 50–53–55

Hajlítószilárdság: 92–108–120

Útő-hajlító munka (J/cm³): 3,5–4,7–6,0

Hajlító rugalmassági modulusz (MPa): 10 000–11 700–13 400

Keménység (Brinell) a bütün mérve (MPa): 48

Kémiai tulajdonságai

Extrakt anyagtartalom (alkohol-benzol) 2,1%, cellulóz 43,3%, pentozánok 24,1%, lignin 24,8%, hamu 0,6%, pH-érték: 4,8 (enyhén savanyú).

Erdei választékok

Külföldi (pl. németországi) tapasztalatok alapján a 30 cm középméretű meghaladó rönkökből késelési célú furnéripari rönköt választékolnak. A legfontosabb választék a fűrészipari rönk. A barkócafaból

csak kényszerűségből (fahibák) szabad tűzifát választékolni, mivel a vékonyabb, rövidebb hengeres favasztékok (gyártmányfa) is jól feldolgozhatók dísz tárgyakként, fatömegcikknek.

A legértékesebb törzseket általában hosszolással „szálfa” formájában árvezik az erdei rakodók.

Megmunkálási sajátosságok

A barkócafa csak igen óvatosan, lassú menetrendekkel (a gyertyánhoz hasonlóan) szárítható. Ragasztása pontos megmunkálást és nagy körültekintést, szakemberűséget igényel (a vetemedési hajlam miatt). A kézi megmunkálása (gyalulás, vésés stb.) nehéz. Gyalulva, esztergályozva esztétikus, szép felületet ad. Jól fényezhető, lakkozható, de a felületek tisztaságára nagyon ügyelni kell. Hajlamos az oxidatív elszíneződésekre. Szegezésnél, csavarozásnál előfűrészt célszerű alkalmazni.

Felhasználási területek

A barkócaberkenye a mives, egyedi bútorok legértékesebb fája. Természetesen felhasználható a belsőépítészetben (pultok, egyedi parketták stb.) kiválóan alkalmas faszobrok, különböző esztergályozott és faragott tárgyak készítésére.

A barkóca egyenletes, különlegesen finom, értékes kemény fáját nem célszerű szerszámnyélnek vagy bognár- ipari terméknek feldolgozni (e célra sokkal jobb az olcsóbb akácfa).

Hazánkban a fakitermeléseknél csak szerény mennyiségben fordul elő méteres barkócaberkenye hengeresfa. A választékolás során azonban a mainál sokkal nagyobb figyelem fordítandó a fafaj elkülönítésére, szakszerű kezelésére.

Befejezésül szeretnénk aláhúzni, hogy a barkóca évezredek óta az emberhez nagyon közel álló (mai fogalmazásban: ökológiailag igen értékes) fafaj; fája nemes szépségű alapanyag, gyümölcse pedig embernek, vadnak egyaránt fontos táplálék. Talán ezzel állt összefüggésben fontos szerepe a kelta-angolszász „hiedelemvilágban” (pl. az óír-kelta fanaptár második hónapjának a barkócafa a névadója).

Dr. Molnár Sándor

Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület bemutatása

Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület a Magyar Mikológiai Társaság keretein belül 1996 óta működő Magyar Szarvasgombász Kör önállósodásával 1997. augusztus 27-én jött létre. Jelenlegi taglétszámunk 212 fő. Az ELTE Növényélettani Tanszéke ad otthont a kéthetente szervezett és megtartott szakmai előadásoknak, valamint szakmai támogatást és garanciát nyújt az Egyesület tevékenységéhez. Tagságunkat erősíti a jó nevű kutatóhelyeken és egyetemeken dolgozó tagtársak jelentős száma. Konyhaművészeti rendezvényeinkhez eddig számos cégtől kaptunk anyagi támogatást.

Fő tevékenységünk a szarvasgombák gyűjtése és védelme, melynek egyik lehetősége az ültetvényes technológia kidolgozása. Mindenekelőtt áll a szarvasgombákhoz kötődő hazai hagyományok felelevenítése és ismeretterjesztő feladatok ellátása. E célokat szolgálták az elhangzott rádió- és tv-riportok, továbbá Hollós László: Magyarország földalatti gombái, szarvasgombaféléi (1911) című könyvének reprint kiadása. Számos ismeretterjesztő előadást tartottunk erdészek, gombászok, valamint érdeklődők számára. A szervezett egyesületi gombagyűjtő kirándulások lehetővé teszik a kíméletes gyűjtési módok megismerését. Támogatásunkkal jelenik meg a Szarvasgombász Hírmondó című szakmai lap, mely a vidéki tagtársak informálását is szolgálja.

Már tavaly elindítottuk szakmai tanfolyamainkat, melyeket három szinten valósítottunk meg: alap-, közép- és felsőfokon, természetesen egyeztetve a Környezetvédelmi Minisztérium szakembereivel. Tanfolyamot indítottunk a szarvasgombagyűjtő kutyák képzésére a minél kíméletesebb gyűjtés érdekében, figyelembe véve a kutyák biológiai tulajdonságait és érettségüket, ezzel is védve a környezetet és a természetet. A képzett tagtársaknak köszönhető, hogy egyre többen dolgoznak kiképzett kutyákkal, és a fellelt gombákból az esetek zömében herbáriumi anyagot is adnak, így a hazai föld alatti gombavilág térképezése felgyorsult: számos, hazánkban eddig nem észlelt, új faj került elő, ritkának gondolt gombák bizonyultak gyakorinak, és a kereskedelmi értéket képviselő szarvasgombafajok évi termésének mennyisége kezd becstül-

hetővé válni. Az Egyesület tagságától beérkező információkra alapozva lehetőség nyílik az egyes gombafajok védelmének helyes megítélésére, ezért vettünk részt eddig – és szeretnénk a továbbiakban is – a természetvédelmi kérdésekkel foglalkozó fórumokon. Az Egyesületen belül minden tagunk és a vezetőség is önkéntesen, társadalmi munkában végzi a feladatát.

Megkülönböztető jelzésű kutyák a szarvasgombák nyomában

Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület három éve tevékenykedik a kulturált termőhely- és környezetkímélő szarvasgombagyűjtés, a gasztronómiai hagyományok felelevenítése és az ültetvényes termesztés hazai elterjesztése érdekében.

A mindennekfelett álló gasztronómiai értéket képviselő szarvasgombák jó néhány fajtája megtalálható Magyarországon. A szem elől rejtve, a föld alatt teremnek. Megtalálásukhoz az ember segítségével hívta a kifinomult szaglász állatokat. A szarvasgomba a vaddisznók és a szarvasok kedvenc csemegéje. Ezek az állatok – megérezvén jellegzetes ínycsiklandó illatát – felkaparják és kitérítik a föld alól. A gombagyűjtők sokszor találtak már vaddisznótúrásban vagy a szarvasok kaparásában maradt szarvasgomba-törmelékkel. A szarvasgombák keresésére a franciák, a spanyolok és az olaszok is eleinte sikeresen alkalmazták a

házi sertéseket, amelyek közül elsősorban a nőstény állatok bizonyultak hatékonyabbnak. A nemihormon-illatkomponenst is tartalmazó gombák felkutatására a házi sertés segítségével történő szarvasgombagyűjtés alaposan tönkreteszi az élőhelyeket. Ott jó néhány évig nem számíthatunk termésre. Nem beszélve arról a nehézségről, hogy a disznók sokszor nem hajlandók átadni hímvirszagú gombáikat a gazdának. Így aztán a dulakodásnak általában ujcszonkolás a vége. Ezért aztán az ember segítségével hívta ősi jó barátját, hű vadásztársát, a kutyát. A kutya szaglóképessége sok tekintetben felülmúlja a disznóét, és megfelelő motivációval rávehető, hogy finom szaglász orrával kutassa fel a föld alatt rejtőzködő kincset, és jelezze gazdájának oly módon, hogy sem az élőhely, sem a megtalált szarvasgomba ne szenvedjen kárt. Egyesületünk Mikológiai Szakbizottságának vezetője, Vasteleki Péter által elkezdődött a kutyák és gazdáik szervezett kiképzése a szarvasgombák környezetkímélő gyűjtésére. A megfelelően kiképzett kutyák fegyelmezetten, gazdájuk minden parancsának engedelmeskedve mozognak az erdőben, nem zavarják működésükkel az ott honos vadállományt, a megtalált szarvasgombát a talaj felszínének megkaparásával, de nem felsértésével, és az adott helyen történő leüléssel vagy lefekvéssel jelzik. A kutyákat kiképzéskor arra tanítjuk, hogy csak az érett, konyhai felhasználásra alkalmas gombát jelezzék, ezáltal a fiatal termőestek tovább fejlődhetnek, az idősebb példányok pedig talajban maradásukkal

segítik a szaporodást. A gombagyűjtő gazdák a kiképzés folyamán a szarvasgombagyűjtéssel kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteket szereznek, és végül kutyáikkal együtt vizsgát tesznek a fegyelmezett és környezetkímélő gyűjtőmunkából. A sikeresen vizsgázott kutyavezetők igazolványt kapnak, amellyel bizonyíthatják kutyáik munkaképességét is. A kutyás gombagyűjtők mozgása az erdőn több problémát is felvet. Jelenlétükkel zavarhatják, ingerelhetik a vadakat. Ezenkívül az erdőn póráz nélkül mozgó kutya a vadállomány védelmét ellátó szakembereket és vadászokat megtevesztheti és súlyos baleseteket idézhet elő. Hogy ez ne fordulhasson elő, az Egyesület minden vizsgázott kutyát messziről is jól látható és hallható jelzéssel lát el. A kutyák hátára az Egyesület emblémájával ellátott narancsvörös színű takarót, valamint éles hangú pergőt helyezünk. Ezek a jelzések messziről feltűnnek a vadaknak, amelyek időben pánik nélkül el tudnak húzódni a közelből, és természetesen a vadászoknak is, akik ezáltal felismerik és megkímélik a szabadon mozgó szarvasgombakereső kutyát, és nem kerül veszélybe az esetleg váratlanul felbukkanó gazda sem. Egyesületünk fontolgatja a tagok részére használatos megkülönböztető mellény bevezetését is. A gombagyűjtők személyi biztonságát segíti a területileg illetékes vadászmeister vagy hivatásos vadász tájékoztatása a gombagyűjtő várható mozgásterületéről és időtartamáról. A jól képzett kutyák pontos jelzése nyomán a szarvasgomba minimális talajsérülés okozásával kiemelhető, a termőhelyen nincs szükség nagyobb kiterjedésű területen a talaj felsértésére, a gomba élőhelyének tönkretételére. Az erdő minden értékének megóvása – még a láthatatlan föld alatti gombáké is – mindannyiunk közös érdeke! Ezért arra szeretnénk kérni az erdészeket, a vadászokat, a vad- és természetvédelmi szakembereket, hogy azokat a szarvasgombagyűjtőket, akiknek a szarvasgomba-kereső kutyája nem rendelkezik megkülönböztető szín- és hangjelzéssel és munkavizsgás igazolvánnyal, valamint a gazdájuk sem rendelkezik az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület által kiállított és hitelesített igazolvánnyal, tanácsolják el az általuk ellenőrzött erdőből és vadászterületekről. Reméljük, hogy ez a rövid ismertető minden természetet szerető barátunk sikeres és hosszú távú együttműködéséhez vezet.

Berecz Béla
alelnök

Visszatekintő:

A francia szarvasgomba előfordulása hazánkban

Írta Pölöskey József okl. erdész

„Az 1898. év nyarán Zirczen, mint apátsági erdőgyakornok dr. Hollós László kecskeméti főreáliskolai tanárral találkoztam, aki Magyarország gombáinak gyűjtése, és tanulmányozása végett kereste fel a Bakonyt. Szívesen beleegyeztem, hogy az apátság erdeiben szabadon járhasson, annyival is inkább, mert felemlítette, hogy az apátsági erdőktől nem messze fekvő ó-bányai erdőben szarvasgombát talált, a mely iránt magam is nagyon érdeklődtem.

A francia szarvasgomba a Tuberaceae családjába tartozó földalatti gombafaj. Alakjuk gömbölyded vagy szabálytalanul gömbölyű, némely faj alakra nézve hasonlít a burgonyához, sőt sokszor még annál szabálytalanabb példányok is találhatóak. Nagyságuk változó, vannak mogyoró-, de vannak ökölnagyságúak, sőt még annál nagyobb példányok is, mint ezt a Bakonyt járó kanászok állítják. Színük fekete vagy vöröses fekete. Felületük bőrszerű s kisebb-nagyobb bibircsekkel van fődve. Belsejük husos, a nedvdus külső bőrnemű köpenytől elválaszthatatlan s számos tekervényes üreggel bir. Belső husos részük színe feketés, vagy hamuszürke, illetve ibolyás színű s fehér vagy fekete színű erek szövik át, melyektől márványra emlékeztető erezést kap. Az üregekben fejlődnek a gomba szaporodására szolgáló spórák, melyek száma egy-egy spóratartóban 1–8 között változik. Alakjuk különböző s sokszor csak a spórák különalakuságából határozható meg a gomba faja mikroszkop alatt.

A szarvasgomba illata oly erős, hogy friss állapotban a szobában tartani nem lehet, megszáradva szagát nagyrészt elveszti. Ize kellemes és fűszeres. Mint csemegét fogyasztják, részint nagy drágasága miatt, részint pedig, mert a nehéz ételek közé tartozik. Nitrogentartalma nagy. Hatásáról azt tartják, hogy az emésztést elősegíti és igazgató.

A szarvasgomba tenyészetére kedvezők a napos, délnek hajló, mérsékelt lejtőjű hegyoldalak, melyek talaja meszes vagy agyagos, de a mellett

porhanyó és televénydus. A világosságot megkívánja s azért teljes zárlatu erdőben nem terem meg, az árnyékosabb helyeken pedig, mint az északi oldalakon és mélyebb fekvésű völgyekben ritkábban hoz termést. Legjobban szereti a gyér tölgyeseket és bükkösöket. A fanem nem oly fontos tenyészetére mint az előbb említett tényezők, mert bár leginkább a tölgy- és bükkerdőben található, de előfordul más lomblevelű erdőben, sőt a fenyőállabokban is, de az utóbbiakban előforduló fajok nagyrészt élvezhetetlenek. Arra nézve, mily koru erdőben hoz a szarvasgomba-telep termést, a vélemények ketté oszlanak. Dr. Hollós László, ki ezen gombával tüzetesen foglalkozik, azt állítja, hogy 25 évesnél fiatalabb állabokban nem fordul elő, a német irodalomban pedig azt találtam, hogy a 20–25 éves fiatalosok alatt hozza a legnagyobb termést s az öregebb erdőben már csak szórványosan fordul elő.

Nálunk ezen gombát a kanászok földi kenyér név alatt ismerik, értékéről azonban nincs sejtelmük. Egy kanász állítása szerint a bakony-réde-i erdőben most is nagyobb mennyiségben fordul elő a szarvasgomba, s egy alkalommal egy telepről negyed zsákra valót szedett. Ezen állítást megerősíti Fischl Ferencz ny. apátsági erdőmester is, a ki azelőtt 60–65 évvel a rédei uradalomban lévén alkalmazva, ezen gombát betanított vadászkutyával maga is gyűjtötte és évenként néhány mázsát adott el az uradalomból. Hogy a Bakonyban ez máshol is előfordul, azt a kanászkortól tudom, mert bárhánnyal kérdeztem a földi kenyérről, mind ismerte s pontosan le tudta írni alakját s tulajdonságait.

Ugy a gomba, a termés, mint annak myceliuma a föld alatt 5–10 cm. mélységben fejlődik s ha megérett a termés, a földet kissé felemeli. Fehér, penészszerű myceliuma a fák hajszálgököreivel van összeköttetésben s azokból táplálkozik. A gomba telepeket alkot, melyek kezdetben kicsik, de amint a fa növekszik s gyökerei a törzstől távolod-

nak, azon mértékben terjed a telep is. De nem csak a fa gyökereit támadja meg, hanem az aljnövényzet, a fűvek gyökereit is, sőt ezeket ki is öli. Ez a körülmény eredményezi azután a telep fölött a föld csupaszságát. Hogy a myceliumok a fa gyökerein élősködnek, bizonyítja azon körülmény, hogy a gomba elpusztul, ha a telep fölött a fát levágják.

A szarvasgombát a gyakorlatban két osztályba: az élvezhető és nem élvezhető szarvasgombák osztályába sorozzák.

A szarvasgombát erre betanított disznókkal és kutyákkal keresik. A disznó kedvező szélben 50–60, a kutya pedig 30–40 lépésről is megérzi. E célra legjobban megfelelnek az uszkárkutyák, habár bármely más kutyafajt is be lehet tanítani.

Fischl Ferencz ny. apátsági erdőmester e célra vadászkutyát használt. Ugyancsak ő állítja azt is, hogy egy gombavadász, a mint a szarvasgomba keresőket nevezik, a földön négykézláb mászva képes volt megérezni a gomba telepet a földben.

Soraimat boldogult Szécsi Zsigmond szavaival fejezem be, ki Erdőhasználat-tanában a következőket mondja:

«A fennebbiekből mindenki láthatja, hogy az erdőnek a fán kívül még igen sok és gyakran valóban jól értékesíthető anyaga van, melyet csak kellően ki kell használni. A legtöbb esetben ezen anyagok felhasználása által az erdőtenyésztésnek mit sem ártunk, az erdőbirtokosnak gyakran hasznos, a népnek pedig mindég új kereseti forrást nyújtunk. Buzdítson minket e tekintetben Németország (Francia-ország) példája, mely sokszor látszólagosan értéktelen anyagok felhasználásából szép pénzt tud szerezni, s ezt leggyakrabban éppen mi fizetjük meg oly anyagokért, melyek nálunk még nagyobb mennyiségben fordulnak elő, mint ottan. Hogy azonban úgy az erdőpénztár, mint a nép, valamint a közvetítő kereskedő javára új, eddig még nem, vagy nem elég terjedelmesen üzött mellékhasználatokat eredményre hozhatunk meg, ahhoz szükséges, hogy azt egyrészt az erdészek a néppel és a közvetítő fa- vagy egyéb kereskedővel megismertessék, másrészt, pedig a kereskedéssel foglalkozó osztályok ilyen cikkeknek vevőket, piacokat keressenek. Szorgalmas utánjárásuknak, észszerű nyomozásuknak kell, hogy sikere legyen.»

Erdészeti Lapok (1900)

Igaz szalonkavadászok

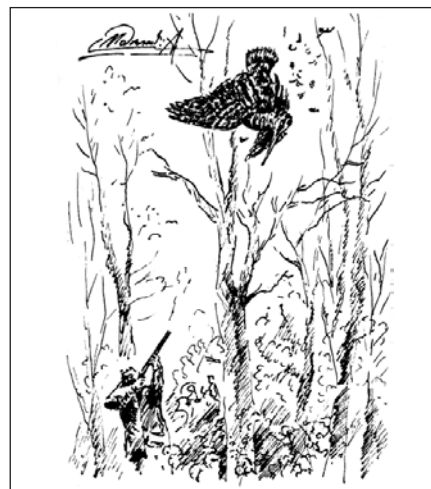

Az idén is megnyílt a szalonkaszezon. Közel kétszáz „igaz szalonkavadász” gyülekezett Zotyi bácsi fájánál a Pilisben. A majd arasznyi hó és a csípős hideg már sejtette, hogy a megnyitó után nemigen jön a madár. A rendezvény végül is nemzetközire sikeredett, mert egy francia vadászvendég is végignézte a ceremóniát. Sánta Antal rövid köszöntőjében jelezte, hogy hamarosan saját

tervezésű zászlóval, jelvényvel és emblémával rendelkeznek az „igaz szalonkavadászok”.

Bán István verse lelkesítette az egybegyűlteket, mely a szebb időkre emlékeztetett.

A megnyitóval egyidőben Sopronban az Erdészeti Múzeumban nyílt Borros Zoltán és Udvarnoki András vadászfestők időszaki kiállítása.

(Udvarnoki András tusrajza)

Látogatás erdélyi testvériskolákban

Az ásothalmi Bedő Albert Erdészeti Szakiskola tanári kara családtagjaival együtt tanulmányi kirándulást szervezett 1999. július 11–15. között Erdélybe. Céljaink között szerepelt az ország néhány természeti értéke mellett két, a múlt század végén alapított erdőőri szakiskola felkeresése is.

Az első jelentős megállóhely Kolozsvár volt. Megtekintettük az elmúlt évek során tengernyi híradásban szereplő Mátyás király lovasszobrát, a Szent Mihály plébánia-templomot, Mátyás király szülőházát és sok más történelmi nevezetességet. Marosvásárhely és Szászrégen után értünk késő délután Görgényszentimrére.

A görgényszentimrei Erdészeti Szakiskola a négy, közel egyidőben átadott erdőőri szakiskola közül a legfiatalabb, amely 1893-ban, azaz az ásothalmi szakiskola után tíz esztendővel nyitott meg kapuit.

Megtekintettük a szakközépiskolát, amely a régi iskola közelében felépült új épületegyüttesében található. Bejártuk a tantermeket, szertárakat, majd a tanáriban a tantestület néhány tagjával beszélgettünk. Ezt követően átmentünk a régi épületegyütteshez, amelyet a XVIII. század végén a Bornemissza család épített. A család után egy ideig Rudolf trónörökös vadászkastélya is volt. Jelenleg múzeumként üzemel, amelyet néhány éve újíttak fel. Benne a környék élővilágát bemutató kiállítás található, számtalan élethű diorámával. A múzeum után az iskolát körülölelő évszázados parkban sétáltunk, miközben felkerestük Erzsébet királyné tölgyfáit. A nevezetes fák között emléktábla is található. Ezután felmáztunk a park feletti magasodó hegyre, ahol egykor Görgény vára állott. Helyét ma már

csak egy apró kápolna jelzi.

Délután a közeli Szovátára utaztunk. A Medve-tó vize, amelyben fürdöttünk, annyira sós, hogy a fürdőző valósággal lebeg a vizen.

Kedden a legismertebb kirándulóhelyet kerestük fel. Utunk első állomása a Gyilkostó volt, majd a Békás-szoros függő-

A görgényszentimrei iskola részlete

Csoportkép Görgényszentimrén házigazdáinkkal

leges sziklafalai között haladtunk át Moldvába. Itt a Békás-tavat megkerülve értünk vissza szálláshelyünkre.

Szerdán először a Parajdi Erdészet központjába látogattunk. Rövid tájékoztató után házigazdáinkkal meglátogattuk a parajdi sóbányát. A sóbányában 14 egymás

alatti szintet bányásztak már ki. A látogatható szintre az utasokat előbb buszokkal vitték le néhány kilométer hosszan, majd lépcsők hosszú során értük el a helyszínt. Ez egyben légygyógyfürdő is, ahol a légúti betegségekben szenvedőket gyógyítják. A hatalmas termekben játszóté-

rek, pihenőhelyek, sőt egy kis kápolna is található.

Korondon és Székelyudvarhelyen keresztül Zetelakára mentünk. Itt bemutatják az erdészeti központot. A szakmai program után az erdészet jóvoltából igazán magyaros vendéglátásban volt részünk. Éjszaka értünk szálláshelyünkre, ahol a helyi specialitásokkal bővelkedő búcsúvacsera után elköszöntünk házigazdáinktól. Ezúton is köszönjük *Gherghel Mihai* igazgató úr és *Kraft Erzsébet* főkönyvelőnek a baráti vendégszeretetét.

Csütörtök délután értünk Temesvárra. Vadászerdőn meglátogattuk másik hajdani testvériskolánkat, amelyet 1885-ben adtak át. Az iskola ma is az erdészeti oktatást szolgálja. Az iskola ma is az erdészeti oktatást szolgálja. Körbenéztük az iskolát, annak múzeumát, történelmi parkját, majd folytattuk utunkat hazafelé.

Kép és szöveg: Andrési Pál

A Temesvár-Vadászrdői Erdészeti Iskola főépülete

Könyvismertetés

Mátyás Csaba (szerk.): Forest Genetics and Sustainability

(magyar cím: Erdészeti genetika és az erdők tartamossága)

(Kluwer Acad. Publishers, 1999. 287. o., Dordrecht–Boston–London)

Korunk egyik legnehezebb kérdése annak a feszültségnek feloldása, ami a népesség rohamos szaporodása és a természeti erőforrások csökkenése között található. Ennek jele – többek között – a globális erdőterület gyors csökkenése. A káros jelenség előidézője a fejlődőnek csúfolt trópusi országok gazdasági elmaradottsága. A növekvő népesség számára újabb és újabb művelhető mezőgazdasági földterületekre van szükség. Ám ezek szakszerűtlen használata fokozza az újabb területek művelésbe vételének igényét. A megvalósítás a kiirtott erdők helyén lehetséges. De szűkölködik ez a térség hozzáférhető energiaforrásokban is (pl. hiányzik a főzéshez szükséges energia), kielégítését az idő előtt levágott erdők faanyaga szolgáltatja. Ezen túl a gazdasági fejlesztéshez elengedhetetlen infrastruktúra megteremtése tökélet kíván, amit az elmaradott, szegény országok nyersanyagkincsük – köztük a fa – áruba bocsátásával tudják megszerezni. Mindez a trópusi erdők rohamos területvesztését okozza és globális környezeti károsodás megjelenését idézheti elő.

A káros folyamat megállításának egyik lehetősége a nemesítésben, nemesített fajokkal ültetvényes természetben, valamint a meglévő genetikai anyag megőrzésében rejlik. Erre a feladatra kell a genetikára épített erdészeti nemesítésnek vállalkoznia. Feladatának megoldását az új lehetőségek megjelenése – ilyen a biotechnológia – hathatósan segíti.

Ugyanakkor – ezt is látnunk kell – sokan bizalmatlanul szemlélik ezeket a törekvéseket, a természetes génkészletek pusztulásától tartanak, és nem nézik jó szemmel a természetes erdők helyén megjelenő, nemegyszer monokultúrás ültetvényeket.

Az elmondottak vázlatosan érzékeltek, hogy az erdészeti genetikára és nemesítésre fontos feladatok várnak, úgy kell ezeket megoldanunk, hogy a

kedvező hatások kellően érvényesülhessenek, ám az aggodalmaknak ne legyen valós táptalajuk.

A kutatási teendők összehangolására nemzetközi szervezetek szolgálnak, többek között az Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetsége (IUFRO) Erdészeti genetikai és nemesítési munkabizottsága. A szervezet munkájában több évtizede magyar kutatók is aktív részt vállaltak (Szőnyi L., Kopecky F. és társaik). Kutatómunkájuk eredményeinek, közéleti szereplésüknek elismerését jelenti, hogy a munkacsoportnak ma magyar elnöke van dr. Mátyás Csaba professzor személyében. Ő kezdeményezte a bizottság időszerű feladatait megbeszélő konferencia összehívását Pekingben. Ezen 32 országból több mint 100 szakember vett részt és mintegy 50 kutató tartott egyes szakkérdésekről beszámolót. Az írásos anyagok megjelentek a címben jelölt holland kiadó jóvoltából, Mátyás Csaba szerkesztésében, angol nyelven.

Az ott tárgyalt témakörök az alábbi fejezetekre bontva kaptak helyet a kötetben: 1. Bevezetés, 2. Az erdészeti genetika és nemesítés helyzete, megoldásra váró kérdései, 3. A populációk alkalmazkodási potenciálja, 4. A genetikai erőforrások és a változóban lévő környezet kapcsolata, 5. A genetikai erőforrások tartamos kezelése, az erdőgazdálkodás erre gyakorolt hatása, 6. Az erdei genetikai erőforrások megőrzése, 7. A genetika és az erdei fák nemesítésének nehézségei és kilátásai, 8. A genetika szerepe a világ erdeinek tartamos kezelésében.

A tanácskozás résztvevői a jövő teendőire vonatkozóan határozatot fogadtak el, főbb pontjai az alábbiak:

– A döntéshozóknak és tudósoknak meg kell oldaniuk a hosszútávú fanemesítésnek, a rövidtávú genetikai tanulmányoknak és a társadalom szociális és politikai áramlatainak összehangolását.

– Növelni kell a rost- és fatermesztést, kielégíteni a növekvő igényeket, ezzel csökkenteni a természetes erdőkre nehezedő gazdasági nyomást.

– Az erdészeti nemesítési kutatásokat világszerte néhány fajra kell korlátozni, elsősorban azokra, amelyeket belterjesen kezelt ültetvényeken termesztenek. Ehhez fel kell használni a biotechnológia eszközeit is (genetikai

térképezés, markerekre épített szelekció, genetikai mérnöklés fejlesztése).

– Törekedni kell a fajok, populációk alkalmazkodási potenciáljának megismerésére, különös tekintettel a változó ökológiai környezetre, és az adaptáció számítható kifejezéséhez mutatókat kell találni. Fel kell használni a génmarkereket. Vizsgálni kell a fajok fenotipikus plaszticitását és alkalmazkodási képességeit.

– Az erdők termőképességét és genetikai erőforrásait a tartamosságra építve kell megőrizni.

– A génanyagokkal gazdálkodni kell a hagyományos erdőművelési keretek között is.

– A genetikai és nemesítési kutatások hasznosságáról meg kell győzni mind a politikusokat, mind a közvéleményt. A politikának támogatnia kell a kooperációs kutatásokat.

Az elmondottak jól jelzik a genetika növekvő szerepét, fontosságát. Alap kutatások nélkül aligha hasznosíthatjuk az erdőrezervációkat, a természetes erdőben ma még meglévő genetikai erőforrásokat és aligha alapozhatjuk meg a XXI. század erdőgazdálkodását.

Ref. Dr.h.c.Dr. Szodfridt István

Erdő és nyelv

2000 az erdészeti nyelvújítás jubileumi éve. *Kádár Zsombor* erdőmérnök hosszú évtizedes munkájának eredménye a kiadvány. A mintegy ötezer című kártyakészlet, rendezetése alatt bizony sok Marosvásárhelyi éjszakában szűrődött ki a fény *Kádár Zsombor* dolgozószobájának ablakából.

Dr. Oroszi Sándor sorozatszerkesztő ajánlásából idézünk:

„A diktatúra éveiben nemcsak a „Székelyföld” szónak, illetve a székeleknek az emlegetése „ment ki a divatból”, hanem egy szakmának a csak a magyarokra vonatkozó történetét sem lehetett megírni – még az íróasztal fiókjának sem. Pedig a székeleységet már a múlt századi erdészeti írók is úgy emlegették, mint a leggazdagabb erdészeti múlttal rendelkező magyar népcsoportot. Tehát a székelek erdőre vonatkozó ismereteit, erdővel kapcsolatos történetét feltétlenül össze kell gyűjteni – egyiket-másikat már szinte az utolsó pillanatban. Az egykori, hagyományos eljárások ugyanis megváltoztak, az emberek kicserélődtek, a régiekkel a kifejezések is elvesztek, elfelejtődtek. Egy-

szóval: a probléma – akár a népé, akár a nyelvvé – sztalini módon kezdte megoldani önmagát.

Kádár Zsombornak volt bátorsága ennek a folyamatnak ellenállni, s ehhez kitalált egy sajátos műfajú feldolgozást, mely a székelyek szakszókincsét és erdészettörténetét egyidőben ismerteti, létrehozott erdészeti népszerűsítő munkát, aminek szótár-, illetve lexikonalakot adott. Ahogyan vallja: egy lelkiismeretes műkedvelőnek sok mindent szabad. (Bár sok ilyen „lelkiismeretes műkedvelője” lenne az erdélyi magyarságnak!) A „kevert” kézirat így, a címszavak értelmezése ürügyén – elsősorban mintegy 4000 példamondat betagolódásával, viszonylag gazdag ábraanyagával, táblázataival – erdészeti és technikatörténetet is tartalmaz, ugyanakkor a fejezetekre történő bontás az egykori és mai erdészeti munkáknak az erdészeti tudomány által megkövetelt formában történő ismertetését is szolgálja.”

Sopron nem ereszt el

Erdészettörténeti közlemények negyvennegyedik kötete. A Soproni Műhely különszáma.

Sajnálhatják mindazok, akik nem olvasták e sorozat eddig megjelent kötetait akár időhiányra vagy egyéb, az olvasást akadályoztató tényezőre hivatkozva. Mert gyökereink ismeretéhez hozzátartozik e sorozat naprakész ismerete, s nem kereshetünk kibúvókat adott esetben, ha bizonyos kérdésekben autentikus véleményt kell mondanunk – vagy legalábbis megérteni azokat.

Sopron nem ereszt el!

Aki a soproni Alma Mátérben töltött öt vagy bármely ok miatt több évet és mindezen időt élete meghatározó ciklusának tartja, ismernie kell a bölcső ringásának valamennyi részletét.

A bölcső nem ereszt el.

Az elmúlt évtizedek történéseit figyelembe véve büszkék lehetünk magunkra. Mindazokra, akiknek cselekedetei kiállták a történelem emberléptékű próbáját.

De jó soproni diáknak lenni a kiadványban ismertetett történések tudatával, ma is.

Vajon jó volt-e ez mindenkinek? 1951-ben 45 hallgatót tanácsolt el a szovjet mintára szerveződött diktatúra. Ennek az eseménynek hiteles történetét is olvashatjuk éppúgy, mint az 56-os forradalom soproni eseményeit, történéseit egy-egy érintett elbeszélése alapján.

Kiváló munkát végzett a két szerkesztő: *Oroszi Sándor* és *Nyári László*. *A szerk.*

GRUBE

GRUBE Kereskedelmi Kft.
2030 Érd, Kadarka u. 1.
Tel.: +36 23/520-180
Fax: + 36 23/520-183

Erdészeti, kertészeti, parkápolási eszközök és felszerelések

ÁLLÁS AJÁNLAT

A GRUBE Kft. Egy nemzetközi szinten tevékenykedő cég leányvállalata, amely erdészeti, kertészeti, mezőgazdasági és parkápolási eszközök értékesítésével foglalkozik, továbbá megtalálható kínálatunkban szabadidő, vadász- és gyermekruházat is. Tevékenységünk az ország teljes területére kiterjed. Katalógusunk közel 1000 terméket tartalmaz, amely lefedi az erdészeti eszközök szinte teljes skáláját.

A cég érdi központjában (2030 Érd, Kadarka u. 1.) munkatársat keresünk az alábbi pozícióba:

KERESKEDELMI MUNKATÁRS

Az Ön feladata alapvetően kapcsolattartás, meglévő és leendő partnerek személyes felkeresése Magyarország területén, kereskedelmi hálózatunk felépítésében való részvétel, helyi árubemutatók tartása, új termékeink piaci lehetőségeinek feltárása, kis- és nagykereskedelmi tevékenység bonyolításában való részvétel.

A POZÍCIÓ BETÖLTÉSÉNEK FELTÉTELEI:

- Közép-, vagy felsőfokú erdészeti, mezőgazdasági végzettség
- Számítógépes ismeretek (Word, Excel)
- Kiváló kommunikációs készség
- Precizitás, megbízhatóság
- B kategóriás jogosítvány
- Jó megjelenés

Pályakezdők jelentkezését is várjuk!

ELŐNYT JELENT:

- Alapszintű német társalgási nyelv ismerete
- Fogékonyság új ismeretek elsajátítására
- Kedvvel a változatos munkát, szeret utazni

*A vállalat versenyképes fizetést és kellemes mukahelyi légkört biztosít!
Ha ajánlatunk felkeltette érdeklődését, telefonáljon, illetve juttassa el hozzánk pályázatát (rövid magyar nyelvű önéletrajz, fénykép)!*

*Címünk: GRUBE Kft. 2030 Érd, Kadarka u. 1.
Tel.: (+36) 23/520-180 Mobil: (+36) 20 9412-909*

Krónika

175 éve született BEIVINKEL KÁROLY (1825–1893), aki a magyar nyelvű erdészeti irodalom megteremtésének jeles harcosa. Ő írta az első magyar nyelvű erdészeti szakkönyvet (*Erdőgazda. Elméleti és gyakorlati segédkönyv mezőgazdák, kezdő erdőszők, általában minden ügybarát s nagyobb földbirtokos számára.* Pest, 1853).

150 született HORVÁTH SÁNDOR (1850–1922), aki a magyar erdészeti törvényalkotás, a magyar erdészeti igazgatás jeles személyisége. 1916-ban új erdőtervény-tervezetet alkotott, amely nemcsak az 1935. évi erdészeti és természetvédelmi törvénynek volt az alap-

ja, hanem egyes vonatkozásaiban (nemzeti parkok létesítése, általános üzemtervezési kötelezettség stb.) ma is használatos fogalmakat vezetett be. Hosszú éveken át volt az Erdészeti Zsebnaptár szerkesztője.

100 éve alkották meg az erdőmunkásokról szóló 1900:XXVIII. törvénycikket.

25 éve, 1975-ben ültették a második világháború utáni egymilliomodik hektár erdőt, a megelőző 30 egymilliomodik hektár erdősítése ekkor készült el (Kecskemét).

Oroszi Sándor

az Erdészettörténeti Szakosztály elnöke

Egyesületi hírek

Fõtitkári beszámoló 2000. március 22.–április 19.

Március 23. Elnökségünk ülést tartott, ahol megjelent és előadást tartott Holdampf Gyula az Erdészeti Hivatal elnök-helyettese (lásd írásunk).

Március 31. Az OEE bejegyzésre került, mint erdőgazdálkodó, ezzel lehetőség nyílik egyéb pénzügyi források megpályázására is.

Március 4. Az Egyesületi Székházunk visszaperlésének írószági tárgya-

lása folytatódott, ahol első fokon a pert elvesztette az Egyesület. Az írásos periratok megismerése után, valószínű fellebbezést nyújtunk be a döntés ellen.

Április 11. A Szeniorok Tanácsa meghívására Egyesületünkbe látogatott és előadást tartott Barátossy Gábor az Erdészeti Hivatal elnöke. A nagy érdeklődéssel hallgatott aktuális feladatokat

taglaló előadás után, az Egyesület elnökével és főtitkárával helyszíni bejárást tettek az épülő Erdészeti Információs Központban, a Budakeszi úton. Egyeztetésre kerültek a befejezési munkálatok, a végső belső kialakítás, valamint az elhelyezési kérdések.

Április 13. Egyesületünk a Fő utcában tartotta Küldöttközgyűlését, melyről külön beszámoló készül.

A Baranya Megyei HCS két rendezvénye kapcsán

Gondolatban a Bajkál körül

Éves programunk összeállítása során igyekszünk rendezvényeink sorába élménybeszámolókat is bevenni. Ez a fajta előadásmód nemcsak az ember látókörének bővítését szolgálja, hanem alkalmat ad eljutnunk olyan vidékekre - ha csak gondolatban is -, amelyek elérésére a realitások talaján állva meglehetősen kevés esélyünk lehet.

Az ember időnként számba veszi azokat a helyeket, ahova jó lenne eljutni. Lelkesen dédelgeti az elérhetőnek vélt utazások tervét, és keserű lemondással legyint a többira. A Bajkál-tó vidéke legtöbbszörnek ez utóbbi kategóriába tartozik.

Gál László erdőmérnök kollégánk, akit régebről egy remekül sikerült törökországi úti beszámoló kapcsán ismertünk meg, ezúttal sem okozott csalódást. Csodálatos fotóival könnyedén elragadott bennünket a „vad kelet” kicsit zord, szinte érintetlen és időtlen távolába. A két utazás során gyűjtött tapasztalatok közel hozták a táj természeti szépsége mellett az ott élők számunkra talán érthetetlen mentalitását is.

Miközben az ember önfeledten próbálja magába inni a Bajkál káprázatos és hihetetlenül változatos színeit a fotókról, igyekszik elrakni a legfontosabb információkat is:

A „bajkál” szó jelentése „sok víz”. A tó hossza 635 kilométer, szélessége 48 kilométer, partvonalának hossza 2000 kilométer. Felszínét tekintve a kilence-

dik legnagyobb tó, ám 1620 méteres mélységével a világ legmélyebb tava. Víztömege meghaladja az észak-amerikai Öt-tó együttes vízkészletét. Ez a 23 milliárd köbméternyi víz a Föld teljes édesvízkészletének egyötödét jelent... Hát nem lenyűgöző?

Elsõkézbõl az európai csatlakozásról

A Baranya Megyei Helyi Csoport március havi rendezvényén „Az Európai Unióhoz való csatlakozás és a magyar erdészet helyzete” címmel Holdampf Gyula erdőmérnök úr, az FVM Erdészeti Hivatalának elnökhelyettese tartott előadást.

Újságból, rádióból érkező hírekkel kapcsolatban, az emberben gyakran fenntartások ébrednek, hiszen tudjuk, hogy egy tényből többféle, egymásnak

akár ellentmondó hír „keletkezhet”. Ezért volt érdekes első kézből hallanunk az előttünk álló EU integrációs tárgyalások jelenlegi állásáról, a várható változásokról.

Európában - ellentétben a Föld többi részén tapasztalható tendenciával - az erdőterület évről-évre növekszik, s ehhez hazánk is, ha csekély mértékben is, de hozzájárul. Az EU-ban az erdőtelepítés tekintetében potenciális, jelenleg más művelési ágakban lévő területek összessége becslések szerint eléri a 30 millió hektárt. Magyarországon az ilyen területek 1 millió hektárt tesznek ki. Ez jelentős változást hozhatna az ország erdőültetésében. Ám az a tény, hogy EU finanszírozásból átlagosan százezer hektár erdő települ évente egész Európában, csak óvatos bizakodásra ad okot! Reálisan Magyarországon évente 10000 hektár telepítésében számíthat külső erőforrásokra. Ha ezzel az ütemmel számolunk, bizony vannak távlatok.

Ripszám István

HCS titkár

Akác iparifa (1,2 m-es hosszától és 32-35 cm-es átmérõig) kérgezésére keresünk nagy teljesítményû, jól mûködõ kérgezõ gépet.
Ajánlatokat várunk:
tel./fax: 06 35 359 331 és mobil: 06 30 2411 907 számokon.

Az Erdészettörténeti Szakosztály 1999. évi tevékenysége

Közhelynek tűnik az a megállapítás, hogy múlt nélkül nincsen jövő. Az erdészet vonatkozásában, ahol egy-egy termelési ciklus esetenként jóval meghaladhatja a 100 évet, ahol egy erdőállomány a telepítéstől a kitermelésig több szakember-nemzedék kezén megy keresztül, fokozott jelentőségű a szakmai és emberi tapasztalatok összegyűjtése és a következő nemzedék számára történő átadása.

Ebben a vonatkozásban az erdészet történet az erdész szakma számára a termelést közvetlenül segítő eszmei és erkölcsi erőforrás.

1999. március 24-én a Magyar Természettudományi Múzeumban tartottunk előadást, melyen *dr. Magyar Eszter* „Uradalmi és paraszti iparágak a fafeldolgozásban” címmel tartott előadást. Már a XVIII. századtól különváltak azok a fafeldolgozási vagy nagy faigényük miatt az erdőhöz kötődő iparágak, melyeket többnyire az uradalmakban, illetve a parasztgazdaságokhoz kötődve űztek. Kifejezetten uradalmi iparág volt a téglagyártás, üveghuta-üzemeltetés, pálinkafőzés, hamuzsír-főzés és deszkametszés. A parasztság művelte a faszénégetést, mészégetést, faszindelykészítést, ács-, kocsigyártó- és kádarmesterséget.

Horváth Csaba, a Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteményének vezetője bemutatta a Tudománytörténeti Gyűjteményt, kiemelve annak erdészettörténeti vonatkozásait, majd Széchenyi Zsigmond vadászati szakkönyvtárán kalauzolta végig szakosztályunkat.

Külön figyelmet érdemel a Természettudományi Múzeum új épülete. Az 1956-os budapesti harcok során szovjet gyűjtőlövedékektől megsemmisült a Természettudományi Múzeum Baross utcai és Múzeum körüti helyiségeiben tárolt gyűjteményeinek nagy része.

1996-ban új helyen, a volt Ludovika Akadémia épületében, a Nagyváradi téri metrómegálló közelében nyílt meg a Múzeum rendkívül érdekes új kiállítása „Ember és természet Magyarországon” címmel. A kiállítás megtekintését minden kollégának szívből ajánlom.

1999. június 9-én az Erdészettörténeti Szakosztály a keszthelyi és veszprémi helyi csoportokkal közös rendezvényen tartott Bakonybélben, a Bakonyi Erdők Házában.

Kósa Ernő a fenyőfői ősfenyvesében a dr. Majer Antal professzor úrral folytatott kutatómunkára emlékezett vissza.

Borsó Zoltán az Ugodi Kísérleti Erdészet 1954–1967 közötti tevékenységét ismertette.

Mészáros Gyula „Hamuzsír-főzés a Bakonyban” címmel tartott előadást. A hamuzsír, mint fontos ipari alapanyag és nagy mennyiségben forgalmazott exportcikk a XVIII–XIX. században a legfontosabb erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó iparág volt úgy a Bakonyban, mint országszerte.

Primusz József, a Magas-Bakonyi Tájvédelmi Körzet vezetője ismertette a Bakonyi Erdők Háza létesítésének történetét, majd bemutatta az épületben megtekinthető kiállításokat. Az 1018-ban Szent István király által alapított Bakonybéli Apátság a török korban teljesen elpusztult. Az újjáépítés során az apátsághoz tartozó jelenlegi épület 1755-ben épült magtár céljára. A termelőszövetkezetek megszűnése után a romos épületet a Balatonfelvidéki Nemzeti Park megvásárolta és az erdészet-termesztvédelem-oktatás hármaskörének egységében felújította és folyamatosan üzemelteti.

Az előadások után terepbejárásra került sor a bakonyi erdőben, melynek során felkerestük a Vitt Lajos-emlékhelyet

is. Az 1898-ban született erdőmérnök 1956-tól Kanadában élt. Végakaratára szerint fiatalkori erdészeti tevékenységének színhelyén, a Bakony egy gyönyörű kilátópontján szórták szét hamvait.

1999. október 14-én a Soproni Egyetem könyvtárának előadótér-

mében *dr. Bartha Dénes* tartott előadást a Növénytan Tanszék és a botanikus kert történetéről a kezdeti selmechányai időkől egészen napjainkig.

Frank Norbert „Sopron város erdei a XIX. század közepén Robert Micklitz és Friedirch Hollan szakvéleménye alapján” címmel tartott előadást. 1869-ben Sopron városa felkérte az említett két osztrák erdész erdeink felülvizsgálatára. Szakvéleményük annak idején nyomtatásban is megjelent. A ritka dokumentumot Frank Norbert most magyar nyelvre fordítva közzétette.

Ezután a Soproni Erdészeti Múzeumban részt vettünk az Országos Erdészeti Egyesület 133 éves fennállásának tiszteletére rendezett kiállítás megnyitóján.

1999. november 30-án az egyesület központi előadótermében *dr. Járasi Lőrinc* „Erdészeti igazgatás Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1920 és 1938 között” címmel tartott előadást a két világháború közötti időszak erdészeti problémáiról.

1999-ben a szakosztály kiadványának, az Erdészettörténeti Közleményeknek hét új kötete jelent meg:

39. kötet: Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészeti arcképcsarnok.

40. kötet: Nádler Herbert: Vadásznapló, 1943.

41. kötet: Négy erdészettörténeti tanulmány.

42. kötet: Oroszi Sándor: Erdészeti vadászat és természetvédelem – történeti tanulmányok.

43. kötet: Kádár Zsombor: Erdő és nyelv.

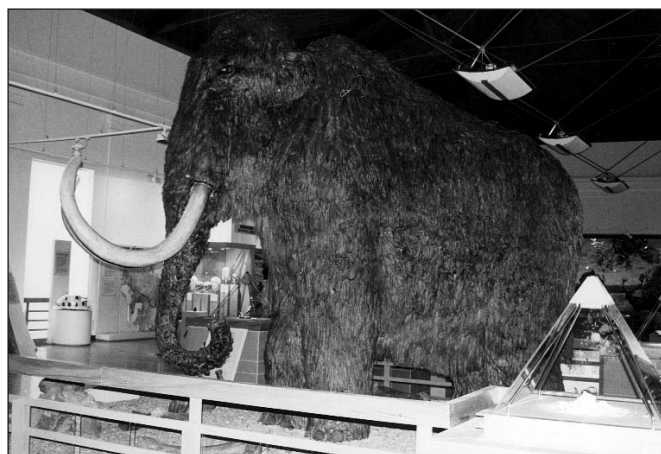
44. kötet: Sopron nem ereszt el (56-os visszaemlékezések).

45. kötet: Márkus László–Király László: Erdőrendszerezés-történet.

Az Erdészettörténeti Közlemények megrendelhetők a sorozat szerkesztőjénél, dr. Oroszi Sándornál, 1367, Budapest, Pf. 129. címen. Az ár kötetenként 550 Ft.

A 2000. évben ünnepeljük azt a jeles évfordulót, hogy Szent István király megkoronázásának időpontjától számítva 1000 évvel ezelőtt született meg a magyar állam. Ebből az alkalmából 2000. évi szakosztályprogramunk keretében szeretnénk széles körben megemlékezni a magyar erdészeknek az országépítésben játszott jelentős szerepéről. Elsősorban ezért hirdetjük meg az alábbiakban 2000. évi erdészettörténeti pályázatunkat.

Béni Kornél
a szakosztály titkára

Felavatták Horváth László emlékoszlopát

1999. május 14-én a Kisalföldi Eg Rt. Észak-hansági Erdészetének ún. Veszős erdejében a Kisalföldi Eg Rt. az OEE helyi csoportjával együtt avatta fel Horváth László erdőmérnök, az első Bedő-díjasok egyikének emlékoszlopát. Az esős idő ellenére több mint félszázan gyűltünk össze az ünnepi eseményre. (Laci bácsi leánya, rokonok, egykori tanítványok, régi, egykor még vele dolgozó és fiatal kollégák, erdészek.)

A hangulatos megemlékezéshez a Jánossomorjai Általános Iskola diákjai verses, énekes Erdőről szóló műsorokkal járultak hozzá.

Emlékbeszédet mondott a kopjafaállítás egyik kezdeményezője, dr. Madas András c. egyetemi tanár, az erdőgazdaság nevében egykori munkatársa és utódja, Olaszi István ny. erdőmérnök, erdőművelési csoportvezető, valamint a tanítványok nevében Barabits Elemér.

Az emlékoszlop történetéhez még hozzátartozik, hogy ismeretlen vandál kezek a felállítás után néhány héttel lefűrészték a talapatáról és elvitték a felállított pihenőpadokkal és asztalokkal együtt. Hogy a helyi lapban megjelent újságcikk hatására vagy más hatásra (nem tudjuk), de négy hónap után szerencsére szeptemberre egyszer csak váratlanul felfedeztük, hogy valakik visszahozták épségben a helyszínre. Így azóta sikerült újra felállítani. Reméljük, most már véglegesen ott is marad.

Olaszi István emlékbeszéde:

Mélyen tisztelt Család, Kedves Vendégek, Kollégák!

Eljöttünk, hogy kegyelettel emlékezzünk Horváth László erdőmérnök, erdőművelési vezetőre, és felavassuk emlékfáját.

Jó érzéssel tölt el, hiszen ez immár a negyedik emlékhelyavatás a Kisalföldön, amely jelzi, hogy az Eg Rt. vezetői, dolgozói, az OEE értékeli az előző időszakban kiváló munkát végzett dolgozóit, és emléküket maradandóan igyekszik megőrizni.

Én, aki hosszú ideig együtt dolgoztam Horváth Laci bácsival (hiszen mindenki csak így szólította), mindenkor tisztelettel emlékszem vissza kedves, megnyerő, ugyanakkor határozott modorára, bölcs és elgondolkoztató szakmai érvelésére, hozzászólásaira. Alaposan felkészült szakember volt, mindig elmélyedt a rábízott szakkérdésekben. Munkáját mindenkor a szilárd erkölcsi alapok, a kitűnő szakmai felkészültség,

lelkiismeretesség, pontosság és szorgalom jellemezték. Az erdő volt az ő igazi otthona.

Emberi magatartását a szerénység, csendesség, az ezek mögött meghúzódó önzetlen segítőkészség, az emberek iránti szeretet jellemezte.

Horváth László a Vas megyei Káldon született. Így fiatalon megismerkedett a Farkaserdő gyönyörű, szakszerűen kezelt tölgyeseivel. Az I. világháborúban mint kőszegi bencés diákot 1915 októberében bevonultatták a Bécsben állomásozó 83. vasi gyalogezredhez. 1919-ig teljesített katonai szolgálatot az orosz, majd az olasz határon.

1918-ban mint katona iratkozott be Selmechányán az Erdőmérnöki Főiskolára, melynek átköltözése után Sopronban folytatta tanulmányait.

Közben 1921 augusztusában lépett Sárváron Ferenc bajor királyi herceg szolgálatába, és az erdőgazdasági munkák végzése mellett szerezte meg 1925-ben Budapesten az erdőmérnöki oklevelet.

1928-ig először gyakornok, majd mint erdőmérnök, 1928 szeptemberétől 1938-ig pedig mint pörnöapáti erdőgondnok, valamint a hozzátartozó áramfejlesztő és fűrésztelep vezetője, 1938-tól 1945-ig Sárvár székhellyel főerdőmérnök, illetve erdőmester lett. Ez idő alatt sajtótította el a bajor erdészek által (Scherg Lőrinc vezetésével) a sárvári hercegi erdőbirtokon bevezetett bajor rendszerű erdőgazdálkodás feladatait.

A II. világháború után 1946-tól a Szombathelyi Állami Erdőgazdaságnál az erdőművelési feladatokat irányította 1951-ig.

Az átszervezések során mellőzték, politikailag üldözték. Így került a Kisalföldi Állami Erdőgazdasághoz, ahol 1967. december 31-ig, nyugdíjazásáig (de nyugodtan mondhatom, hogy 1973-

ban bekövetkezett haláláig) dolgozott mint erdőművelési csoportvezető.

A helyes személyzeti munka eredményeként a KEFAG-nál az alkalmazott létszám felvételénél a szakmai felkészültség, a szakmaszeretet és az emberi tényezők domináltak, melynek következtében egy országosan elismert szakgárda alakult ki. Erdőgazdaságunk megalakulása óta mindig a területileg kis gazdaságok közé tartozott, így léte és fennmaradása az állományok mennyiségi és minőségi javításához, az erdőterületek és az élőfakészlet gyors növelésétől függött.

Ezen célok elérésére az átszervezés után megkezdődhetett a hullámterületek, a mosonmagyaróvári, kisalföldi homok parlagterületeinek gyors betelepítése, a dél-hansági égeresek gyorsan növő nemes nyárrakkal történő átalakítása. Ezen munkálatokkal jelentősen megváltozott az erdőgazdaság területe, és a hatvanas évek végére megduplázódott az élőfakészlet. Ez segítette a fakitermelés ugrásszerű növelését, az eredményes gazdálkodást.

1960-ban megkezdődött az észak-hansági területek erdősítése gyorsan növő nemesnyár fajtaikkal, 1963-tól nagyrészt az új I-214 olasz nyárral, melynek alkalmazásánál Horváth László

lónak elvülhetetlen érdeme volt. Ezen programok tervezésében, végrehajtásában, a felelősség vállalásában kiemelkedő szerepet vállalt.

Gyakorlati munkásságából kiemelendő a nagyüzemi csemetetermelés megvalósítása, a teljes csemete-önellátás megteremtése, a hansági erdőtelepítések technológiájának, az alkalmazott fafajpolitikai irányelvek kidolgozása, a rontott erdők átalakításának szervezése, a vágásfelújítások gépesítése, a gyorsan növő nemes hazai nyárasok, füzések meghonosítása, terjesztése, a korszerű nevelővágások bevezetése és kiterjedt alkalmazása.

Elméleti munkásságából igen jelentős volt 1960-ban az erdőtipológia, 1963-ban a táji erdőművelés kidolgozásában való aktív részvétel.

Kedves erdeje volt a Vesszős erdő és

környéke, ahol most emlékfáját avatni, munkásságát méltatni jöttünk össze. Emlékoszlopát régi munkásságára emlékeztető öreg tölgyek, nagyhozamú nemes nyárasok, égeresek őrzik.

Horváth László munkásságát pályafutása alatt több esetben ismerték el vállalati, miniszteri kitüntetéssel. Az OEE 1957-ben elsőként tüntette ki a legmagasabb erdészdíjjal, a Bedő Albert emlékéremmel. A díj-odaítélés indoklásában olvashatjuk: „A Bedő Albert-díj Horváth László erdőmérnöknek a gertyános-tölgyes állománygazdálkodás kialakítása terén elért eredményeiért, valamint a már kialakított gazdálkodási mód széles körű elterjesztéséért.”

1967. december 31-ével vonult nyugdíjba, de tapasztalataival, tanácsaival az 1973-ban bekövetkezett haláláig segítette az erdőművelők munkáját.

Kedves Laci bácsi!

Ha csendes szellő simogatja emlékfádat, hozza el neked szeretett környezeted, a vasvári tölgyesek, a hansági nyárasok halk suhogását, komor méltóságteljes hangulatát, az általad és közreműködéseddel létesített tölgyesek nyárasok hálás köszönését.

Ez az emlékoszlop hirdesse Horváth László és az erdőművelők munkásságának megbecsülését, elismerését, de adjon biztatást a mai erdőművelők részére, amikor ismét nagy feladatok elvégzése előtt állnak.

Kedves Laci bácsi!

Emlékedet megőrizzük és tovább ápoljuk.

Köszönettel a szép erdészköszöntéssel.

Üdv az erdésznek!

Greguss László Géza

Szimposium a fácángazdálkodásról

Az OEE Bajai Csoportja és a Gemenc Rt. országos szimpóziumot rendezett 2000. február 18-án Pörbolyön a „Fácángazdálkodás aktuális kérdései” címmel.

Az előadást Csonka Tibor, a Gemenc Rt. vezérigazgatója nyitotta meg, s köszöntötte az előadókat, valamint a 80 fős hallgatóságot.

Dr. Nagy Emil, a Szent Imre Egyetem professzora „Tendenciák és lehetőségek a hazai vadgazdálkodásban” cím alatt tartotta meg előadását. Kiragadva néhány gondolatát, hogy miért is csökkent a fácánállomány, az alábbiakat közölte.

A mezőgazdaságilag művelt területek 2,7 millió tulajdonosra estek szét.

A birtoknagyságok átlagosan 2 hektárosak. A földek 70%-át nem a tulajdonosok, hanem bérlők művelik, akiknek nincs érdekükben az apróvad védelme.

Gondot jelent az is, hogy a vadkereskedelem nem vállal kockázatot, a vad árában nem jelenik meg az újratermeléshez szükséges pénz. Az emberi beavatkozás, azaz a mezőgazdasági művelés az apróvadállomány veszteségének 70%-át okozza. Emellett a kóbor kutyák, kóbor macskák – számuk egyre inkább nő – 8,5%-ban felelősek az apróvadhiányért. A túlzott vadásztatás is felelős, kb. 20%-kal.

Az utóbbi 10 évben 400 000-el csökkent a fácánállomány, s 1 millióval ke-

vesebb fácánt telepítenek, lassan a fácánnevelő telepek is megszűnnek.

Márpedig az EU-csatlakozás után is jó karban kellene tartani a vadászterületeket.

Dr. Faragó Sándor, a Nyugat-Magyarországi Egyetem professzora az „Élőhely-fejlesztés szerepe a fácángazdálkodásban” címmel tartott előadást. Dr. Faragó Sándor is külön kihangsúlyozta a szőrmés és szárnyas ragadozó törvény által engedélyezett apaszását, nagy hangsúlyt fektetve a róka gyérítésére.

Urbán Miklós a VITAFORT Rt.-től a „Takarmányozás szerepe a modern vadgazdálkodásban” címmel tartotta meg előadását, színes diákon mutatta be az általuk gyártott takarmányon nevelt fácánjait.

Árva Károly, a Gemenc Rt. Bajai Erdészetének műszaki vezetője „A LENESI fácántelep változása 1968-tól napjainkig” címmel tartotta meg előadását. A beszámolóban a fácánállomány visszaemlékezéseit.

Többek közt elhangzott, hogy az 1986-os évben 14 puskával 8978 db fácánt lőtt.

Árva Károly is kihangsúlyozta a kártevők elleni védekezés fontosságát, hogy a fácánnevelés eredményes legyen.

Az előadás után a messziről érkező hallgatóságot, valamint az előadókat egy finom ebédre hívta meg Csonka Tibor vezérigazgató úr.

Dudás Pál

Timberjack

Garantáltan megbízható és termelékeny

Harvester:

Timberjack 1270/ 746B – 8.612h, BJ 1993

Kran FMG L190/ 10 m

Timberjack 1270/ 756 – 8.500 h, BJ 1993

Kran FMG L190/ 10 m

Timberjack GmbH

A-2512 Oeynhausen, Handelsstr. 17.

Tel. +43 2252 43055, Fax: +43 2252 43028

Timberjack-Servicepartner in Ungarn:

„BOROSTYÁN”, Fenyő út 27., H-8868 Letenye

Tel.: (93) 343-855, Mob.: (60) 462-913,

Fax: (93) 343-855

**CORNIDES
GYÖRGY**
aranydiplomás
erdőmérnök
1922–1999

A trianoni béke-diktátummal Csehszlovákiához csatolt Kiskalföld északi szélén, Érsekújvár és Nyitra között 18-18 km-re, a Nyitra-folyó völgyében, 1922-ben, Komját községben született, agrónomus családban.

A rév-komáromi magyar bencés gimnáziumban 1940-ben érettségizett és ősszel már a Műegyetem soproni Erdőmérnöki Karának hallgatója volt. Tanulmányait 1944 nyarán sikeresen befejezte az erdőmérnöki diplomát kapott. Néhány hónapig a Növényntani Tanszéken tanársegéd volt, de 1945 februárjában már ő is megkapta az újonckiképzésre szóló SAS behívót a magyaróvári utász-zászlóaljhoz. Innen a front közeledése miatt 1945. március 29-én sok soproni egyetemi diáktársával együtt Bajorországig kellett meneteljenek. Május 1-jén szállta meg az amerikai hadsereg azt a körzetet. Elméletileg hadifogságba kerültek, jelentős könnyítésekkel, így vált lehetővé, hogy 1945 októberében már ismét Sopronban volt, újból a Növényntani Tanszéken.

1946 nyarán a MÁLLERD Egri Erdőgazgatóságához kapott erdőmérnöki kinevezést. Innen 1949 nyarán az Erdészeti Tudományos Intézetbe hívták meg. 1950 őszén a Földművelésügyi Minisztériumba helyezték át, ahol erdészeti fotogrammetriai munkákkal foglalkozott. A hatalomra került kommunista diktatúra a civilgazdaság és az erdészet részére is megszüntette a légi térképezést, mert katonailag szigorúan titkos tevékenységgé minősítették és ezzel nagymértékben hátráltatták az erdők gyors feltérképezését. Ekkor került C. Gy. az Állami Erdőrendezési Intézet erdészeti feltáráshálózatának tervező csoportjába. Itt 1960–68 között osztályvezetőként, majd főosztályvezetőként tevékenykedett.

Szakmai munkásságának és elért eredményeinek elismeréseként 1970-ben az Országos Erdészeti Egyesület és egyben a magyar erdészeti szakma legnagyobb megbecsülését kifejező „*Bedő Albert*”-díjjal tüntették ki. Ebben döntő szerepet játszott, hogy 1959-ben kidolgozta a korszerű erdőfeltárási távlati tervezésének módszertanát, majd ennek alapján az egyes erdőgazdasági tájegységek erdőfeltárási alapterveinek részletes tervezési utasítását. Az ő irányításával és személyes részvételével 1970-ig elkészült valamennyi erdőgazdasági tájegység távlati erdőfeltárási alapterve. Ezzel megvalósult egykori professzorának, Modrovich Ferencnek az Erdészeti Lapok 1939. évi egyik számában kifejtett azon intelme, hogy: „az erdőfeltárási összefüggő rendszerben történő tervezése szükségszerű!”

A Cornides György által kidolgozott alapterv elkészítésének rendszere, az e téren elért hazai eredmények és ezek hatása nemzetközi viszonylatban és erdészeti szakkörökben nagy érdeklődést és elismerést váltott ki. Ez jutott kifejezésre a FAO/ECE/ILO szervezetek közreműködésével 1972-ben, hazánkban rendezett konferencián, amelynek során ötnapos tanulmányúton bemutat-

tuk a hazai erdőfeltárási eredményeit, majd ezt követően a soproni szimpóziumon a vitavezető Cornides György volt, és „Az erdőfeltárási távlati tervezése” címmel angol nyelven tartotta meg előadását.

Szakmai munkásságának nemzetközi hatását jól bizonyítja az, hogy Kanada British Columbia államának 1996. évi erdőtvénye végrehajtási utasításában az alapterv készítését kötelezően előírták. Ne feledjük, hogy 1956-ban 200 soproni erdőmérnök-hallgató és professzor talált új hazára Kanadában, Vancouverben, az ottani erdészeti egyetemen megszerzett tudással gazdagítva Kanadát, mindenütt a soproni erdőgazdálkodási szellemet igyekeztek elterjeszteni, szemben az addig csak fakitermelést végző gazdálkodással... C. Gy. munkakapcsolatban volt velük!

C. Gy.-nek 35 szakmai publikációja jelent meg, Hús nemzetközi konferencián, ülésen, tanulmányúton vett részt. Magyarországi képviselőként tagja volt a FAO/ECE JOINT Committee „Erdei munkák módszerei és munkaszervezése” nevű munkacsoportnak, továbbá az Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetsége (IUFRO) „Erdészeti munkák és technikai megoldások” című osztályának. Szakmai és tudományos felkészültségén kívül e sokrétű tevékenységet kitűnő angol nyelvtudásának is köszönhette. Lám, milyen sokat jelent az idegen nyelvek, s abból is a szakkifejezések ismerete.

Kitüntetésekkel kapott 1959-ben, 1972-ben az „Erdészet kiváló dolgozója”, és a „Vadas Jenő”-emlékmet is.

Nyugdíjba vonulása után az ERTI-ben angol nyelvű szakfordítóként dolgozott. Az 1982-ben megjelent „Magyar erdészet 1954–1979” c. könyv 1991. évi angol nyelven is kiadott: „Forestry in Hungary” fordítását nagyrészt ő végezte.

Jelentős szerepe volt az 1997-ben megjelent első angol–magyar, majd 1998-ban a magyar–angol erdészeti, vadászati és faipari műszaki szótár legfontosabb erdészeti szakterületei (erdőművelés, erdészeti növénynevelés, ökológia, termőhelyismeret, erdészeti növénytan, erdőfeltárási, erdei üdülés, fotogrammetria, vadászat) címszavainak összeállításában is.

Cornides Györgyben a helyzetfelismerés biztonsága, világos megfogalmazása keltett mindig örömet. Azonnal látta az összefüggő kapcsolatokat, a változtatás lehetőségeinek legkedvezőbb módját, de a korlátait is. Rendkívül volt nemzetközi szakmai tájékozottsága, olvasottsága. Könnyen és világosan írta le megállapításait, javaslatait. Baráti beszélgetések során a nagy távlatok, élete során a hazai körülmények miatt ennek csak vágyai, nagy feldolgozásai, nemzetközi szintézisei, összefoglalásai, hosszú gondolatcserek állandó témái és keretei voltak.

Egy tágabb világban bontakozott volna ki igazán, de eredményei és életműve így is maradandóan jelentősek. Gyorsan változó mai világunkban ezek egyaránt példamutatóak, gondolatébresztőek, magával ragadóak. Fel-tűnő, hogy milyen sokat tudott írni. Közismert és tapasztalataira igényt tartóan megbecsült volt erdészeti nemzetközi körökben is. Nagy szakmai igényű, ismeretű, a feladatokat felismerni és megoldani képes kollégánkra, barátunkra emlékezünk.

Élete családját és szakmáját tekintve is gazdag volt.

A felvidéki Cornides szülők két kiváló, tu-

dós szellemiségű derék gyermekkel ajándékozták meg a magyar hazát. Nemzetközi hírű fizikaprofesszor bátyjával azonos időben voltak betegek, és négy heti különbséggel novemberben hunytak el. Az utóbbi három év során kialakult betegsége rendkívül elkeserítette, mert semmi remény nem volt gyógyulására, orvosai is értetlenül álltak betegsége mellett.

1999. november 28-án, bátyját követően hunyt el. Hamvait szűk családi körben, az evangélikus egyház szertartása szerint, a kelet-keleti Bocskay úti templom kolumbáriumában, december 17-én bátyja mellé helyezték örök nyugalomra. Halála előtt végrendeletileg kérte családját, hogy a legszerényebb körülmények között búcsúztassák el. Erdőmérnök kollégái, barátai közül a búcsúztatásán csak dr. Szőnyi László és e megemlékezés írója vettek részt.

Hábel György
aranydiplomás erdőmérnök

MAYER ÁDÁM
1931–2000

Minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok az emberiséggel.

Ezért hát sose kérdezd, kiért szól a harang. Érted szól!

Igen, ma értünk is szól, mert Ádám, Ádám bácsi, szeretett kollégánk most elvitte... magával vitte a mi életünk egy darabját is.

A miénket, a mi generációnkhoz tartozókat, hiszen az Erdőgazdaság aktív dolgozóinak már csak egy része ismert Téged.

S mi is, akik majd fél évszázada ismertünk, dolgoztunk együtt az erdőkért, most a dübörgő hantok túlvilági takarójának hangját hallva, a megkapó és bebalzsamozódó emlékeink csáki szalmájában kutatni akarva húzzuk az emlékezés gereblyéjét, hogy összekotorjuk közös múltunk bánatainak-örömeinek vi-rágos, de nagyon is hervadó és szomorú illatú szénáját.

Ismét kidőlt egy fa az erdészek erdejéből, ismét elesett egy barát a nagy csapatból.

Erdész igazából Mórágynon lett, kerületvezetőként. Majd a Pörbolyi, aztán a Bátaszéki Erdészet könyvelője, mialatt elvégezte az Erdészeti Technikumot Szegeden.

1964. decemberétől a Bátaszéki Erdészet erdőművelési műszaki vezetője, nyugdíjba menetelig.

Azt mondják, aki legalább egy fát ültet életében, az már nem élt hiába.

Nos, munkássága alatt közel 2000 ha erdő ültetésének volt fő részese...

„Ütött az óra! Messzi viszi az út oda, ahol nincs múlt és nincs jövő.

Nincs örökkévalóság, nincs idő, se szenvedély, se sóvárgott öröm, se hír, se dicsőség, se keserű könny:

Oda, ahol mélyen alszik az emlék, öntudat, a szív szűk házában, lenn a föld alatt...”

Búcsúzik Tőled a Dunaárterri, majd Gemenci Erdő és Vadgazdaság Rézvénytársaság, ahol eltöltött évtizedeid megannyi értékét megköszönni nincs elég időnk.

Őszinte együttérzéssel osztozunk hozzá-tartozóid fájdalomában.

Drága Barátunk!
Nyugodjál békében!

Varga Rudolf
kerületvezető erdész

Szakmai találkozó és ünnepi közgyűlés

2000. június 23–24., Székesfehérvár

Program

1. nap, 2000. június 23., péntek

10,00 – 12,00	Érkezés, regisztráció a szálláshelyeken
11,30 – 13,45	Ebéd az Eü. iskola étkezdéjében
14,00	Autóbuszok indulnak négy vidéki helyszínen, székesfehérvári városnézés (lásd a részletes programot)
– 18,30	Visszaérkezés
19,30 – 24,00	Baráti találkozó, vacsorával

2. nap, 2000. június 24., szombat

09,00 – 09,20	Polgármesteri köszöntés a Fötéren Ünnepi közgyűlés a Vörösmarty Színházban
10,00 – 10,50	Himnusz, elnöki megnyitó, köszöntők, zászlóavatás, előadás
10,50 – 11,20	Műsorok
11,20 – 11,40	Szünet, sajtótájékoztató
11,40 – 12,30	Kitüntetések átadása, zárás
12,30 –	Állófogadás, elutazás

I. Az erdő védelmi és közjóléti funkcióinak érvényesítése a Velencei-tó térségében.

A program célja: a Velencei-tó környék, mint kiemelt üdülőövezet bemutatása, ahol a természetvédelem, üdülés, pihenés, az erdők egyéb védelmi és közjóléti rendeltetése egymás mellett, egymást kiegészítve és erősítve működik.

Látnivalók: a résztvevők az agárdi hajóállomáson hajóra szállnak. A Szűnyog szigetre való átkelés közben a tó történetéről hallanak. A pákozdi csata színhelyén az emlékműzeum megtekintése, a térségben végzett erdőtelepítések ismertetése és a Velencei-tó természeti értékeiről szóló tájékoztatás következik. A csoport gyalogosan éri el a Pákozdi-Sukorói Arborétumot, ahol a tó környék geológiai, botanikai és zoológiai kiállítását tekinthetik meg a tájmúzeumban, benne a páratlan talajszelvény gyűjteménnyel.

II. Természetszerű erdőgazdálkodás a Kelet-Bakonyban.

A program célja: a Kelet-Bakony hegységvidéki bükkösein folyó természetű gazdálkodást bemutassa. Láthatjuk, hogy az elsődlegesen fatermesztési rendeltetésű erdők milyen magas szinten tesznek eleget egyéb funkcióknak is.

Látnivalók: a Mecséri Erdészet Kisgyóni kerületébe, az erdei séta so-

rán, több erdőrészlet érintésével a bükkösök fejlődésének valamennyi szakaszát láthatjuk. Az út végén a Tűzköves árok geológiai feltárását tekintik meg a résztvevők, majd a Hosszú-kígyósi Erdői Szentély avatásán vesznek részt.

III. Apróvadgazdálkodás és természetvédelem a Sárréten.

A program célja: a Sárréti különleges rendeltetésű vadászterület bemutatásán keresztül annak bizonyítása, hogy az apróvadgazdálkodás eredményes folytatásához a természetes élőhelyek – elsősorban a vizes élőhelyek – fenntartása és fejlesztése, a mesterséges vadsűrűk, vadföldek tájbaillo kialakítása, a területek nyugalma és a szigorú felügyelet szükségesek, amelyek megegyeznek a természetvédelem érdekeivel.

A Soponya-bárándi Európa hírvádas vadászterületek, a vízivad vadászata mellett, gyarapodnak természeti értékekben (védett állatok, növények).

Látnivalók: a résztvevők először a belsőbárándi nagyterítékű fácánvadászatok színhelyére érkeznek. Bemutásra kerül a fácánnevelés technológiája, vadászterdők kialakítása, nyiladékkészítések, cserjés vadföld kialakítás, élőfejlesztés, vadászatok lebonyolítása. Soponyán rövid betekintést kap a csoport Európa egyik legnagyobb vadfeldolgozó üzemébe. A program ezután a „vadvízországban” folytatódik.

IV. Intenzív nagyvadgazdálkodás az Észak-Mezőföldön.

A program célja: a VADEX Mezőföldi Rt. nagyvadgazdálkodásának bemutatása. Vadaskertek létesítésével

- kiváló genetikai tulajdonságú vadállomány hozható létre,
- a vadászatokra fizetőképes, stabil vendégek alakítható ki,
- a tevékenység számítható és nyereséggel folytatható,
- a vadkár (mg) minimálisra csökkenthető,
- a jobb adottságú erdők mentesíthetők a túltartás káros következményeitől.

Látnivalók: a program a martonvásári gímszarvas farmon kezdődik. Az egyórás program után Válba megyünk. Itt megismerkedhetünk a VADEX Mezőföldi Rt. stratégiaileg legfontosabb ágazatával, a zárttéri nagyvadgazdálkodással. A több mint 30 éves tapasztalat a kitartó, türelmes, magas színvonalú szakmai munka kiváló genetikai tulajdonságú gím, dám, vaddisznó, muflon törzsállomány létrejöttét eredményezte. A vadászaháznál vadvédelmi kerítésépítési bemutatót, trófea kiállítást láthatunk.

V. A királyok városa – Székesfehérvár.

A program célja: hogy bepillantást nyújtson Közép-Európa egyik legősibb városának mai életébe.

Látnivalók: a program a Gyümölcs utcai Kollégium elől indul kisebb csoportokban. Az útvonal Székesfehérvár belvárosának legnevezetesebb műemlékeit érinti. Ezek közül a millennium évében legkiemelkedőbb a történelmi emlékhely, ahol az első keresztény székesegyház romjai találhatóak. Itt koronázták ötszáz éven keresztül a magyar királyokat, őrizték az ország levéltárát és kincseit, fényes királyi esküvők helyszíne volt és ez a föld adott végzős nyughelyet királyaink többségének is. A 145 éves török uralom után a város a pusztulás képét mutatta. Régi rangját 1703-ban szerezte vissza. Ezt követően alig 100 év alatt a barokk, majd klasszicista épületek egész sora valósult meg és alakult ki a mai belvárosi utcakép. A körséta a kéttornyú barokk bazilikához érkezik, ahol orgonahangverseny várja a látogatókat. A városnézés a VADEX székháznál fejeződik be, ahol az emeleti tanácsteremben Murai Róbert festményeit tekinthetjük meg.